

AKTINES

ΟΡΓΑΝΟΝ
ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΤΟΥ κ. Δ. ΚΩΤΣΑΚΗ ύφηγητού.

Ἐρωτήματα
πὺ
προκύπτουν

Διάστημα καὶ κόσμος

Ἀρχομένου τοῦ 1963 ὁ ἄνθρωπος ἐ-
χει εἰς τὸ ἐνεργητικόν του 7 ἐπιτυχή τα-
ξίδια πέριξ τῆς Γῆς, πρῶγμα τὸ ὁποῖον
οὐδέποτε εἶχεν ἐπιτευχθῆ μέχρι τοῦ Ἀ-
πριλίου 1961. Ἐξ αὐτῶν 5 ἔγιναν ἐντὸς
τοῦ 1962· τὰ δύο τῶν Ρώσων Α. Νικο-
λαjew καὶ Ρ. Ρορowitz ἦσαν τὰ πλέον
μακροχρόνια· τὸ τελευταῖον δὲ τοῦ Ἀμε-
ρικανοῦ W. Schirra, εἶχε τὸ μεγάλο
πλεονέκτημα, νὰ τὸ παρακολουθήσουν
διὰ τηλεοράσεως καὶ νὰ ἴδουν ὄλας τὰς
ἀντιδράσεις καὶ ἐκδηλώσεις τοῦ ἀστρο-
ναύτου, ὄχι μόνον τὰ ἐκατομύρια τῶν
Ἀμερικανῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ λαοὶ 26 εὐρω-
παϊκῶν χωρῶν περιλαμβανομένης τῆς

Σοβ. Ἐνώσεως καὶ 8 ἄλλων χωρῶν τοῦ
ἀνατολικοῦ συνασπισμοῦ. Ἡ ἀναμετά-
δοσις τῶν φάσεων τοῦ ταξιδίου ἐν Εὐρώ-
πῃ ἐγένετο μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ἄλλου
δορυφόρου, τοῦ ἀμερικανικοῦ Telstar,
ὅστις χρησιμοποιεῖται ὡς σταθμὸς τοῦ
διαστήματος διὰ τὴν τηλεπικοινωνια-
κὴν σύνδεσιν τῶν δύο μεγάλων ἡπείρων.
Ἀποτελεῖ καὶ αὐτὸ γεγονός ἐξαιρετι-
κὸν εἰς τὴν ἀπόπειραν κατακτήσεως τοῦ
διαπλανητικοῦ χώρου.

Ὁ κατωτέρω πίναξ δίδει εἰκόνα τῶν
ἐπηνδρωμένων ταξιδίων πέριξ τοῦ πλαν-
ήτου μας, μὲ ὀρισμένα ἐνδιαφέροντα
στοιχεῖα:

	Gagarin	Titow	Glenn	Carpenter	Nikolajew	Popowitch	Schirra
Ἡμερ.	12. 4. 61	6. 8. 61	20. 2. 62	24. 5. 62	11. 8. 62	12. 8. 62	3. 10. 62
Περιφοραὶ	1	17	3	3	64	48	6
Διαστ.)πλοῖον	Wostok I	Wostok II	Friendship VII	Aurora VII	Wostok III	Wostok IV	Sigma VII
*Υψιχιάς, χλμ.	306/177	256/177	261/159	262/160	150/181	254/180	280/160
Μεγ. ταχ. χμ)ω	28.000	28.500	28.200	28.111	28.008	28.000	28.000
Διάρκ. πτήσ. ὥρ.	1.49	25.18	4.56	4.56	94.15	70.59	9.13
Βάρος Διαστ. χγρ.	4737	4737	1906	1906	ἄγν.	ἄγν.	1890

Ἐτερον ἀξιοσημείωτον γεγονός διὰ
τὴν κατάκτησιν τοῦ διαστήματος, τοῦ
λήξαντος ἔτους, εἶναι ἡ ὑπὸ τῶν Ἀμερι-
κανῶν ἐκτόξευσις, τὴν 27-8-1962 τοῦ θα-
λαμίσκου «Μάρινερ II» πρὸς τὴν Ἀφρο-
δίτην πλησίον τῆς ὁποίας (εἰς ἀπόστα-
σιν 32.000 χλμ.) διήλθε τὴν 14ην παρ.
Δεκεμβρίου, διὰ νὰ ἐξερευνήσῃ τὴν ἀ-
τμόσφαιραν καὶ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ πλαν-
ήτου τούτου καὶ νὰ μεταδώσῃ εἰς τὴν
Γῆν τὰς παρατηρήσεις του. Εἶναι ἀξιο-
σημείωτον, ὅτι ἡ ἀπόστασις Γῆς-Ἀφροδί-

της τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἦτο μεγαλύτερα
τῶν 57.000.000 χλμ., οἱ πομποὶ δὲ ἀσυρ-
μάτου τοῦ «Μάρινερ II» λειτουργοῦν
κανονικῶς καὶ λίαν ἐπιτυχῶς. Ἐξ ἄλλου
οἱ Ρῶσοι ἐξαπέλυσαν πρὸς τὸν πλανῆ-
την Ἄρην τὸν θαλαμίσκον «Ἄρης I»,
ὅστις ἐκάλυψεν ἤδη ἀπόστασιν μεγαλυ-
τέραν τῶν 15.000.000 χλμ. ἀπὸ τοῦ πλαν-
ήτου μας. Ἐλπίζομεν ὅτι θὰ συνεχίσῃ
κανονικῶς τὴν πορείαν του ἐν ἐπαφῇ μὲ
τὴν Γῆν, πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀνατεθέντος
εἰς αὐτὸν προγράμματος ἐρεῦνης τοῦ

περιέργου ὅσον καὶ αἰνιγματώδους Ἄ-
ρεως, καθὼς καὶ τοῦ διαπλανητικοῦ
χώρου. Καὶ αἱ δύο αὐταὶ προσπάθειαι
δύναται νὰ θεωρηθοῦν αἱ μαρτυροῦσαι
κατὰ ἓνα μεγάλον βαθμόν—ἴσως τὸν κα-
λύτερον ἀπὸ ἀπόψεως ἐρεύνης—τὴν αὐ-
τοπρόσωπον παρουσίαν τοῦ ἀνθρώπου,
ἀφοῦ δίδουν εἰς ἡμᾶς ἀκριβεστάτας πλη-
ροφορίας τὰ λεπτότατα ἐπιστημονικὰ
ὄργανα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς τὰς
ἀποστάσεις ἐκεῖνας.

★

Ἐπομένως ὁ ἄνθρωπος σημειώνει τὴν
παρουσίαν του εἰς τὸν ἕξω καὶ πολὺ πέ-
ραν τοῦ πλανήτου μας χώρον, ὅστις ἐ-
θεωρεῖτο μέχρι πρό τινας ἐντελῶς ἀπρό-
σιτος εἰς αὐτόν. Περὶ τοῦ γεγονότος τού-
του οὐδεμία ἀμφιβολία δύναται νὰ δια-
τυπωθῇ. Ὁρθότατα δὲ εἶχε ἤδη ἀπὸ τριε-
τίας προσδιορίσει ὁ Π. Μελίτης τὴν νέαν
ἐποχὴν, ἢ ὁποία ἀρχίζει, τὸ νέον βιβλίον,
τὸ ὁποῖον γράφεται μὲ τὸν τίτλον:
Ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ Διάστημα. Καὶ
ἔχουν ἤδη γραφῆ, ἂν μὴ πολλαὶ σελίδες,
ἀναμφιβόλως ἀρκεταὶ προτάσεις τοῦ
πρόλογου του, αἱ ὁποῖαι θὰ πρέπη νὰ
ἔχουν θαρύτητα.

Ἄλλ' εἰς τὸν πρόλογον τοῦ βιβλίου
αὐτοῦ θὰ πρέπη νὰ γραφοῦν καὶ μερι-
κὰ περὶ τῶν προβλημάτων πού θὰ ἀνα-
πτύσσωνται. Εἶναι ὅμως εὐκόλον καὶ δυ-
νατὸν αὐτό; Ποῖος ἔμπορεῖ νὰ προβλέ-
ψῃ τὰς αὐριανὰς ἐξελίξεις τῆς ἐπιστή-
μης, τῆς τεχνικῆς, τοῦ πολιτισμοῦ ἐν γέ-
νει; Καὶ ὅμως εἶναι ἀνάγκη νὰ προβλη-
ματισθῇ τὸ βιβλίον. Φωναὶ ἀκούονται
ἀπὸ παντοῦ καὶ πιθανὰ προβλήματα
ὑποδεικνύονται ἐμμέσως ἢ ἀμέσως. Οἱ
ἄνθρωποι βλέπουν τὸ μέλλον μὲ τὸ πρί-
σμα τοῦ παρόντος—καὶ τοῦ παρελθόν-
τος—παρατηροῦν αὐτὸ μὲ τὰ γυαλιὰ πού
τοὺς ταιριάζουν ἢ μὲ ἐκεῖνα πού τοὺς
συμφέρουν ἢ νομίζουν ὅτι τοὺς ἐξυπη-
ρετοῦν τώρα ἢ εἰς τὸ ἄμεσον μέλλον.
Κυττάζοντας τὸ μέλλον μὲ τὰ γυαλιὰ
αὐτὰ, καθορίζουν τὸ παρὸν μὲ τὴν ἀντα-
νάκλασιν, τὸ εἶδωλον πού σχηματίζεται
ἀπὸ τὴν προβολὴν των αὐτῶν.

Νὰ θίξωμεν ἀπλῶς μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀνα-

κύπτοντα ζητήματα; Τὸ θέμα τοῦ κατοι-
κισμοῦ ἢ μὴ τῶν ἄλλων πλανητῶν καὶ
γενικώτερον τῶν δισεκατομμυρίων τῶν
ἄστρων, τίθεται ἐκ νέου, καὶ ὑπὸ νέαν
μορφήν, ἐπὶ τάπητος. Καὶ ἂν ὑπάρχουν
λογικὰ ὄντα—καὶ διατί νὰ ἀποκλεισθῇ
τὸ ἐνδεχόμενον αὐτό;— τότε ποῖαν ἀ-
πάντησιν θὰ δώσῃ ἡ Θεολογία, ἡ Χρι-
στιανικὴ Θεολογία, εἰς τὰ ἐρωτήματα,
πού ἐν συνεχείᾳ προκύπτουν; Μὴ σπεύ-
σῃ κανεὶς νὰ δώσῃ αὐτὴν ἢ ἐκείνην τὴν
ἀπάντησιν προτοῦ σκεφθῇ, προτοῦ μελε-
τήσῃ βαθειὰ τὸ ζήτημα εἰς τὰς πηγὰς
του, προτοῦ τὸ συζητήσῃ μὲ ἄλλους, προ-
τοῦ διαμορφωθοῦν ὠρισμένοι σαφεῖς
ἀπόψεις. Ἀφοῦ γίνῃ ἡ μελέτη αὐτή, τότε
ἔμπορεῖ νὰ δοθῇ ἡ ἀπάντησις, ἢ πειστι-
κὴ, ὅτι δὲν στέκεται ἐνδεχομένως ἓνα
τοιούτον ἐρώτημα, ἢ ὅτι δὲν ἔχει ἰδιαι-
τέραν σημασίαν διὰ τὸν ἄνθρωπον τοῦ
πλανήτου μας.

Ἐκτὸς ὅμως τούτου προβάλλονται
καὶ θέματα γενικώτερα, κοσμοθεωρια-
κὰ, μεταφυσικὰ, φιλοσοφικὰ. Καὶ ἡ θεώ-
ρησις τοῦ ἔνδου ἀνθρώπου, βοηθεῖται, ἢ
ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἐπηρεάζεται, ἀπὸ
τὴν σκοπιὰν ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐρευνᾶται
τὸ πρόβλημα. Εἶναι δὲ γεγονὸς ὅτι τώ-
ρα ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται πολὺ στενό-
χωρα τὴν Γῆν του, τὴν ὁποῖαν κυττάζει
καὶ μελετᾷ, περιφερόμενος γύρω ἀπὸ
αὐτὴν, εἰς ἀπόστασιν 200 καὶ 300 χιλιο-
μέτρων, καὶ μετ' ὀλίγον—ἔστω δι' ὀλί-
γας ἡμέρας—ἀπὸ τὴν Σελήνην ἢ ἓνα
κοντινὸν πλανήτην.

★

Ἦδη ἤρχισεν ὁ προβληματισμὸς αὐ-
τὸς εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν.
Δὲν σημειώνομεν ἄλλας ροπὰς—ὄπως
τὴν ἀναβίωσιν τοῦ θετικισμοῦ εἰς τὴν Δύ-
σιν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ὕλισμοῦ εἰς τὴν
Ἀνατολήν—ἀλλὰ προσδιορίζομεν ἰδιαι-
τέρως μίαν θετικὴν προσφορὰν εἰς τὸ
θέμα αὐτὸ πού ἔγινε τὸν περασμένον
Ὀκτώβριον εἰς τὴν Evangelische Aka-
demie ἐν Tutzing (πλησίον τοῦ Μονά-
χου) μὲ μίαν τριήμερον συνάντησιν καὶ
συζήτησιν μεταξύ 30 ἀστρονόμων καὶ
θεολόγων. Τὸν Σεπτέμβριον, κατὰ τὴν

γενικήν συνέλευσιν τῆς Astronomische Gesellschaft ἐν Freiburg, ὁ πρόεδρος αὐτῆς, καθηγητῆς H. Haffner, διευθυντῆς τοῦ Ἀστεροσκοπείου τοῦ Ἀμβούργου, συνέστησε θερμῶς τὴν συμμετοχὴν τῶν ἀστρονόμων εἰς τὴν συνάντησιν τοῦ Tutzing. Ἡ συνάντησις εἶχεν ὡς θέμα: «Διάστημα καὶ Κόσμος». Εἰσηγήσεις ἔκαμαν, ὁ καθηγητῆς Dr. Haffner καὶ ὁ Dr. Petri, τοῦ Ἀστεροσκοπείου τοῦ Μονάχου, ἐκ μέρους τῶν ἀστρονόμων καὶ ὁ καθηγητῆς Dr. Dilschneider (Βερολίνον) καὶ ὁ κληρικὸς Hildmann (Tutzing) ἐκ μέρους τῶν θεολόγων.

Ἡ κατάκτησις, ἡ μόνιμος, τοῦ Διαστήματος, εἶναι ἀσφαλῶς ὄνειρον, ἐτονίσθη εἰς τὴν συνάντησιν ἐκείνην. Ὅμως ἡ ἀνακάλυψις νέων περιοχῶν τῆς πραγματικότητος ὑπὸ τῆς Ἀστρονομίας καὶ τῆς Ἀστροναυτικῆς εἶναι ἕνα γεγονός τὸ ὁποῖον δὲν δύνανται νὰ ἀγνοοῦν καὶ νὰ μὴ ἀντιμετωπίζουσι οἱ θεολόγοι, οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ μεταδίδουσι τὰς μετὰ λόγου ἀπόψεις των εἰς τοὺς ἀστρονόμους, ἐπὶ τῶν ἀνακυπτόντων ἐκάστοτε ζητημάτων. Νὰ βοηθήσουν θετικῶς τοὺς ἀστρονόμους. Εἶναι ἀναγκαῖα ἡ συνάντησις θεολόγων καὶ ἀστρονόμων εἶπεν ὁ καθηγητῆς Haffner. Ἡ ἐπαφὴ τῶν ἀνθρώπων εἶναι πολὺ σπουδαιότερα ἀπὸ τὸ ἀνευ φωταγωγῶν ἐπιστημονικὸν διδακτικὸν οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖον δὲν σχετίζεται μετὰ τὴν ἀνθρωπίνην ὑπαρξιν.

★

Τὸ ἀρχόμενον ἔτος 1963 θὰ μᾶς πα-

ρουσιάσῃ ἀναμφιβόλως πολλὰς ἐκπλήξεις εἰς τὸν τομέα τοῦ διαστήματος, ὅπως καὶ τὰ ἀκολουθοῦντα ἔτη. Ἡ παγκόσμιος ἀνθρωπίνη κοινότης ἀρχίζει νὰ σκέπτεται καὶ νὰ προσαρμόζεται εἰς τὰς νέας προοπτικὰς καὶ συνηθίζει εἰς τὴν ταχύτητα μετὰ τὴν ὁποίαν οἱ 7 ἀστροναῦται περιεφέροντο γύρω ἀπὸ τὸν πλανήτην μας. Μετὰ ἄλλους λόγους τρέχουμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ταχύτητα τῶν 28.000 χλμ. τὴν ὥραν! Τὸ ὁποῖον σημαίνει, ὅτι ἡ κατὰ δευτερόλεπτον ταχύτης τῆς ζωῆς ἀνέρχεται εἰς 8.000 μ. Ἀσυγκρίτως ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν ταχύτητα τοῦ ἤχου. Δὲν ἀκούομεν ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει τὰς ἀγωνιώδεις κραυγὰς τῶν συνανθρώπων μας καὶ ἐπομένως δὲν συγκινούμεθα ἀπὸ αὐτάς.

Ὅμως ἀκούομεν εὐκρινῶς τὰς ἀγωνίας καὶ τοὺς στεναγμοὺς τῶν καρδιῶν μας καὶ τὰ ἐρωτηματικὰ ποῦ προβάλλει ἡ συνείδησίς μας. Αἰσθανόμεθα ἐσωτερικὰς ἀνησυχίας καὶ ζητοῦμεν ἀπαντήσεις εἰς προβλήματα ποῦ τίθενται ἐντός μας. Τὸ βιβλίον «Ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ Διάστημα» γράφεται μετὰ πολλὴν αἰσιοδοξίαν καὶ χαρὰν, ἀλλὰ καὶ μετὰ κόπους καὶ δυσκολίας. Ἡ ἀνθρωπότης ἐγκλωβισμένη εἰς τὸ διαστημόπλοιο ζητεῖ ἀναψυχὴν, τὴν ὁποίαν εὐρίσκει, ὁσάκις ἐνατενίζει πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ τὰ ἄνω, μετὰ τὸ μάτι τῆς αἰωνιότητος, ἔστω καὶ ἂν τρέχῃ μετὰ τὴν ταχύτητα τῶν 28.000 χλμ. ἀνὰ ὥραν.

Διὰ τοὺς κ.κ. Συνδρομητὰς μας:

Παρακαλοῦνται θερμῶς οἱ κ.κ. Συνδρομηταί: 1) Νὰ ἀποστείλουν ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον τὴν συνδρομὴν των διὰ τὸ 1963 ἐκ δοχ. 45 εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ περιοδικοῦ.

2) Νὰ ἐγγράφουν ἕνα ἀκόμη συνδρομητὴν εἰς τὰς «Ἀκτίνας». Εἶναι μία προσφορὰ εἰς τὸν κοινὸν πνευματικὸν ἀγῶνα.

Ἐνώπιον

τῆς νέας

πραγματικότητας

Ἡ Ἑλλάς εἰς τὴν

Κοινὴν Ἀγορὰν

ΤΟΥ κ. ΑΛ. ΒΕΤΤΑ

Μετὰ τὸν τελευταῖον παγκόσμιον πόλεμον ἐξεδηλώθη μία τάσις πρὸς διαμόρφωσιν μεγάλων ἐνιαίων οικονομικῶν χώρων, κατόπιν συνεννόησεως ὁμάδος πολλῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης, μὲ σκοπὸν τὴν διὰ τῆς οικονομικῆς συνεργασίας τῶν χωρῶν αὐτῶν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν διαβιώσεως τῶν λαῶν των καὶ τὴν προστασίαν τῆς οικονομίας των.

Ἡ πρώτη ἐκδήλωσις πρὸς διαμόρφωσιν μεγάλων οικονομικῶν χώρων ἔλαβε συγκεκριμένην μορφήν τὸ πρῶτον μόνις τὸ 1950 διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος Ἀνθρακος καὶ Χάλυβος μεταξύ τῆς Γαλλίας, Γερμανίας, Ἰταλίας, Βελγίου, Ὁλλανδίας καὶ Λουξεμβούργου, χωρῶν, αἱ ὁποῖα ἔμελλον τὴν 25 Μαρτίου τοῦ 1957 νὰ ἀποτελέσουν, μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Ρώμης, τὴν Κοινὴν Ἀγορὰν.

Ἡ οικονομικὴ συνεργασία τῆς Κοινῆς αὐτῆς λεγομένης Ἀγορᾶς στηρίζεται εἰς τὴν προοδευτικὴν ἄρσιν τῶν τελωνειακῶν φραγμῶν μεταξύ των, μέχρι τῆς ὀλοσχεροῦς καταργήσεώς των, ἐνῶ οἱ φραγοὶ αὐτοὶ διατηροῦνται ἀπέναντι τῶν λοιπῶν, ἐκτὸς τῆς Κ. Α., χωρῶν.

Οὕτω δέ, ἐνῶ διὰ τὰς χώρας τῆς Κ. Α. αὐξάνει ἡ καταναλωτικὴ πελατεία τῶν προϊόντων εἰς τὸ σύνολον τῶν κατοίκων των, μὲ τὴν διατήρησιν τῶν τελωνειακῶν δασμῶν ἀπέναντι τῶν ἐκτὸς τῆς Κ. Α. χωρῶν, ἀκολουθεῖται κοινὴ οικονομικὴ πολιτικὴ μὲ

βάσιν τὸ κοινὸν συμφέρον.

Προϋπότητες εἰς μίαν τοιαύτης φύσεως οικονομικὴν συνεργασίαν τῶν χωρῶν τῆς Κ. Α. ἀποτελεῖ τὸ ὅτι αἱ χώραι αὐταὶ εὐρίσκονται εἰς τὸ αὐτὸ περίπτου ὕψος οικονομικῆς ἀναπτύξεως, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ὑπάρχη τὸ αὐτὸ περίπτου κόστος παραγωγῆς τῶν ὁμοειδῶν προϊόντων.

Ἡ πρότασις τῆς Ἑλλάδος νὰ συνδεθῆ μετὰ τὴν Κ. Α. ἐγένετο ἀρχικῶς δεκτὴ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1959.

Κατόπιν μακρῶν καὶ δυσχερεστάτων διαπραγματεύσεων εἰς τὰς 30 Μαρτίου 1961 μετὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς συνθήκης τῶν Βρυξελλῶν, ἡ Ἑλλάς συνεδέθη μετὰ τὴν Κ. Α. ἠνυοῖσαν αἱ πύλαι μιᾶς ἀγορᾶς μετὰ 170 ἑκατομ. καταναλωτὰς ἔναντι 9 περίπτου ἑκατομ. τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ μετὰ μέσον ὄρον \$ 900 τὸ χρόνο κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα, ἔναντι \$ 250 ποῦ ἔχει ὁ Ἕλληνας. Συγχρόνως ὁμως ἀφήνομεν ἀπολύτως ἐλευθέραν τὴν ὁδὸν τῶν προϊόντων τῶν 6 πλέον προηγμένων, τεχνικῶς καὶ οικονομικῶς, χωρῶν τῆς Εὐρώπης.

Διὰ νὰ καταλάβωμεν ἀκόμη καλύτερα τὴν οικονομικὴν ἰσχύν τοῦ οικονομικοῦ αὐτοῦ κολοσσοῦ ποῦ ὀνομάζεται Κ. Α., ἀρκεῖ νὰ σκεφθῶμεν ὅτι εἰς τὸν συνολικὸν ὄγκον τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου ἐξάγει τὸ 35% τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων, ἐνῶ αἱ Η. Π. Α. μόνον τὸ 26%, εἰσάγει δὲ τρόφιμα ποῦ ἀντιπροσωπεύουν τὸ 31% τοῦ συνό-

λου, ενώ αί Η. Π. Α. μόνον τὸ 16⁰/₀.

Ἡ ἔντασις τῆς Ἑλλάδος στὴν Κ. Α. προϋποθέτει ἴδρυσιν τελωνειακῆς ἐνώσεως, ἐλευθέρως μετακινήσεως κεφαλαίου, ὑπηρεσιῶν, ἐργατῶν κ.λ.π. καὶ κοινὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν ἔναντι τῶν ἄλλων χωρῶν.

Ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος ἀπέναντι τῶν χωρῶν τῆς Κ. Α. παρουσιάζει τὸ μέγα μειονέκτημα ὅτι ἡ χώρα μας εὐρίσκεται εἰς πολλὴ χαμηλότερον ἐπίπεδον οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως ἔναντι τῶν χωρῶν τούτων καὶ συνεπῶς τὰ προϊόντα τῆς, τόσον τὰ γεωργικὰ ὅσον καὶ κυρίως τὰ βιομηχανικά, ἐν ἰσοτιμίᾳ ἐντασσόμενα ἐντὸς τῆς Κ. Α., θὰ ὑφίσταντο μαρasmus καὶ σχεδὸν ἀφανισμόν ἔναντι τοῦ χαμηλοῦ κοστολογίου τῶν οἰκονομικῶς ἰσχυροτέρων καὶ ἀνεπτυγμένων χωρῶν τῆς Κ. Α., ἄνευ μιᾶς ἐιδικῆς μεταχειρίσεως.

Ἡ τοιαύτη ἐιδικὴ μεταχειρίσις συνίσταται εἰς τὸ ὅτι δὲν ἐντάσσεται ἀμέσως εἰς τὴν οἰκονομικὴν κοινότητα τῆς Κ. Α., ἀλλὰ συνδέεται πρὸς αὐτήν, καὶ ἐνῶ ἡ τελωνειακὴ ἀπαγόρευσις τῶν προϊόντων τῆς τυγχάνει τῆς αὐτῆς μεταχειρίσεως μὲ τὰ ἄλλα 6 κράτη, ἀντιστρόφως διὰ τὴν χώραν μας διατηρεῖται ἡ τελωνειακὴ προστασία κατὰ τῶν προϊόντων τῶν χωρῶν τῆς Κ. Α., μὲ προοδευτικὴν ἄρσιν αὐτῶν κατὰ 10⁰/₀ περίπου ἑτησίως, εἰς χρόνον ἐπιτρέποντα τὴν ἐν τῷ μεταξύ ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας μας, ὥστε νὰ δυνηθῇ αὕτη νὰ ἐκσυγχρονίσῃ τοὺς τρόπους καὶ τὰ μέσα παραγωγῆς τῆς μέχρι τῆς ἐπιτυχίας κοστολογίου ὁμοίου πρὸς ἐκεῖνο τῶν ἀνεπτυγμένων οἰκονομικῶς χωρῶν τῆς Κ. Α., πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ γίνῃ ἐντὸς 22 ἐτῶν.

Εἰς ἐνίσχυσιν τῆς προσπάθειας ταύτης τῆς χώρας μας καὶ εἰς ἐπίσπευσιν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεώς της, αἱ λοιπαὶ χώραι τῆς Κ. Α. ἀνέλαβον ὑποχρέωσιν νὰ χρηματοδοτήσων διὰ 125 ἑκ. δολ. τὴν οἰκονομίαν μας.

Ἡ εἴσοδος τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Κ. Α. ἀποτελεῖ πρᾶγματι τὸ τέρμα μιᾶς περιόδου καὶ τὴν ἀφετηρίαν μιᾶς καινούργ-

γιας. Ἡ ὅλη συμφωνία κί' ἡ ἐφαρμογὴ τῆς, ἀποτελεῖ βαρυσήμαντον γεγονὸς διὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἐνα ἱστορικὸν σταθμὸν διὰ τὸ οἰκονομικόν, κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν μέλλον τῆς χώρας.

Ὡς γνωστὸν, ἡ βιομηχανία μας ἐλειτούργει μέσα εἰς τὰς συνθήκας μιᾶς ἀπρογραμματίστου δασμολογικῆς προστασίας, χωρὶς μεγάλας ἀνησυχίας, χωρὶς προσπάθειας ἐκσυγχρονισμοῦ. Ἡ γεωργία μας εἰς τὰ ἴδια περίπτου πλαίσια καλλιεργειῶν, μὲ τὰ ἴδια σχεδὸν καθυστερημένα καὶ πτωχὰ παραγωγικὰ μέσα.

Ἡ δημοσία διοίκησις, ὁ κρατικὸς μηχανισμὸς, ἡ ἐκπαίδευσις, εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τὰ αἰτήματα ποὺ θέτει ἡ κοσμογονικὴ ἐποχὴ εἰς τὴν ὁποίαν ζῶμεν.

Ὁ κατακερματισμὸς τοῦ γεωργικοῦ καὶ βιομηχανικοῦ δυναμικοῦ εἰς πληθώραν μικρῶν μονάδων, ποὺ ἔχει ξεπεράσει εἰς τὴν Ἑλλάδα κάθε ἀνεκτὸν ὄριον, προκαλεῖ αὐξήσιν τοῦ κόστους τῆς ζωῆς καὶ μειώνει τὰς ἐξαγωγικὰς δυνατότητας.

Ἐπιβάλλεται λοιπὸν:

α) Νὰ συγκεντρωθῶμεν εἰς μικρότερον ἀριθμὸν προϊόντων, διὰ τὰ ὁποῖα ὅμως θὰ ἐξασφαλισωμεν μονίμους συνθήκας διεθνῶς ἀνταγωνιστικὰς καὶ

β) Νὰ κερδίσωμεν χρόνον καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν ταχέως τὴν μεταφορὰν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα τῶν συγχρόνων τεχνολογικῶν μεθόδων διὰ τὴν συγκρότησιν ἐκσυγχρονισμένων ἐπιχειρηματικῶν μονάδων.

★

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐγείρεται ἡ ἀπορία:

Συμφέρι εἰς τὴν Ἑλλάδα, μίαν μικρὰν καὶ μὴ αὐτάρκη χώραν, νὰ ἐνταχθῇ εἰς ἓνα ὑπερεθνικὸν οἰκονομικὸν ὄργανισμόν;

Διὰ νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἃς ἴδωμεν τὸ θέμα τῆς σημερινῆς οἰκονομίας εἰς τὰς ρίζας του.

Ὁ φιλελευθερισμὸς τοῦ 19ου αἰῶ-

νος έστηρίζετο εις τὸ δόγμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ οἰκονομικὴ ἐλευθερία ἀποτελεῖ δικαίωμα τοῦ ἐπιχειρηματίου.

Ὁ σύγχρονος φιλελευθερισμὸς ὁμως στηρίζεται εἰς τὸ ἀξίωμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ ἐλευθερὰ ἀγορὰ συνιστᾷ τὴν κοινωνικῶς συμφερωτέραν λύσιν τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο βασίζεται εἰς τὴν «ζήτησιν» καὶ ἐπομένως εἰς τὴν ἀγοραστικὴν ἰκανότητα τῶν μεγάλων μαζῶν. Ἡ σύγχρονος οἰκονομία ἔδωσε εἰς τὸ ἀξίωμα «ἐπὶ τῆ καταναλώσει τοῦ κέρδους» προσδιορισμένον περιεχόμενον.

Ἀπλούστερα ἀπὸ οἰανδήποτε θεωρητικὴν ἀνάλυσιν, συνοψίζει τὴν θεμελίωσιν τοῦ συγχρόνου φιλελευθερισμοῦ τὸ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ λεγόμενον:

Ἔνας ἐπιχειρηματίας συσκευῶν τηλεοράσεως ἐπεδείκνυε εἰς τὸν συνδικαλιστικὸν ἐκπρόσωπον τῶν ἐργατῶν τὰ νέα του μηχανήματα αὐτομάτου παραγωγῆς καὶ ἔκαυχετο ἀπειλῶν ὅτι τὰ νέα αὐτόματα μηχανήματα δὲν πρόκειται νὰ τὸν ἐκβιάζουσιν μὲ ἀπεργίας.

Ὁ συνδικαλιστὴς ἀτάραχος ἠρέκθη νὰ τὸν ἐρωτήσῃ. «Πόσας συσκευὰς τηλεοράσεως ὑπολογίζετε νὰ σᾶς ἀγοράσουσιν τὰ ρομπότ»;

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ἄλλωστε διὰ τὸν ὁποῖον ἀντικατεστάθη μεταπολεμικῶς καὶ ἡ ἀποικιακὴ πολιτικὴ τῆς «ἐκμεταλλεύσεως» διὰ τῆς συγχρόνου πολιτικῆς τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐπομένως τῆς αὐξήσεως τοῦ ἐπιπέδου τῆς καταναλώσεως τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν.

Ἄρα καὶ ἡ Ἑλλάς δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἀναπτυχθῇ οἰκονομικῶς, περιοριζομένη εἰς τὰ στενὰ ὄρια τῆς ἰδίας τῆς ἀγορᾶς, οὔτε θὰ ἠμποροῦσε ἔξω ἀπὸ οἰκονομικοὺς συνασπισμούς, νὰ ἀντιμετωπίσῃ μόνη τῆς τὰ ἄλλα κράτη, ὅπως κάνουν αἱ ΗΠΑ ποὺ εἶναι ἡ μόνη χώρα σήμερα εἰς τὸν κόσμον ποὺ πραγματοποιοεῖ κάτι παρόμοιον.

Θὰ εἶχαμεν λοιπὸν νὰ ἐκλέξωμεν εἰς ὀλίγον χρόνον μεταξὺ Εὐρωπαϊκῆς ἢ Ἀνατολικῆς Κ. Α.

Ἡ σύνδεσις μας μὲ τὴν Κ. Α. θὰ ἔ-

χη ἔννοιαν μόνον ὑπὸ δύο θεμελιώδεις προϋποθέσεις, ἤτοι:

α) Οἱ μέλλοντες συνεταῖροι μας ν' ἀκολουθήσουν ἀπέναντί μας, μίαν ρεαλιστικὴν πολιτικὴν ἀναπτύξεως, ἀποβλέποντες δηλαδὴ ὄχι εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς παρούσης πείνας μας, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀξιοποίησιν τοῦ μέλλοντος πλούτου, τὸν ὁποῖον συνεργαζόμενοι θὰ δημιουργήσωμεν καὶ

β) Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες νὰ ἀναδιαρθρώσωμεν προοδευτικῶς καὶ νὰ ἐκσυγχρονίσωμεν τὴν οἰκονομίαν μας, ὥστε εἰς τὸ τέλος τῆς μεταβατικῆς περιόδου, νὰ μὴν ἀπέχη δυσαναλόγως ἡ ἑλληνικὴ οἰκονομικὴ στάθμη τῆς κοινῆς Εὐρωπαϊκῆς.

Ἡ πρώτη προϋπόθεσις πληρουμένη δὲν θὰ ἀπεδείκνυε μόνον τὴν ἠθικὴν γενναιοφροσύνην, ἀλλὰ τὴν πολιτικὴν σωφροσύνην τῶν μελλόντων συνεταίρων μας.

Ἡ δευτέρα προϋπόθεσις πληρουμένη δὲν θὰ ἀπεδείκνυε τὴν ἰκανότητά μας νὰ ἐπιτελῶμεν θαύματα, ἀλλὰ ἀπλῶς τὴν ἰκανότητά μας νὰ ἐπιβιώσωμεν.

Ἡ σύνδεσις μας μὲ τὴν Κ. Α. πρέπει νὰ σημάνη τὴν θέσπισιν ἑνὸς καθεστῶτος οἰκονομικῆς αὐστηρότητος. Αὐστηρότητος ἀπέναντι τῶν ἐργοδοτῶν πρωτίστως, ἀλλὰ καὶ αὐστηρότητος γενικώτερον ἀπέναντι τοῦ συνόλου τῶν ἐργαζομένων.

Στίβον ἀγῶνος ἀποτελεῖ ἡ Κ. Α. ὅπου ἀμείλικτοι καὶ ἀνένδοτοι λειτουργοῦν οἱ νόμοι καὶ προπάντων ὁ οἰκονομικὸς νόμος τοῦ συναγωνισμοῦ.

Τὸ ἐπιχειρηματικὸν εἰσόδημα θὰ εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἀμοιβὴ τῆς ἰκανότητος, τῆς πρωτοβουλίας καὶ τῆς ἐρευνητικότητος τοῦ ἐπιχειρηματίου.

Οἱ ἐργάται καὶ οἱ ἀγρόται θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ καταστοῦν ὑπερήφανοι διὰ τὴν τεχνικὴν τῶν ἐπίδοσιν, νὰ στηρίζουσιν τὴν προκοπὴν τῶν, εἰς τὴν ἰκανότητα καὶ τὸν μόχθον τῶν. Ἐναντι ἄλλωστε αὐτοῦ τοῦ τιμήματος τῆς συστηματικῆς καὶ ἐνσυνειδήτου ἐργασίας

δλων, δὲν πρόκειται ἀπλῶς νὰ αὐξή-
σουν τὰ ἀτομικὰ εἰσοδήματα, οὔτε νὰ
λυθῆ ἴσον τὸ πρόβλημα τῆς ἀνεργίας
καὶ τῆς ὑπαπασχολήσεως, ἀλλὰ προ-
πάντων νὰ διευκολυνθοῦν αἱ διαδικα-
σίαι τῆς κοινωνικῆς ἀναδείξεως νέων
ἀνθρώπων, ἀδιαφόρως ἀπὸ ποῖα κοι-
νωνικὰ στρώματα προέρχονται καὶ νὰ
διασφαλισθῆ ἡ συνεχῆς ἀνανέωσις τῆς
οἰκονομικῆς καὶ γενικώτερα τῆς κοι-
νωνικῆς ἡγεσίας.

Καὶ ἐδῶ καλεῖται νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ
ἔργον του τὸ μεγαλύτερον καὶ ἑλληνι-
κώτερον ἀπὸ ὅλα τὰ θέματα: Ἡ παι-
δεία. Πρέπει νὰ καταστῆ συνειδησις
ὅτι ἡ παιδεία εἰς τὴν ἐποχὴν μας εἶ-
ναι ἡ σημαντικώτερα οἰκονομικὴ ὑπο-
δομή.

Ὅπως κάθε διαδικασία ριζικῆς ἐξ-
υγιάνσεως, οὔτω καὶ ἡ βαθμιαία ἔντα-
ξις μας στὴν Κ. Α. θεμελιοῖ ἐλπίδας,
ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἐκτοξεύει καὶ ἀπει-
λὰς. Ἡ ἐξέλιξις τῶν προσεχῶν ἐτῶν θ'
ἀποδείξῃ ἐὰν εἴμεθα εἰς θέσιν ν' ἀνθέ-
ξωμεν εἰς τὸ ψυχρὸν κλίμα ἐνὸς οἰκονο-
μικοῦ ρεαλισμοῦ.

Εἰς τὸ βάθος ἡ σύνδεσις μας στηρί-
ζεται ἐπὶ τῆς πίστεως ὅτι ὑπάρχει μία

ἰδεολογικὴ μονὰς ποὺ καλοῦμεν Εὐρώ-
πην καὶ ὅτι ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες εἴμεθα ἰ-
δεολογικῶς—καὶ ἡμποροῦμε νὰ γίνω-
μεν καὶ πρακτικῶς—Εὐρωπαῖοι.

Εἶναι ἀναμφισβήτητον γεγονός ὅτι
οἱ ἐπιτευχθέντες διὰ τῆς συμφωνίας ὁ-
ροὶ τῆς συνδέσεως, παρέχουν τὰ ἀναγ-
καῖα διὰ τὴν ἀναπροσαρμογὴν τῆς οἰ-
κονομίας μας χρονικὰ περιθώρια καὶ
διανοίγουν ἀπεριορίστους σχεδὸν δυ-
νατότητας ἀξιοποιήσεως τῆς Τεχνο-
λογικῆς, Ἐμπορικῆς καὶ Ὀργανωτι-
κῆς ἐμπειρίας τῶν προηγμένων οἰκο-
νομῶν τῶν χωρῶν τῆς Κοινότητος
τῆς Εὐρωπαϊκῆς.

Ὁ ἀδαμάντινος κανὼν τοῦ καθε-
στῶτος τῆς συνδέσεως πρέπει νὰ εἶναι
ἡ προστασία τοῦ Ἑλληνικοῦ μόχθου
καὶ ἡ δημιουργία τῶν προϋποθέσεων
τοῦ ταχέως ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς οἰκο-
νομίας μας καὶ ἡ διασφάλισις τοῦ οἰ-
κονομικοῦ μέλλοντος τοῦ Ἑλληνικοῦ
λαοῦ. Ἡ 1η Νοεμβρίου 1962, ἡμέρα συν-
δέσεως μὲ τὴν Κ. Α., πρέπει νὰ ἀποτε-
λέσῃ τὸ ἱστορικὸν ὁρόσημον διὰ μίαν
ἐργώδη καὶ συνειδητὴν προσπάθειαν
εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἐθνικῆς μας
ζωῆς.

Ὁ Ἐρχομὸς τῆς Βασιλείας Του

(Ἰωάν. ι' 16)

Ὁρθόδοξοι ἡμεῖς καὶ βαπτισμένοι,
μὲ τοῦ Χριστοῦ τὸ αἷμα νὰ κυλᾷ στὸ σῶμα,
τὸ ξέρομε πῶς εἴμαστε πλασμένοι
ἀδελφία ὅλοι κι' ἡ καρδιά δὲν ἔχει χρῶμα.

Τὸ χέρι σου τὸ χέρι μου ἄς κρατήσῃ
κι' ἄς δοῦν τὰ μάτια μας τὴν ἅγια τούτη
ώρα,
ἐπάνω ἀπὸ τὰ σύνορα τὰ μίση,
τῆς Βασιλείας Του ν' ἀπλώνεται ἡ χώρα.

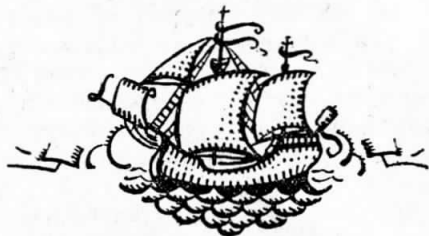
Ἄν τ' ὄνειρό μας κάνουμε ἀγῶνα
κι' ἡ προσευχὴ μας γιγαντῶνι στὴν ἐλπίδα
θὰ σμιξοῦμε, μ' ἀγάπη στὸν αἰῶνα,
καρδιά μὲ τὴν καρδιά, πατρίδα μὲ πατρίδα.

Ἀδελφία μου, δὲν ζοῦμε μέσ' στὸ ψέμμα.
Θὰ τ' ἀποδείξομε σ' ἀνατολὴ καὶ δύση.
Κι' ἂν ἴσως χρειασθῇ μαρτύρων αἷμα
καθένας ἔτοιμος τὸ αἷμα του νὰ χύσῃ.

Κουράγιο ἀδελφία! Κι' ὁ Χριστὸς θὰ δώσῃ
στὴ γῆ νὰ δοῦμε τ' ὄνειρό μας στεριωμένο.
Τὸ ἔργο μας Ἐκεῖνος θὰ τελειώσῃ
Ψηλά θὰ στήσῃ τὸν σταυρὸ Του ματωμένο.

ΕΛ. ΜΑ·Ι·ΝΑΣ

Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΒΑΤΙΚΑΝΟΥ ΚΑΙ Η ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΤΟΥ κ. Π. ΣΙΚΙΑΔΗ

Τρία χρόνια συστηματικά έτοιμάστηκε ἡ σύνοδος αὐτή, ἡ ὁποία οὐσιαστικά εἶναι μιὰ ἐκδήλωσι τῆς γενικώτερης σημερινῆς παγκοσμίου καταστάσεως. Στὴν σύνοδο αὐτὴ λαμβάνουν μέρος 2500 ἐπίσκοποι ἀπ' ὅλη τὴν ὑδρόγειο. Εἶναι μιὰ ἀφορμὴ γενικῆς κινητοποιήσεως τοῦ καθολικοῦ κόσμου. Τηλεόρασι, κινηματογράφος, ραδιόφωνο, τύπος ἀσχολεῖται μὲ τὸ γεγονός. Ἀπίσες στοὺς νάρθηκες ὄλων τῶν Καθολικῶν ναῶν καλοῦν τοὺς πιστοὺς νὰ λάβουν μέρος, μὲ τὴν προσευχή τους, στὴ σύνοδο.

Μέσα σ' αὐτό, τὸ ἀναμφισβήτητα πνευματικὸ γεγονός, «τὴν καινούργια Πεντηκοστή», ὅπως ἐχαρακτηρίσθη, ποιά εἶναι ἡ παρουσία τῆς Ὁρθοδοξίας;

Ἡ Ἑλλάς ἀπέχει. Τὴν τελευταία στιγμή, πρὸς γενικὴν ἐκπληξι, καταφθάνουν δύο ἀντιπρόσωποι τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας... Δύο λοιπὸν ὀρθόδοξοι εἶναι δίπλα στὶς 2500 καθολικῶν ἐπισκόπων; Αὐτὴ εἶναι μιὰ ἀρκετὰ δημοσιογραφικὴ ἀποψι, ἢ ἐνὸς ἱστορικοῦ ποῦ θὰ ἤθελε νὰ κάμῃ μιὰ ἀριθμητικὴ σύγκρισι μὲ ἄλλες συνόδους καὶ στατιστικῆς.

Ὁ Καθολικισμός, ἡ Ὁρθοδοξία. Δύο Ἐκκλησίες; Δύο μέρη τῆς Ἐκκλησίας; Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ διαβεβαιώνουν ὅτι ἀποτελοῦν τὴν μιὰ Ἐκκλησία

καὶ ὁμιλοῦν «περὶ ἀδελφῶν χωρισμένων». Ἄλλ' ἂν γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία εἶναι γεγονός ὅτι «εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία παραδέχεται τὴν διδασκαλίαν τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων—ἡ ὁποία παραμένει σταθερῶς προσηλωμένη εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, τὴν Παράδοσιν τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιότητος, τὴν πίστιν τῶν Ἁγίων Πατέρων»⁽¹⁾, ἀντιστοίχως γιὰ τὸν Καθολικισμό, ὅπως διεμορφώθη μέχρι σήμερα, μπορούμε νὰ ποῦμε, ὅτι εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν ἀνατολή, μεσαιωνικῆς του ἐξελίξεως. Καὶ ἔτσι ἔχομε ἕνα ἄλλο τύπο, ὄχι μόνο νοοτροπίας, μὰ μὲ μιὰ βαθύτερη ἀλλοίωσι στὸ δόγμα καὶ τὴν παράδοσι. Ρίχνοντας μιὰ σύντομη ματιὰ παίρνουμε μερικὰ χαρακτηριστικά. Τὴν γενικὴ ἀγαμία τοῦ κλήρου. (Ἰννοκέντιος Γ'). Τὴν θεωρία τῆς θέσεως τοῦ πάπα ὡς ἡλίου καὶ τῶν ἐπισκόπων ἀστέρων ποῦ δέχονται ἀπ' αὐτὸν τὸ φωτισμό. Τὴν κατάργησι τῆς κοινωνίας τοῦ Αἵματος τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τοὺς πιστοὺς (ἀρχὴ τὸν 12ον αἰῶνα, ὀριστικῶς τὸν 15ον). Τονισμός τοῦ ρωμαϊκοῦ πνεύματος, αὔξησις τῶν φιλοδοξιῶν περὶ κοσμοκρατορίας τοῦ πάπα. Σταυροφορίες. Ἱερὰ ἐξέτασι. Μεταρρύθμισι, ἀντι-

(1) Leon Zanter. Τρία δοκίμια περὶ Ὁρθοδοξίας σελ. 9.

μεταρρῦθμισι. Καί φθάνουμε μέχρι τῆ σύνοδο τοῦ Βατικανοῦ Ι (1870), ὅποτε ὁ πάπας Πίος ΙΧ θεωρεῖ ὠριμη τὴν περίοδο νὰ ἀναγάγῃ εἰς δόγμα τὸ ἀλάθητον τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης, γιὰ τὶς ἀποφάσεις ex cathedra. (Ἄκόμη καὶ ἐκεῖνες γιὰ τὶς ὁποῖες δὲν ὑπάρχει συγκατάθεσις τῆς Ἐκκλησίας, ex sese, sine consensu ecclesiae

★

Ἀπὸ τὴν τελευταία αὐτῆ σύνοδο ἔχουν περάσει ἑκατὸ περίπου χρόνια. Δυστυχῶς ἢ εὐτυχῶς ἔχουν ἀλλάξει πολὺ τὰ πράγματα. Ὁ κόσμος ἔγινε μιὰ «μικρὴ γειτονιά». Οἱ ἀπειλές καὶ τὰ χαμόγελα τῶν ἰσχυρῶν μεταφέρονται ἀπὸ τὴ μίαν ἄκρη, ἕως τὴν ἄλλη ἀστραπιαίως. Οἱ ἰδέες, τὰ συνθήματα, ἡ σύγχυσι φαίνεται στὴν ὀθόνη, ἀκούγεται στὸ ραδιόφωνο, μεταδίδεται ἀπὸ τὸν τύπο. Τὴν ἴδια ἀγωνία καὶ ἀβεβαιότητα διακρίνομε στὰ πρόσωπα ὄλων, μικρῶν καὶ μεγάλων, ὄλων τῶν φυλῶν καὶ ἡπείρων. Ὅλοι ζοῦμε στὸ κέντρο τῆς μικρῆς μας Βαβυλωνίας.

Ἔτσι ἀνοίγοντας τὶς ἐργασίες τῆς συνόδου τοῦ Βατικανοῦ ΙΙ ὁ Πάπας Ἰωάννης ΧΧΧΙΙΙ ἔρχεται νὰ διαβεβαιώσῃ, νὰ κάμῃ τὴν κατάθεσι μιᾶς ἀλλαγῆς: «Πάντα ἡ Ἐκκλησία (ἐννοεῖται ἡ Καθολικὴ) ἀντέδρασε εἰς τὶς αἰρέσεις, συχνὰ τὶς κατεδίκασε μὲ μιὰ ἄκρα σκληρότητα. Σήμερα ὅμως ἡ Ἐκκλησία προτιμᾷ νὰ χρησιμοποίησῃ τὸ φάρμακο τῆς εὐσπλαχνίας περισσότερο παρὰ τῆς αὐστηρότητος»⁽²⁾. Καὶ τοῦτο εἶναι κάτι ποῦ εὐχάριστα ἀκούγεται ἀπ' ὄλους. Μόνον θὰ μπορούσαμε κάπως νὰ ποῦμε ὅτι αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα μόνον τοῦ χαρακτῆρα τοῦ συγχρόνου Πάπα, ἀλλὰ τοῦ χαρακτῆρα τῆς ἐποχῆς μας, τῶν σημερινῶν οἰκουμεικῶν σχέσεων πολιτικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς. Ἄραγε θὰ μπορούσε νὰ χρησιμοποιοῦσῃ σήμερα ἕνας ἄλλος τρόπος; Ἀπλῶς, παραλλήλως χρονικά,

(2) La Croix (Quotidien Catholique d'Information) 16-10.62.

μποροῦμε νὰ θυμηθοῦμε τὸ μήνυμα ποῦ ἔδωσε λίγες μέρες μετὰ, ἐπ' εὐκαιρίᾳ μιᾶς ἐπετείου, κάποιος ἄλλος ἡγέτης μεγάλης μάζης μιλώντας γιὰ τὴν «εἰρηνικὴ συνύπαρξις» καὶ τὴ «φιλία μεταξὺ τῶν λαῶν»⁽³⁾.

Μέσα λοιπὸν σ' αὐτὸ τὸ κλίμα ἄρχισαν καὶ συνεχίζονται οἱ ἐργασίες. Ἄψογα, ρωμαϊκά, διωργανωμένα. Δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ ἀκουστοῦν πολλὲς ἀπόψεις. Ἡ ἀναλογία τῶν ἐπισκόπων κατὰ ἡπείρους εἶναι 31₀/₀ Ἀμερικὴ, 21₀/₀ Ἀσία-Αὐστραλία, 10₀/₀ Ἀφρικὴ, 35₀/₀ Εὐρώπη⁽⁴⁾. Καὶ ὅσο δίδεται ἡ δυνατότης ἐκφράσεως, διακρίνομε τὸ σάλο, τὴ ζύμωσι.

Γιὰ τὴ θεία λειτουργία ἔχει δοθῆ σχεδὸν ὀλόκληρη ἢ μέχρι σήμερα δραστηριότης τῶν ἐργασιῶν. Καὶ τὰ αἰτήματα εἶναι: Νὰ δοθῆ ἡ ἐλευθερία, τὸ δῶρο τῆς Πεντηκοστῆς, νὰ ἀκούη «ἐκαστος τῆ ἰδία διαλέκτῳ... τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ»⁽⁵⁾. Νὰ ἐπανέλθῃ ὁ θεσμὸς τῶν συλλειτουργῶν⁽⁶⁾. Νὰ ἐπανακτήσῃ καὶ ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία τὴν παλαιὰ συνήθειά της, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἰησοῦ· «πίετε ἐξ αὐτοῦ π α ν-

(3) Figaro 9.11.62.

(4) Fêtes et Saisons No 167.

(5) «Δὲν εἶναι τὸ πιὸ σπουδαῖο νὰ διατηρήσωμε τὴ λατινικὴ γλῶσσα ἀλλὰ τὴ καλὴ προσευχή».

Gabriel Garrone, Ἀρχιεπίσκοπος Toulouse Endependant.

«Ἡ λατινικὴ γλῶσσα, δεσμὸς τῆς ἐνότητος; Ὁχι, ἡ ἀγάπη εἶναι ποῦ δημιουργεῖ τὴν ἐνότητα». «Ἡ λειτουργία υἰοθέτησε διάφορες μορφές στὴ Συρία, στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴ Ρώμη. Γιατί ἡ καινούργια ἐξάπλωσις τῆς Ἐκκλησίας δὲν θὰ δημιουργοῦσε μιὰ λειτουργία Κινεζικὴ, Ἰνδικὴ, Ἀφρικανικὴ;».

Informations Catholiques N° 180.

(6) «Ἡ συλλειτουργία εἶναι οὐσιαστικὰ μιὰ πράξι ἀδελφωσύνης, θὰ εἶναι γιὰ τοὺς πιστοὺς μιὰ πραγματικὴ μαρτυρία τῆς ζωῆς ἐν κοινότητι».

Mgr Houry. La Croix 3.11.62.

τ ε ς»⁽⁷⁾). Νά ἀποφευχθοῦν οἱ συναισθηματισμοὶ στὴν ἐκκλησιαστικὴ μουσική, καὶ στὸ διάκοσμο νά ἔλθῃ ἡ ἱερατικὴ ἀπλότης⁽⁸⁾. Γιὰ τὸ μυστήριον τοῦ εὐχελαίου ζητοῦν νά παύσῃ νά εἶναι ἡ καταδικαστικὴ *extrême-onction* καὶ νά γίνῃ πράγματι εὐχέλαιο πού θὰ ἀνακουφίξῃ ψυχικὰ καὶ σωματικὰ τὸν ἄνθρωπο⁽⁹⁾. Γενικὰ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς λατρείας ἢ λειτουργικῆς παράδοσις τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολῆς ἐξασκεῖ μὴ ἰσχυρὴ ἐπίδρασι. Ἡ λειτουργικὴ κίνησι στὴ Δύσι, τῶρα καὶ μισὸ αἰῶνα, ἀναμφιβόλως ἔχει κάμει ἓνα μεγάλο ἔργο. Ἀλλὰ δουλεύοντας συνεχῶς ἐπάνω στὰ ἴδια κείμενα, πολλὰς φορές καθ' ἑαυτὰ φτωχά, προσθέτοντας νέες κριτικὰς ἐκδόσεις, στίς ἤδη ὑπάρχουσες, κατήντησε ἐν πολλοῖς ἓνα καινούργιον βᾶρος. Μέχρι τοῦ σημείου νά γράφῃ ὁ διευθυντὴς λειτουργικοῦ περιοδικοῦ F. Vandenberghe «ἡ λειτουργικὴ κίνησι ἀντικατέστησε ἓνα φορμαλισμὸν μὲ ἓνα ἄλλο»⁽¹⁰⁾. Εἶναι ἀλήθεια πὼς μὲ ἐκδοτικὸς θεολογικὸς ὀργανισμὸς ἔχομε ἀναλύσεις, ὄχι δημιουργίες μὲ τὸν «μεταφυσικὸν λυρισμὸν» (L. Bouyer) τῶν ὀρθοδόξων ἀκολου-

(7) «Ἡ κοινωνία ἀπὸ τὰ δύο εἶδη θὰ ἐδειχνε τὴ φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας νά ἀναπαριστᾷ ἀκριβῶς τὴν σύστασι τῆς θείας εὐχαριστίας τὴν στιγμήν τοῦ Δείπνου. Αὐτὴ ἢ συμμόρφωσις εἰς τὶς χειρονομίας τοῦ Κυρίου ἔχει μίαν μεγάλην οἰκουμενικὴν σημασίαν».

Καρδινάλιος Alfrink - Bea Informations Catholiques No 180:

(8) La Croix. 14.11.62.

(9) «Εἶναι πολυάριθμοι οἱ Ἐπίσκοποι πού εὐχονται νά δοῦν νά ἀλλάξῃ τὸ ὄνομα τοῦ μυστηρίου ἀπὸ *extrême-onction* καὶ οἱ ὁποῖοι θὰ ἤθελαν νά ἔδινε τὴ θέσι τῆς ἢ ἰδέας τοῦ κινδύνου τοῦ θανάτου εἰς ἐκείνην τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀρρώστου. Τὸ μυστήριον αὐτό, -στὴν πραγματικότητά εἶναι συγχρόνως συμπλήρωσις τῆς ζωῆς τοῦ Χριστιανοῦ καὶ πνευματικὸν στήριγμα τοῦ ἀρρώστου».

Mgr Angelini. Aumônier general des hôpitaux de Rome. La Croix 9.11.62.

(10) Les questions liturgiques et paroissiales. Mont César Belgique No 234.

θιῶν. Μιὰ διέξοδος ὑπάρχει, «ἡ μαθητεία στὴν Ἀνατολή». Καὶ αὐτὸ ἀρχίζει νά γίνεταί. Ἦδη στίς ἐκκλησίες μπορούμε νά ἀκούσωμε μέρος τῆς συναπτῆς ἀπὸ τῆς λειτουργίας τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἢ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Μιὰ τάσις ὑπάρχει γενικῆς ἀναμορφώσεως καὶ ἐπιστροφῆς στὰ ὀρθόδοξα πρότυπα. Μέσα σ' ὀλόκληρον τὸ σῶμα τῆς Δυτικῆς θεολογίας ὑπάρχει μίαν ζύμωσι. Ἡ ἱστορία ὁδηγεῖ στὴν ἀλήθεια, τὴν ὀρθοδοξίαν.

Ἐὰν σεῖς σιωπήσετε, οἱ λίθοι κεκράζονται. Μπορεῖ νά ἐπαναλάβῃ καὶ σήμερον ὁ Ἰησοῦς σὲ πολλοὺς ὀρθοδόξους. Καὶ ἐκεῖνα πού δὲν μπορούμε νά δώσουμε, ψάχνουν οἱ ἑτερόδοξοι ἀδελφοί μας μόνοι τους νά τὰ βροῦν.

★

Πόσο δικαίωνονται, σήμερον, ὅλοι αὐτοὶ πού ἀγωνίσθησαν γιὰ τὴν ἀκεραιότητα καὶ τοῦ «ἰῶτα ἐν» τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας! Ἀπὸ τὸν Μ. Ἀθανάσιον, Μ. Βασίλειον, ἕως τὸν Μάρκον Εὐγενικὸν καὶ τὸν Κοσμᾶ τὸν Αἰτωλό, πού ἔτρεξε, φώναξε. Σκληρὴ ἀκούστηκε ἡ προφητικὴ του φωνή⁽¹¹⁾, γιὰ νά κρατηθῇ ἡ ὀρθοδοξία, «στύλος καὶ ἑδραῖωμα τῆς ἀληθείας»

Ἡ ὥρα τῆς Ὀρθοδοξίας ἐφθασε, ἔγραψε ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. Καὶ εἶναι ἀλήθεια. Ἀλλὰ μὲ τὸ γεγονὸς αὐτὸ εἶναι ἀδιάσπαστα δεμένη ἡ ὑπαρξι τῶν Ὀρθοδόξων Ρώσων, θεολόγων καὶ θεολογούντων, τοῦ περασμένου αἰῶνα καὶ τοῦ δικοῦ μας. Ἀπὸ τὸν Ντοστογιέβσκυ καὶ τὸν Χωμιακόφ ἕως τὸν Μπουλγκάκωφ καὶ τὸν Λόσκυ. Γιὰ νά μὴ ἀναφέρωμε τοὺς σημερινούς Φλωρόβσκυ, Ζάντερ, Σμέμαν, Μάγεντορφ... Ἐνα παλιὸ κάπως τεῦχος⁽¹²⁾ περιέχει στίς 100 σελίδες του τοὺς τίτλους τῶν ἔργων τῶν καθηγητῶν

(11) Ὦνόμασε τὸν Πάπα θηρίον τῆς Ἀποκαλύψεως.

(12) List of the writings of professors of the Russian orthodox theological Institute in Paris. 1925-1954.

του Ὁρθοδόξου Σεμιναρίου τοῦ Ἁγ. Σεργίου Παρισίων.

Καὶ τὰ ἔργα αὐτὰ εἶναι ἀληθινὰ ὀρθόδοξα. Ἡ ἀξία τους δὲν μετριέται μὲ τις σελίδες. Μέσα τους κρατοῦν τοὺς χυμούς τῆς πρωτοχριστιανικῆς καὶ πατερικῆς εὐσεβείας καὶ ζωῆς, ἐκφρασμένη μ' ἓνα τρόπο μοντέρνο καὶ δεμένο λογικά.

Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ μαρτύρησαν καὶ μαρτυροῦν. Μὲ τὴ διπλῆ σημασία, τῆς μαρτυρίας ποὺ δίνουσιν καὶ τῆς «λογικῆς θυσίας» καὶ προσφορᾶς τῆς ζωῆς τους. Δὲν κάνουν μιὰ «φιλή» θεολογία, ἀλλὰ ἐκφράζουν πεποιθήσεις, ποὺ εἶναι ἀπόρροια μελέτης, πίστεως καὶ

ζωῆς. Πράγματι συνεχίζουν τὴν παράδοσι τῶν Ἑλλήνων πατέρων. Στὰ συγγράμματά τους νοιώθει κανεὶς τὴν καθολικότητα ποὺ ἐδρεῖται στὴν ἀλήθεια, σ' ἓνα κεντρικὸ πυρῆνα καὶ δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ πλῆθος, τις πολλὲς ἀντιπροσωπεῖες, τὰ χρώματα ἢ τις γλώσσες.

Ἡ τάσις λοιπὸν τῆς ἐπιστροφῆς-τῆς «Νοσταλγίας» τῆς δυτικῆς Θεολογίας καὶ ἡ ὑπαρξις τῶν Ρώσων θεολόγων κάνουν συγκεκριμένη τὴν παρουσία τῆς ὀρθοδοξίας στὴ Δύσι καὶ στὴ σύνοδο τοῦ Βατικανοῦ II φαίνεται καθαρὰ. Αὐτὴ εἶναι τὸ προζύμι ποὺ «ζυμοῖ» καὶ θὰ ζυμώσῃ κάποτε «ὅλον τὸ φύραμα».

Τ Ο Μ Η Ν Υ Μ Α

Σαράντα χρόνια τώρα ὁ λοστρόμος ὁ Μαθιός,

ἀγριους ὀργώνει ὠκεανούς
στὴν ἄνω ἀνατολή.

—Πολυνησία, Ἰαπωνία

ὡς τὸν Ἀρχάγγελο καὶ τις Ἐβρίδες.

Ἔχει γλεντήσῃ σὲ λιμάνια,

σ' ἐξωτικὰ ἔχει ξεφαντώσει μπάρ
μ' ἀψέντι καὶ οὐίσκυ.

Μπουκάλες ἔχει σπάσει σὲ κεφάλια...

Εἶναι ἓνας θαλασσόλυκος

—πετοὶ ψημένο στὴν ἀρμύρα καὶ τὸν ἥλιο.

Μὰ κάποτε ἀρρώστησε βαρεῖα

ποὺ παρ' ὀλίγο νὰ πεθάνῃ.

Κάποιο λιμάνι ἔπιασε τὸ κάργχο βιαστικά

κι' ἀφίσαν τὸ Μαθιὸ ἐκεῖ

σ' ἓνα κινέζικο σπιτάλι.

(Στὸ γυρισμό, ὕστερ' ἀπ' ἕξη μῆνες θὰ
τὸν πάρουν).

Κ' ἔτσι μονάχος ὁ λοστρόμος,

σ' ἀρρώστους ζῆσιμα,

σὲ νοσοκόμους καὶ γιατρούς,

π' ὄλοι τους ἴδιοι μοιάζουν,

μὲ τὰ σχιστὰ τὰ μάτια

καὶ τις μογκόλικες ψυχρὲς μορφές.

Μόνη τοῦ μένει συντροφία

κάποια γαλάζια θάλασσας λουρίδα

π' ἀπ' τὸ κρεββάτι μακρὰ ἀγνατεύει.

Στὴ θάλασσα αὐτὴ

γυρίζει ὁ λογισμὸς του ὀλημερίς.

Μιὰ τὴ φαντάζεται ἀφρισμένη, μιὰ μπουνά-
τσα.

Τῆς κουβεντιάξει, γλυκόλογα τῆς λέει
κι' ἄλλοτε πάλι τὴ μαλώνει....

Μιὰ μέρα ἐπισκέπτῃς

ἓνας κινέζος φτάνει στὸ κρεββάτι.

Περίεργα τὸν κυττάξει.

Τὸ στόμα του ἄνοιξε κάποια στιγμή

κι' ἀντὶς γιὰ τὰ τσὶν τσὲν

μὲ δυσκολία πρόφερε: Κριστό.

Ἔνα σταυρὸ ἀπὸ φίλτισι τοῦ χάρισε.

Κι' εἶχε ὁ Χριστὸς τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια
ματωμένα.

Καθὼς τὸν κύτταξε ὁ Μαθιός,

στὴ θύμησί του ἦρθε ὁ Ἐσταυρωμένος

ποὺ στοῦ νησιοῦ του τ' ἐκκλησάκι,

στὸ βᾶθος τοῦ Ἱεροῦ, ἔτσι ἀπαράλλαχτα
στεκόταν,

μὲ τὸ κεφάλι τὸ γυρτό,

βαρὺ ἀπὸ τ' ἀγκαθερὸ στεφάνι.

Βράδυ μεγαλοβδόμαδα,

στῆς ἐκκλησιαῖς τὴ μέση τὸν θυμόταν...

Κι' ὡς ὁ Κινέζος ἔφευγε, μ' ὑπόκλισι βα-
θειά,

ὁ λογισμὸς του γύριζε σ' Ἐκεῖνον

ποὺ μέσ' στὰ χέρια του,

μιλοῦσε τώρα στὴν καρδιά του...

Κι' ἔτσι, ὡς νᾶρθῃ πίσω τὸ καράβι,

μιὰ συντροφία καινούργια

εἶχε ἀποχτήσῃ ὁ λοστρόμος ὁ Μαθιός.

Γ. Δ. ΚΑΧΡΙΜΑΝΗΣ

Εἰς τὴν Βενετίαν

ΤΟ ΙΔΡΥΜΑ "GIORGIO CINI,"

ΤΗΣ Δ. ΕΛΕΝΗΣ Ε. ΚΟΥΚΚΟΥ

Ἀνάμεσα στὸ μεγάλο συγκρότημα τῶν μικρῶν νησιῶν, πού ἀποτελοῦν τὴ Βενετία, ὑπάρχει καὶ ἓνα, λίγο ἀπομακρυσμένο ἀπὸ τὰ ἄλλα καὶ ἀκριβῶς ἀπέναντι ἀπὸ τὸν Ἅγιο Μάρκο καὶ τὸ Δουκικὸ ἀνάκτορο. Εἶναι τὸ μικρὸ νησί τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, πού κατὰ τοὺς ἱστορικούς, κατοικήθηκε ἐνωρίτερα καὶ ἀπὸ τὶς πρώτες ἐγκαταστάσεις τῆς Βενετίας στὴν περιοχὴ τοῦ Rialto. Στὶς ἀρχές περίπου τοῦ 9ου αἰῶνος κτίσθηκε ἀπὸ τοὺς ναυτικούς, πού κατέφευγαν ἐκεῖ, κυνηγημένοι ἀπὸ τοὺς ἀνέμους, μία μικρὴ ἐκκλησία ἀρχικά στὴ μνήμη τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἀπὸ τὴν ὁποία πῆρε τὸ ὄνομα καὶ ὀλόκληρη ἡ νησίδα.

Μιά γενναία δωρεὰ τοῦ δόγη τῆς Βενετίας Tribuno Memmo ἐπέτρεψε ν' ἀνεγερθῇ τὸ ἔτος 982 τὸ πρῶτο μοναστήρι τῶν Βενεδεκτίνων μοναχῶν μὲ ἰδρυτὴ τὸν πατρίκιο Giouanni Morosini. Ἀλλεπάλληλες καταστροφές ἀπὸ σεισμούς καὶ πυρκαϊές ἀλλάξαν ἐπανειλημμένως τὴν ἀρχικὴ μορφή, τόσο τῆς ἐκκλησίας ὅσο καὶ τοῦ μοναστηριοῦ. Τὸ 1809 Βενετσιάνοι ναυτικοὶ ἔφεραν ἀπὸ τὶς χῶρες τῆς Ἀνατολῆς τὸ σκῆνωμα τοῦ πρωτομάρτυρος Ἁγίου Στεφάνου καὶ τὸ ἐναπέθεσαν μέσα στὴν ἐκκλησία καὶ ἀπὸ τότε ὁ ναὸς ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομά του.

Ὡς τὶς ἀρχές τοῦ 16ου αἰῶνος ὅλο τὸ οἰκοδομικὸ συγκρότημα τοῦ νησιοῦ διετήρησε τὸν γοτθικὸ ρυθμὸ στὰ διάφορα κτίσματά του. Τὸ 1566 ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος, γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησι μιᾶς καινούργιας ἐκκλησίας ἐπάνω σὲ σχέδια ρυθμοῦ ἀναγεννήσεως, τοῦ μεγάλου ἀρχιτέκτονος Palladio. Τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ναοῦ εἶναι σὲ σχῆμα λατινικοῦ σταυροῦ, μὲ τρία κλίτη, μὲ ἓνα

τεράστιο κεντρικὸ τροῦλο καὶ μεγαλοπρεπῆ χορὸ. Ὁ κυρίως βωμὸς κατασκευάσθηκε ἐπάνω σὲ σχέδια τοῦ μεγάλου Ἑλληνοσ ἀρχιτέκτονος καὶ ζωγράφου Ἀντωνίου Βασιλάκη. Περιφημοὶ πίνακες καὶ τοιχογραφίες διακοσμοῦν τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ναοῦ, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους ξεχωρίζουν οἱ ἀριστουργηματικοὶ «Μυστικὸς Δεῖπνος» καὶ «Ἡ βροχὴ τοῦ μάννα» τοῦ Jacopo Tintoretto καὶ τὸ «Μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Στεφάνου» τοῦ Domenico Tintoretto. Ξεχωρίζει ἐπίσης καὶ ὁ μεγάλος πίνακας τοῦ Jacopo da Ponte «Ἡ προσκύνησις τῶν Μάγων» καὶ ἄλλα. Ὁ κεντρικὸς βωμὸς εἶναι διακοσμημένος μὲ ἓνα ἐκφραστικώτατο πίνακα τοῦ Carpaccio, «Ὁ Ἅγιος Γεώργιος φονεύων τὸν δράκοντα, πού εἶναι μία ἐλεύθερη ἐπανάληψις τοῦ ἴδιου θέματος, πού ὑπάρχει στὸν Ἅγιο Γεώργιο τῶν Σκλάβων, μία περιφημὴ μικρὴ ἐκκλησία τῆς Βενετίας, ζωγραφισμένη ὅλη ἀπὸ τὸν Carpaccio.

Τὸ μεγαλοπρεπέστατο καὶ ἐπιβλητικὸ μοναστηριακὸ συγκρότημα, στὸ μεγαλύτερό του μέρος, εἶναι οἰκοδομημένο σὲ σχέδια τοῦ Palladio, μὲ κλασικὲς γραμμές, ἐνῶ ἡ μνημειώδης σκάλα καὶ ἡ περιφημὴ βιβλιοθήκη του μὲ τὶς ὠραιότατες θῆκες τῶν βιβλίων εἶναι ἔργα τοῦ περιφημοῦ ἀρχιτέκτονος Baldassare Longhena, πού τὰ ἀρχισε τὸ 1641 καὶ τελείωσαν τὸ 1671.

Τὰ πάντα μέσα στὸ μεγάλο αὐτὸ μοναστηριακὸ συγκρότημα εἶναι φροντισμένα μὲ ἐξαιρετικὴ καλαισθησία καὶ ἀγάπη. Ὁ τεράστιος δὲ διάδρομος, κατὰ μῆκος τοῦ ὁποίου δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀνοίγουνται οἱ πόρτες τῶν κελιῶν τῶν μοναχῶν μὲ τὴν τοξωτὴ σκεπή, ἔργο τοῦ Giovanni Buora προκα-

λεϊ πραγματικά κατάπληξι στον κάθε επισκέπτη.

Μετά την πτώσι τῆς δημοκρατίας τοῦ Ἁγίου Μάρκου ἄρχισε ἡ καταστροφή καί ἡ ἐρήμωσις τοῦ νησιοῦ καί ὄλων τῶν μοναστηριακῶν κτισμάτων. Ὁ ναός καί ἡ μονή μέ τήν μακρά ἱστορία γνώρισαν μία τελευταία ἀναλαμπή τὸ 1800, ὅταν συνεκλήθη ἐκεῖ ἡ σύνοδος τῶν καρδιναλίων, γιά τήν ἐκλογή τοῦ Πάπα Πίου τοῦ VII.

Ἦδη ἀπό τὰ μέσα τοῦ 17ου αἰῶνος εἶχαν ἐγκατασταθῆ μερικὲς ὑπηρεσίαι τοῦ Ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ καί εἶχαν μεταβάλει τήν αὐστηρῶς μοναστηριακὴ ὄψι τοῦ νησιοῦ, γιά νὰ αὐξηθοῦν κατὰ πολὺ οἱ ἐγκαταστάσεις αὐτές στον ἐπόμενον αἰῶνα, ὅταν τὸ νησί μεταβλήθη σὲ ἐλεύθερο λιμάνι. Καί ἀπὸ τότε χρονολογεῖται ἡ βαθμιαία ἐγκατάλειψι καί καταστροφή τῶν ὠραίων κτισμάτων του, γιά νὰ ὀλοκληρωθῆ, ὅταν ὁ Ναπολέων κατέλαβε τὴ Βενετία καί ἐγκατέστησε τὸ στρατηγεῖο του—ἀφοῦ διέλυσε τελείως τὸ μοναστήρι—σ' ὀλόκληρο τὸ μοναστηριακὸ συγκρότημα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Τὸ ὠραῖο μοναστήρι μέ τὴ μακραίωνα θρησκευτικὴ ἱστορία μετεβλήθη σὲ στρατῶνα. Ἡ καταστροφή ὑπῆρξε ὀλοκληρωτικὴ. Μετὰ τήν πτώσι τοῦ Ναπολέοντος τὸ νησί μέ τὰ ἐρειπωμένα κτίριά του παρέμεινε ἔρημο καί ἐγκαταλελειμμένο στὴ φθορὰ τοῦ χρόνου μέχρι τὸ 1950.

Ἐνας τραγικὸς θάνατος ἑνὸς νεαροῦ Ἰταλοῦ κόμητος, μοναχογιουῦ τοῦ ζᾶπλουτου κόμητος Vittorio Cini ποῦ σκοτώθηκε, ὅταν τὸ ἰδιωτικὸ του ἀεροπλάνο ἀνετράπη, γίνεται ἀφορμὴ γιά ν' ἀρχίσῃ μιὰ δευτέρα περίοδος ζωῆς γιά τὸ ἐρειπωμένο καί ἐγκαταλελειμμένο νησί. Ἐνα τραγικὸ γεγονός, ποῦ βύθισε σὲ ἀφατη ὀδύνη τὸν πατέρα κυοφόρησε σιγὰ σιγὰ μιὰ μεγάλη ἀπόφασι ἀγάπης. Ὁ νεκρὸς γιὸς λεγόταν Γεώργιος. Καί τὸ νεκρὸ ἀπὸ ζωὴ νησί ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ Μεγαλομάρτυρος Ἁγίου Γεωργίου. Ἡ σύμπτωσι αὐτὴ δὲν ἦταν τυχαία γιά τὸν πατέρα, ποῦ ἤθελε νὰ δώσῃ μιὰ δημιουργικὴ [διέξοδο

στον βαθύτατο πόνο του. Καί χωρὶς καμμιά ἀναβολὴ πῆρε τὴ μεγάλη ἀπόφασι καί τήν ἔθεσε ἀμέσως σὲ ἐφαρμογή.

Τὸ νησί ἀνῆκε στὸ Ἰταλικὸ Κράτος. Καί ἡ ἀγορά του ἀπὸ ἕνα ἰδιώτη δὲν ἦταν καί μιὰ τόσο εὐκόλη ὑπόθεσι. Μὰ ὁ κόμης Vittorio Cini ἀνῆκει στους ἀνθρώπους, ποῦ ὅταν ἀποφασίσουν κάτι τὸ φέρουν ὅπωςδῆποτε εἰς πέρας. Τὰ πολλὰ καί δύσκολα ἐμπόδια ὑπερνικήθησαν καί τὸ νησί ἀγοράσθηκε, ἀντιτεραστίου ποσοῦ. Ἐπειτα, ἡ προσφορὰ τοῦ κόμητος Cini καί ὁ σκοπὸς γιά τὸν ὁποῖο θὰ χρησιμοποιοῦσε τὸ νησί, ἦταν τόσο καταπληκτικὸς γιά τὴν ὑλιστικὴ ἐποχὴ μας, ποῦ δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἀντίρρησι τὸ Ἰταλικὸ Κράτος. Εἰς μνήμην τοῦ νεκροῦ γιουῦ του θὰ μετέτρεπε τὸ ἐγκαταλελειμμένο αὐτὸ νησί σ' ἕνα μνημεῖο φιλανθρωπίας, σ' ἕνα μνημεῖο ἀγάπης καί πνευματικοῦ πολιτισμοῦ.

Οἱ μεγαλύτεροι ἀρχιτέκτονες, μηχανικοί, καλλιτέχνες, παιδαγωγοί καί πλῆθος ἄλλων εἰδικῶν ἀνθρώπων ἐργάσθηκαν ἐπὶ χρόνια κάτω ἀπὸ τὴν ἀμεση ἐπίβλεψι τοῦ πατέρα Cini, γιά νὰ δημιουργήσουν κάτι ὁμορφὸ καί μεγάλο, αὐτὸ ἀκριβῶς ποῦ ἐκπληκτὸς ἀντικρῦζει ὁ σημερινὸς επισκέπτης καί ποῦ δὲν εἶναι καί τόσο εὐκόλο πρᾶγμα νὰ περιγραφῆ.

Τὸ ἔργο τῆς ἀνοικοδομήσεως ἄρχισε μέ τήν ἀναστήλωσι καί ἀποκατάστασι ὄλων τῶν ἱστορικῶν κτισμάτων, ποῦ βρίσκονταν ἐρειπωμένα στὴν ἀρχικὴ τους μορφή, ὅπως τὰ εἶχε συλλάβει ἡ δημιουργικὴ φαντασία τῶσων καί τῶσων καλλιτεχνῶν. Ταῦτοχρόνος ἄρχισε καί ἡ ἀνοικοδόμησι νέων κτισμάτων ποῦ θὰ ἔδιναν σάρκα καί ὀστά στὴ μεγάλη σύλληψι τοῦ Vittorio Cini Αὐθεντικοὶ πίνακες ζωγραφικῆς, ἔργα γλυπτικῆς, χρυσοχοικῆς καί διακοσμητικῆς τέχνης, αὐθεντικοὶ περσικοὶ, γαλλικοὶ, φλαμανδικοὶ κ. ἄ. τάπητες καί αὐθεντικὰ βενετσιάνικα κυρίως ἐπιπλά, ποῦ συγκεντρώθηκαν καί ἀγοράσθησαν ἀπὸ ὄλη τὴν Ἰταλία, κοσμοῦν τὶς

τεράστιες και μικρές αίθουσες των διαφόρων τμημάτων του Ίδρυματος.

Μία από τις πρώτες ενέργειες του κόμητος Cini ήταν η επαναφορά της μονής των Βενεδικτίνων, που ξαναέδωσε ζωή στο κατεστραμμένο μοναστήρι και ήχησαν εκ νέου οι θόλοι της έγκαταλελειμμένης εκκλησίας από τις εκκλησιαστικές ακολουθίες.

Γύρω από αυτόν τον πνευματικό πυρήνα δημιουργήθηκαν και λειτουργούν σήμερα ένα πλήθος άλλο πνευματικών, κοινωνικών και φιλανθρωπικών ιδρυμάτων. Το όλο αυτό πνευματικό συγκρότημα φέρει το όνομα: «Ίδρυμα Giorgio Cini».

Το Ίδρυμα «Giorgio Cini» περιλαμβάνει τρία βασικά κέντρα, τα οποία υποδιαιρούνται σε άλλα επί μέρους:

Αον. Το σπουδαιότερο κέντρον είναι το Μορφωτικό και Έκπολιτιστικό κέντρο, «Istituto di cultura e civilita», που περιλαμβάνει περισσότερες από τριάντα μεγάλες και μικρές αίθουσες, μεταξύ των οποίων είναι και η περίφημη τραπεζαρία του Palladio και η Βιβλιοθήκη του Songhena, ένα Ξενώνα για να φιλοξενή τις προσωπικότητες του κόσμου των γραμμάτων, της τέχνης και των επιστημών, ένα κλειστό θέατρο και ένα υπαίθριο, έργο των αρχιτεκτόνων Luigi Vietti και Angelo Scattolin.

Το κέντρο αυτό περιλαμβάνει τρία τμήματα ή τρία Ίνστιτούτα, συγκεκριμένα κάτω από την γενική ονομασία «Scuola di S. Giorgio per lo studio della Civilita veneziana».

1ο. Το Ίνστιτούτο της Ιστορίας της τέχνης, «Istituto dell' Arte» που περιλαμβάνει αρχαιολογικό, αρχιτεκτονικό, γλυπτικό, ζωγραφικό και άλλα τμήματα.

2ο. Το Ίνστιτούτο της Ιστορίας του Βενετικού κράτους και της Βενετικής κοινωνίας, «Istituto della Storia Venegiana», που ιδιαίτερα ασχολείται με την λεπτομερή έρευνα και συλλογή κάθε ιστορικού στοιχείου, εκδεδομένου και άνεκδότου, που αφορά την πόλι

της Βενετίας. Είναι γνωστόν ότι η Γαληνοτάτη Ένετική Δημοκρατία υπήρξε διά μέσου των αιώνων και λόγω της γεωγραφικής θέσεώς της, η φυσική μεσάζουσα δύναμι μεταξύ Άνατολής και Δύσεως. Το μορφωτικό κέντρο του Ίδρυματος Cini, μεταξύ των άλλων προσπαθειών του, οργανώνει και ελεύθερες συναντήσεις αρμοδίων επιστημόνων από την Ίταλία και την Έγγυς και Μέση Άνατολή, για την ανταλλαγή γνώμων και απόψεων και την συζήτηση πνευματικών και κοινωνικών προβλημάτων, που αφορούν την ιστορία και τη ζωή αυτών των λαών.

3ο. Το Ίνστιτούτο της Ιστορίας των γραμμάτων, της μουσικής και του θεάτρου της Βενετίας, «Istituto di Lettere, della Musica e del Teatro».

Και τα τρία αυτά πνευματικά Ίνστιτούτα διαθέτουν πλουσιωτάτην βιβλιοθήκη, φωτογραφικό αρχείο της Ιστορίας της τέχνης, μικροφιλομθήκη, όπου βρίσκονται συγκεντρωμένα και λεπτομερώς καταχωρημένα ενδιαφέροντα στοιχεία της Ιστορίας, των γραμμάτων, της μουσικής και του θεάτρου της Βενετίας, σκορπισμένα στα διάφορα άνα τον κόσμο αρχεία. Όλο αυτό το επιστημονικό υλικό είναι στη διάθεσι του κάθε μελετητού επιστήμονος και δη των νέων έρευνητών, για τους οποίους διατίθενται και αξιόλογες ύποτροφίες.

Το Μουσικό Ίνστιτούτο φροντίζει για την διάσωσι και την συλλογή θρησκευτικής και ευρωπαϊκής μουσικής, για την έγγραφη σε ευρωπαϊκή μουσική παλαιών θρησκευτικών και άλλων έργων, μελοποιημένων κατά το σύστημα της Γρηγοριανής μουσικής, για την έκδοσι μουσικών έργων κ.λ.π. Στο τμήμα αυτό την όλη διεύθυνσι την έχει ένας καταπληκτικός άνθρωπος, ο κληρικός καθηγητής της μουσικολογίας Don Ciro Cisilino, ο οποίος, παρά το βαθύ γήρας του, εργάζεται αδιάκοπα, σαν να βιάζεται να ολοκληρώση το τεράστιο έργο που ανέλαβε. Έχει στη διάθεσι του όλα τα τεχνικά μέσα, άρτια

μηχανήματα και, ό,τι άλλο θα μπορούσε να τον βοηθήσει στο ν' αξιοποιήσει την καταπληκτική μόρφωσή του.

Το κέντρον di Cultura e Civilita οργανώνει κάθε χρόνο στις πολλές, τεράστιες και πολυτελέστερες αίθουσές του, διακοσμημένες με αυθεντικούς πίνακες μεγάλων Ιταλών ζωγράφων, διεθνή συνέδρια με ποικίλο περιεχόμενο, επιστημονικό, καλλιτεχνικό κ.λ.π., διαλέξεις, συναυλίες κ.ά. Κυρίως οργανούνται ειδικά μαθήματα διαρκείας των τριών θερινών μηνών, που γίνονται από διασημούς καθηγητάς όλων των επιστημών, που καλούνται από όλα τα μέρη του κόσμου.

Είναι ένα είδος έπιμορφωτικών μαθημάτων και ενημερώσεως επί των συγχρόνων επιστημονικών εξελίξεων κάθε κλάδου και τα παρακολουθούν πολλοί σπουδασταί και επιστήμονες. Το κέντρο φροντίζει επίσης για την έκδοσι συγγραμμάτων ποικίλου περιεχομένου, πάντοτε όμως μέσα στον κύκλο των ενδιαφερόντων του. Τα έξοδα ταξιδίου και διαμονής των καθηγητών, το επιστημονικό υλικό που χρειάζονται (μικροφίλμς, βιβλία, όργανα, εξαρτήματα κ.λ.π.) πληρώνονται όλα από τον κόμητα Cini. Το πνευματικό αυτό κέντρο είναι το μεγαλύτερο στο είδος του σε όλον κόσμο.

Βον Κέντρον είναι των «Artie Mestieri» το τεχνικό και επαγγελματικό κέντρο που αποτελείται από τέσσερα επί μέρους τμήματα: 1) Τυπογραφικό 2) μηχανουργικό 3) ξυλουργικό και 4) ύφαντουργικό. Ειδικοί καθηγηταί άρτια κατηρτισμένοι στον κλάδο τους διδάσκουν στο κάθε τμήμα. Και στα τέσσερα τμήματα φοιτούν 500 μαθηταί έσωτερικοί και έξωτερικοί και ζούν κάτω από έξαιρετες συνθήκες. Τα τμήματα είναι έξωπλισμένα με τελειότατα μηχανήματα και τελείως έπαρκη για την επαγγελματική κατάρτισι των μαθητών.

Όλα τα έξοδα της συντηρήσεως κτιρίων, μηχανημάτων, τροφοδοσίας των μαθητών, μισθών καθηγητών κ.λ.π.

καλύπτονται από το ίδρυμα Cini.

Γον. Κέντρον «Marina», το Ναυτικό, όπου φοιτούν αποκλειστικώς παιδια όρφανα και από τους δύο ή από τον ένα γονέα, κατά προτίμησι παιδια ναυτικών και ψαράδων από ηλικίας 6-22 ετών. Εισέρχονται δηλ. στο Κέντρο σε ηλικία 6 ετών και άποφοιτούν 22 ετών. Τους παρέχεται, όπως είναι φανερό, μιá ολοκληρωμένη μόρφωσι της στοιχειώδους μέσης και άνωτέρας εκπαίδευσεως. Στο κέντρο αυτό εκπαιδεύονται οί 500 μαθηταί σ' όλους τους ναυτικούς επαγγελματικούς κλάδους από τον κατώτερο μέχρι τον άνωτερο, του κυβερνήτην πλοίου.

Οί μαθηταί είναι έσωτερικοί, έλαχιστοι έξωτερικοί, και προέρχονται από όλη την Ιταλία. Οί κοιτώνες, οί τραπεζαρίες, οί αίθουσες διδασκαλίας και ψυχαγωγίας είναι ύποδειγματικά συγκροτημένα. Ό έπισκέπτης χάρεται να βλέπη την τάξι, την καλαισθησία και τον πολιτισμό που επικρατούν, από τους πιό ιδιαίτερους χώρους ως τους πιό εμφανείς, όπως είναι οί αίθουσες ύποδοχής.

Ξεχωριστή φροντίδα έχει καταβληθή από το Ίδρυμα για τη σωματική άσκησι και την ψυχαγωγία των παιδιών. Γήπεδα για ποικίλες άθλοπαιδιές, κολυμβητικές δεξαμενές ειδικά θερμαινόμενες, ώστε να μπορούν και τον χειμώνα να κάνουν θαλάσσια λουτρά, αίθουσες κινηματογραφικών και θεατρικών παραστάσεων, αίθουσες μουσικής και άλλα συμπληρώνουν την όλη εκπαιδευτική προσπάθεια, που καταβάλλεται για την άρτια μόρφωσι των παιδιών.

Είναι περιττό να λεχθή, ότι κεντρικό πυρήνα της άγωγής των μαθητών αποτελεί ή προσπάθεια της θρησκευτικής διαπαιδαγωγήσεως και της κατηχητικής εκπαίδευσεως. Ειδικοί κληρικοί, που άνήκουν στο τάγμα των Σιλεσιανών, είναι έπιφορτισμένοι με το καθήκον αυτό. Πολλές δε θρησκευτικές παιδικές χορωδιές είναι συγκροτημένες για τα καλλίφωνα παιδια. Το όλο κτιριακό συγκρότημα περιβάλλεται από

ώραριοτάτους κήπους, πού συντελοῦν στὴν ξεχωριστὴ γοητεία τοῦ μικροῦ νησιοῦ. Τὸ πλούσιο πράσινο ξενίζει τὸν ἐπισκέπτη, ἔπειτα ἀπὸ τὴν παντελῆ σχεδὸν ἔλλειψι, πού ὑπάρχει σ' ὅλη τὴν ἄλλη Βενετία.

Καθὼς ὁ ἐπισκέπτης περιφέρεται συν-επαρμένους ἀπὸ τὴν φυσικὴ ὀμορφιά τοῦ νησιοῦ, κάτι ἀναπάντεχο ἔρχεται νὰ τὸν καταπλήξει σὲ κάποια στιγμή. Ὁδηγεῖ τὰ βήματά του σ' ἕνα στενὸ μονοπάτι χαλικοστρωμένο, πού ἀνοίγεται ἀνάμεσα σὲ πυκνοὺς θάμνους καὶ δένδρα, ἀνεβαίνει λίγα σκαλοπάτια πού συναντᾶ, χωρὶς νὰ φαντάζεται πού θὰ τὸν ὀδηγήσουν τὰ σκαλοπάτια αὐτά, καὶ ὅταν φθάσῃ στὸ ὕψος τους σταματᾶ ἄφρονος ἀπ' αὐτὸ πού φάνηκε ξαφνικὰ μπροστά του. Μέσα σὲ μιὰ ἀπερίγραπτη φυσικὴ ὀλοπράσινη ὀμορφιά, πού ἀμέσως πίσω ἀπὸ τὰ δένδρα καὶ τοὺς θάμνους ξεχωρίζεις τὴ γαλανὴ θάλασ-

σα, ἕνα μικρὸ ἀμφιθέατρο καὶ μιὰ ὀκταγωνικὴ σκηνὴ εἰδικὰ κατασκευασμένη γιὰ παραστάσεις ἀρχαίου θεάτρου καὶ μουσικὲς συναυλίες, ἀπλώνεται μπροστά στὰ ἐκπληκτὰ μάτια σου. Ὁ ὅλος χώρος εἶναι διευθετημένος μὲ τόση καλαισθησία καὶ ὀμορφιά, ὑπάρχει τόση γαλήνη διάχυτη σ' ὅλο τὸ γύρω τοπίον, πού ὁ ἐπισκέπτης νοιώθει τὴν ἀνάγκη νὰ μποροῦσε νὰ μείνῃ ὦρες ἐκεῖ καὶ νὰ ἠρεμήσῃ ψυχικά. Τὸ ἔθνικὸ θέατρο τῆς Ἑλλάδος εἶχε δώσει παραστάσεις ἀρχαίας τραγωδίας, ὅταν πρὸ διετίας περίπου ἐπισκέφθηκε τὴν Ἰταλία.

Τί νὰ προσθέσῃ κανένας; Ἐνα μονάχα. Μακάρι ὁ κόμης Vittorio Cini πού συνεχίζει τὴν παράδοσι τῶν μεγάλων εὐεργετῶν τοῦ κόσμου καὶ ἀξιοποιεῖ τὸν πλοῦτον δημιουργικῶς, νὰ ἐπεκτείνῃ καὶ σὲ ἄλλους τομεῖς τὴν ἐκπολιτιστικὴ καὶ φιλανθρωπικὴ εὐγενῆ προσφορά του.

Ο ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΟΣ

(Μέρος πρῶτο—Εἰκόνα τρίτη)

3ο ΗΜΙΧΟΡΟ

Θὰ κατεβῆ σάν τὴ βροχὴ
σὲ θεριστὸ λιθάδι,
γλυκὰ στὴ γῆ, ἀθόρυθα,
σάν τις δροσοσταλίδες.
Δικαιοσύνη θεϊκὴ
στὶς μέρες του θε νάρθη·
κι' ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, ὅλη τὴ
γῆ, εἰρήνη θὰ καλύψῃ,
ὥσπου τὸ χρυσοφέγγαρο
ἀπὸ ψηλά νὰ σῆσῃ.

4ο ΗΜΙΧΟΡΟ

Μπροστά του μὲ ταπείνωση
θὰ ρθοῦν νὰ γονατίσουν,
καθὼς παιδιὰ πρῶτόβγαλα,

τῆς γῆς οἱ βασιλιάδες.
Θὰ φέρῃ τοὺς Αἰθίοπες
ἢ καυτερὴ ἢ ἄμμος.
Καὶ οἱ ἐχθροὶ του τρέμοντας
θὰ γλείφουνε τὸ χῶμα.

6ο ΗΜΙΧΟΡΟ

Τοῦ πεινασμένου τὴν κραυγὴ
θὰ στήσῃ αὐτὴ ν' ἀκούσῃ.
Θὰ σπλαγγισθῇ τοὺς δίσμοιρους
ὅπου γυρνοῦν μονάχοι.
Θὰ σώσῃ τὴ φτωχολογιά
ἀπ' τοὺς τοκογλύφους.
Καὶ θὰ λυτρώσῃ τὸ λαὸ
ἀπ' τὸν κακὸ δυνάστη.

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ὑπὸ ἔκδοσιν θεατρικὸ ἔργο: «ΕΚΕΙΝΗ ΤΗ ΝΥΧΤΑ».)

ΝΙΚΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

Προπάθειαι διὰ τὴν πνευματικὴν καθοδήγησιν

ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΑΛΛΙΑΝ

τῆς οἰκογενείας

Β' ΑΡΘΡΟΝ ΤΟΥ κ. Β. ΧΑΡΩΝΗ

5. Οἰκογενειακὸς τύπος.

Πλὴν τοῦ μνημονευθέντος ἀνωτέρω λίαν διαφωτιστικοῦ περιοδικοῦ «Ἡ Σχολὴ τῶν Γονέων», ἐκδίδονται ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἢ ἔμμεσον καθοδήγησιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἄλλα περιοδικὰ ἀσχολούμενα εἰδικῶς μὲ τὴν μελέτην καὶ προώθησιν τῶν προβλημάτων τῆς οἰκογενείας. Μεταξὺ τῶν περιοδικῶν τούτων ἐξέχουσιν θέσιν κατέχει τὸ διμηνιαῖον περιοδικὸν «Τὸ χρυσοῦ δακτυλίδι» («L'anneau d'or», 9, rue Gustave-Flaubert, Paris 17e). Πρόκειται διὰ μίαν πλουσίαν εἰς ὕλην ἐπιθεώρησιν «συζυγικῆς καὶ οἰκογενειακῆς πνευματικότητος». Εἰς τὰς σελίδας τοῦ περιοδικοῦ τούτου εὐρίσκουν οἱ χριστιανοὶ σύζυγοι τὴν ἀναγκαίαν πνευματικὴν καθοδήγησιν, ἣ ὁποία τοὺς βοηθεῖ νὰ ξεπερνῶν τὴν καθημερινὴν ρουτίαν, τὴν φθορὰν καὶ τὰς ἀναποφεύκτους μικρότητας τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς, καί, ἀνανεούμενοι, νὰ προχωροῦν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς μεγάλης ἀποστολῆς τῆς οἰκογενείας. Τὸ ἐν λόγῳ περιοδικὸν εἰς εἰδικὴν στήλην τοὺς διαφωτίζει καὶ ἐπὶ θεμάτων ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν, ἐπὶ τῶν νέων βιβλίων καὶ θεαμάτων κ.λ.π.

Εἶναι ἀληθές ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἐλληνικῶν θρησκευτικῶν καὶ παιδαγωγικῶν περιοδικῶν ἀρκετὰ ἀφιερῶνουν συχνὰ σελίδας τῶν εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὰ προβλήματα τῆς. Ἐξ αὐτῶν εἶναι δίκαιον νὰ μνημονεύσωμεν τὸ «Χαρούμενο σπίτι» τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τὸν «Κόσμον τῆς Ἑλληνίδος», τὴν «Βιβλιοθήκην Γονέων» τοῦ

Γεν. Ἐπιθεωρητοῦ κ. Παναγ. Παυλοῦρου καὶ τὴν «Ἑλληνοχριστιανικὴν Ἀγωγήν». Παρὰ ταῦτα εἰδικὸν περιοδικόν, ἀντίστοιχον μὲ τὸ γαλλικόν «Χρυσὸ δακτυλίδι», ποῦ νὰ ἔχη καταπιασθῆ εἰς τὰ σοβαρὰ μὲ τὴν ἐξέτασιν τῶν προβλημάτων τῆς ἐλληνικῆς οἰκογενείας, δὲν ἔχομεν ἀκόμη ἀποκτήσει.

Ἔτεροι γαλλικαὶ ἐπιθεωρήσεις χρησιμοὶ διὰ τὴν οἰκογένειαν εἶναι καὶ αἱ κάτωθι:

«La famille» (Ἡ οἰκογένεια).

«Famille éducatrice» (Παιδαγωγοῦσα Οἰκογένεια).

«Cahiers de Pastorale Familiale», 86, rue de Gergovie, Paris 14e (Ἐπιθεωρήσεις Οἰκογενειακῆς Ποιμαντικῆς. Βοήθημα χρησιμώματων διὰ πνευματικούς).

«Pédagogie» (Maitres et Parents), 15, rue Louis David, Paris 16e (Παιδαγωγικὴ-Διδάσκαλοι καὶ Γονεῖς).

«Conférences du Centre Catholique d'éducation familiale» (Διαλέξεις τοῦ Καθολικοῦ Κέντρου Οἰκογενειακῆς Ἀγωγῆς).

Ἡ οἰκογένεια ὁμως βοηθεῖται εἰς τὸ ἔργον τῆς καὶ διὰ τῆς ἐκδόσεως νεανικῶν χριστιανικῶν περιοδικῶν, ὡς τὰ:

«Jeunesse et présence» (Νεότης καὶ παρουσία).

«Jeunesse ouvrière» (Ἐργαζομένη Νεολαία).

«Les jeunes» («Οἱ Νέοι», ἀφιερῶμενον εἰς τὴν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν ἀγωγήν τῆς χριστιανικῆς νεότητος).

«Ma jeunesse au Christ» («Ἡ νεότης μου (δοσμένη) στὸν Χριστόν», πε-

ριοδικόν τῆς πνευματικῆς μορφώσεως τῶν ἐφήβων) κλπ. (16)

Υπογραμμίζομεν ἐπίσης τὸ ἀξιόλογον περιοδικόν «Bulletin du Comité Catholique de l'enfance» (63, rue Ver-cingétorix, Paris 14e).

Ἄλλ' ἡ δραστηριότης τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν χριστιανῶν διανοουμένων πρὸς διαφώτισιν ὄλων τῶν πτυχῶν τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας καὶ τὴν προπαρασκευὴν τῶν νέων δι' αὐτὰ φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν δημοσίευσιν μεγάλου ἀριθμοῦ βιβλίων ἀναφερομένων εἰς τὰ ἀνωτέρω θέματα. Ἀπὸ τὰ βιβλία αὐτὰ συνιστῶμεν μερικὰ ἀντιπροσωπευτικά, τὰ ὁποῖα, προσφερόμενα εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἀναγνωστικὸν κοινὸν καταλλήλως διεσκευασμένα, θὰ ἦσαν λίαν ἐπωφελεῖ: Paul Ενδοκίμων, Καθηγητοῦ τοῦ Ὁρθοδόξου Ρωσικοῦ Θεολογικοῦ Ἰνστιτούτου τῶν Παρισίων:

«Μυστήριον τῆς ἀγάπης» («Sacrement de l'amour», édition de l'Épi, Paris 1962).

Σειρὰ «Οἰκογενειακαὶ Ἐκδόσεις τῆς Γαλλίας» («Editions familiales de France», 86, rue de Gergovie, Paris 14e).

Daniel Rops κ. ἄ: «Τὸ χριστιανικὸν ζεῦγος» («Le couple chrétien». Bibliothèque Catholique. Paris. Ἔχει κυκλοφορήσει εἰς πολλὰς ἐκδόσεις).

Τοῦ ἰδίου: «Ὁ ἀνθρώπινος ἔρωσ ἐν τῇ Βίβλῳ» («De l'amour humain dans la Bible. Edition F.-X. Le Roux. Strasbourg—Paris 1950).

A. Martin: «Ὁ γάμος» («Le Mariage». 76e éd., Rennes 1952). Ἐξετάζει τὸ θέμα ἀπὸ θεολογικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀπόψεως. Θεωρεῖται ὡς ἀριστος ὁδηγὸς διὰ τοὺς πνευματικούς).

(16) Ὅσοι ἐνδιαφέρονται διὰ τὰς διευθύνσεις τῶν ὡς ἄνω Περιοδικῶν, καθὼς καὶ διὰ πᾶν θέμα, ποῦ ἀφορᾷ τὴν ἀγωγὴν τῆς νεότητος, δύνανται νὰ ἀπευθύνωνται εἰς τὸ «Bureau International Catholique de l'Enfance», 53, rue de Babylone, Paris 7e. (Πρόκειται περὶ Ἰατροπαιδαγωγικοῦ καὶ Ψυχο-κοινωνικοῦ Κέντρου Ἐρευνῶν).

Pierre Dufoyer: «Ἡ συ γυικὴ ζωὴ» («La vie conjugale»).

Τοῦ ἰδίου: «Ἡ συζυγικὴ οἰκειότης», τὸ βιβλίον τῆς νεαρᾶς συζύγου («L'intimité conjugale», Collection «Profamilia», 21e édition, «Action familiale», rue Belliard 89, Bruxelles et Casterman, Tournai—Paris 1951) (17).

Robert Maistriaux: «Γάμος, πορεία ἀγιότητος» («Mariage route de sainteté»). Ἡ αὐτὴ ὡς ἄνω Collection et édition.

J. Leclerc: «Ὁ χριστιανικὸς γάμος» («Le mariage chrétien». 3ème édition, Casterman, Tournai—Paris 1950).

L. Honoré: «Ἐκείνη καὶ σύ, νέε μου» («Elle et... toi jeune homme». Edit. Casterman, Tournai—Paris 1950).

Τοῦ ἰδίου συγγραφέως καὶ ἐκδοτικοῦ οἴκου: «Ἐκεῖνος καὶ σύ, νέα μου» («Lui et... toi, jeune fille». 1951).

Τὰ ἀνωτέρω δύο βιβλία ἔχουν μεταφρασθῆ καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ Μιχ. Σωγέρη καὶ ἔχουν κυκλοφορήσει εἰς τὰς ἐκδόσεις Μ. Βασιλείου, ὁδὸς Τσῶρτσιλ 40, Ἀθήνα. Πρόκειται περὶ βιβλίων χρησιμωτάτων διὰ νέους.

Τοῦ ἰδίου συγγραφέως: «Γιὰ σᾶς, σύζυγοι καὶ μεμπστευμένοι» («Pour vous, époux et fiancés»).

André Merlaud: «Μεγαλοπρέπεια τῆς συζυγικῆς ἀγάπης» («Splendeur de l'amour conjugal». Ed. Spes, Paris).

A. M. Henry: «Ἠθικὴ καὶ συζυγικὴ ζωὴ» («Morale et vie conjugale». Les éditions du Cerf, Paris 1957).

M. A. Genevois: «Ὁ σύμφωνος μετὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ γάμος» («Le mariage selon le dessin de Dieu»).

«Ποιμαντικὴ τῆς ἐφηβείας» («Pastorale de l'adolescence». Congrès National, Angers, 1958).

André Merlaud: «Ποιμαντικὴ τῆς

(17) Ὁ P. Dufoyer θεωρεῖται ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς πλέον εἰδικούς διὰ τὰ θέματα τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔχει δημοσιεύσει πλείστας μελέτας (Εἰς Editions Casterman, 66, rue Bonaparte, Paris 6e).

παιδικῆς ἡλικίας» («Pastorale de l' enfance». Edit. Fleurus, Paris 1957).

«Οἰκογενειακὴ Ποιμαντικὴ» («Pastorale Familiale». Congrès National de Rennes, édition des Oeuvres Catholiques, 31, Rue de Fleurus, Paris).

Ἀπὸ ἑλληνικῆς πλευρᾶς, μεταξὺ πολλῶν καλῶν βιβλίων ποὺ ἔχουν ἰδῆ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, ἀναφέρονται μερικὰ ἀπὸ τὰ πλέον πρόσφατα:

1) Ἰω. Ξηροτύρη, Διευθυντοῦ τοῦ Πειρ. Σχολ. τοῦ Παν(μίου Θεσ)νίκης: Προβλήματα καὶ ἀντιθέσεις στὸ γάμο». Θεσσαλονίκη 1961.

2) Σταματίας Μαστρογιαννοπούλου: «Ἡ ὑπερφυσικὴ ἀποστολὴ τῆς οἰκογενείας». Ἀνάπτυξιν ἀπὸ τὸ Περιοδικὸν «Ὁ Κόσμος τῆς Ἑλληνίδος», Ἀθῆναι 1962.

3) Γιάννη Ἰωαννίδη — Φαληριώτη: «Ὁ γάμος, ἡ οἰκογένεια καὶ οἱ νέοι» Προετοιμασία γιὰ τὴν δημιουργία εὐτυχισμένης οἰκογενείας. Π. Φάληρον 1961.

4) «Τὸ ἡμερολόγιό μιᾶς μητέρας». Ἐκδόσεις «Εὐσέβεια».

5) «Νέα θεμέλια» (Γάμος καὶ συζυγία) Ἐκδ. «Ζωῆς», Ἀθῆναι 1949.

6) Ε. Κ. Βρυζάκη: α) Ἐπιτομὴ γάμου ἔμεινε ἀκυβέρνητος, β) Ἀνησυχία διὰ τὴν οἰκογένειαν, γ) Μεταμορφώσεις στὸν θεσμό τῆς οἰκογενείας, δ) Γάμος καὶ οἰκονομικὰ βάρη κ.λ.π., ἄρθρα δημοσιευθέντα εἰς τὸ περιοδικὸν «Συζήτησις», τόμοι 1960, 1961.

7) Dr. Alfred Lechler Μετάφρ. Ε. Θ. «Ἡ εὐτυχία τοῦ χριστιανικοῦ γάμου». Ἐκδ. Κακουλίδη.

8) Τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν γάμον καὶ τὴν οἰκογένειαν Φυλλάδια τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

9) Πολύτιμον ὄδηγόν διὰ τὴν γνωριμίαν τῆς παιδικῆς καὶ ἑφηβικῆς ψυχῆς καὶ τὴν ἐπιτυχή διεξαγωγὴν τοῦ δυσχεροῦς ἔργου τῆς ἀγωγῆς ἀποτελοῦν διὰ τοὺς Ἕλληνας γονεῖς αἱ ἐκδόσεις τοῦ «Ἰνστιτούτου Ἱατρικῆς Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς». Ἐκ τῶν 46 μελετῶν, ποὺ εἶδον τὸ φῶς τῆς

δημοσιότητος μέχρι σήμερον, ὑπογραμμίζομεν τὰ βιβλία: «Ὁ ἔφηβος καὶ ἡ Παιδεία», «Ὁ ἔφηβος καὶ ἡ οἰκογένεια», «Ἡ θεραπεία τῶν ἐλαττωμάτων καὶ τῶν κακῶν ἑξέων στὸ παιδί», «Ἡ ἔφηβος κόρη καὶ τὸ οἰκογενειακὸν περιβάλλον», «Τὸ παιδί καὶ ἡ οἰκογένεια» κ.λ.π.

6. Θεολογία καὶ οἰκογένεια.

Εἰς τὴν προσπάθειαν διὰ τὴν μελέτην τῶν οἰκογενειακῶν θεμάτων πρέπει νὰ συνδράμῃ καὶ ἡ Θεολογία μας. Μὲ τὸ ἔργον τοῦτο ἀσχολοῦνται ἤδη ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν οἱ γάλλοι θεολόγοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν δημοσιεύσει πλείστας διαφωτιστικὰς μελέτας. Εἰς τὰ Καθολικὰ ἔξ ἄλλου Πανεπιστήμια διδάσκειται ὡς μάθημα καὶ ἡ «Θεολογία τοῦ γάμου».

Καὶ ὅμως οἱ ὀρθόδοξοι θεολόγοι θὰ εἴμποροῦσαν νὰ προσφέρουν ἀνυπολογίστους ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν πλήρωμα, ἐὰν ἀπεφάσιζαν νὰ ἐρευνήσουν τί ἡ Βίβλος καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας διδάσκουν περὶ τῶν ὡς ἄνω φλεγόντων προβλημάτων. Εἶναι λυπηρὸν ὅτι εἰς παρομοίας περιπτώσεις εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ καταφεύγωμεν εἰς ξένας ἐργασίας, διὰ νὰ λάβωμεν σχετικὰς πληροφορίες.

Ἡ Θεολογία μας ὀφείλει νὰ διασαφηνίσῃ ποῖαν οἰκογένειαν ζητεῖ ὁ Χριστιανισμὸς καὶ νὰ ἐνδιαφερθῇ διὰ τὴν χριστιανικὴν θεμελίωσιν τῆς οἰκογενείας, ἡ ὁποία σήμερον βάλλεται πανταχόθεν καὶ κινδυνεύει νὰ διαλυθῇ.

Προπαρασκευὴ τῶν νέων διὰ τὸν γάμον, συζυγικαὶ σχέσεις, τεκνογονία καὶ ἀγωγή τῶν παιδιῶν, καθήκοντα καὶ εὐθύναι τῶν συζύγων, ἐμπόδια τῆς οἰκογενειακῆς ἐνότητος, συμπνευματισμὸς τῶν συζύγων εἶναι μερικὰ ἀπὸ τὰ θέματα, ποὺ πρέπει νὰ μελετήσῃ ἡ ἑλληνικὴ Θεολογία ὑπὸ

τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Πατερικῆς παραδόσεως καὶ ἐν ὄψει τῆς σημερινῆς πραγματικότητος. Εἶναι προφανές ὅτι κατὰ τὴν ἔρευναν τῶν θεμάτων τούτων πρέπει νὰ ληθοῦν σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ δεδομένα τῆς Ἰατρικῆς, τῆς Βιολογίας, τῆς Ψυχολογίας καὶ τῆς Παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης.

7. Ἡ Ἐκκλησία εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς οἰκογενείας.

Ὅταν περιέρχεται κανεὶς τοὺς δρόμους τῶν γαλλικῶν πόλεων, σχηματίζει τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἡ ἠθικὴ ζωὴ αὐτῆς τῆς χώρας ἔχει ὑποβαθμισθῆ εἰς ἀφάνταστον βαθμόν. Ἄν ὅμως ἐνδιαφερθῆ νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ζωὴν τῶν χριστιανικῶν οἰκογενειῶν ἢ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἰδρυμάτων, ἢ ἔχη τὴν περιέργειαν νὰ εἰσέλθῃ εἰς ἓνα οἰονδήποτε Ναόν, οἰονδήποτε ὦραν τῆς ἡμέρας, καὶ πολὺ περισσότερο τὰς Κυριακάς, θὰ ἀναγκασθῆ ὑπὸ τῶν πραγμάτων νὰ μεταβάλλῃ γνώμην. Θὰ πεισθῆ ὅτι καὶ εἰς τὴν Γαλίαν, ὅπως καὶ εἰς ὅλας τὰς χώρας ὑπάρχει καὶ ὑγεία πνευματικῆ καὶ παράδοσις οἰκογενειακῆ καὶ κοινωνικῆ ἀρετῆς ἀξιοζήλευτοι. Μιὰ «γενεὰ ἀνθρώπων ζητούντων τὸν Κύριον» εἶναι ἀποφασισμένη καὶ ἐκεῖ «νὰ βαστάσῃ» ἀντὶ πάσης θυσίας «τὸ ὄνομα καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰησοῦ»⁽¹⁸⁾.

Ὅταν ἐπισκέπτεται κανεὶς τὴν οἰκογένειαν τοῦ διασήμου καθηγητοῦ τῆς Ἰατρικῆς Dr René Biot ἐν Lyon, θαυμάζει τὴν χριστιανικὴν ἀπλότητα καὶ τὴν θερμὴν πίστιν τῆς πατριαρχικῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ἢ ὅποια ἐχάρισε εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν δώδεκα ἀφωσιωμένα τέκνα: τρεῖς κληρικούς, μίαν νοσοκόμον—ἱεραπόστολον, ἓνα ἱατρόν, ἓνα μηχανικόν, ἓνα ψυχολόγον, ἓνα μουσικόν, ἓνα ζωγράφον κ.λ.π. Ὅταν ἠρωτήθῃ ὁ διάσημος ἱατρὸς πῶς κατώρθωσε νὰ ἀναθρέψῃ 12 παιδιὰ καὶ συγχρόνως νὰ παρου-

σιάσῃ μίαν πλουσίαν συγγραφικὴν δρᾶσιν, ἀπήντησε: «Ὅλα ὀφείλονται εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ», ὑποδηλών διὰ τούτου τὴν μεγάλην ἀλήθειαν, ὅτι ἡ οἰκογένεια, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὸ ἔργον τῆς, ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ ἀτμόσφαιραν χάριτος καὶ προσευχῆς.

Ἄλλ' οἰκογένειαι—φυτώρια πνευματικῆς ζωῆς, ὡσάν τὴν οἰκογένειαν Biot, ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι. Ἀπὸ αὐτὰς δὲ ἀκριβῶς στρατολογεῖ ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία τὰς χιλιάδας τῶν μοναχῶν τῆς καὶ τῶν ἱεραποστόλων τῆς, τῶν εὐσεβῶν οἰκογενειάρχων καὶ τῶν διανοουμένων τῆς, διὰ τοὺς ὁποίους σεμνύνεται. Ἄλλ' αἱ οἰκογένειαι αὐταὶ ἔχουν ὅλαι ἓνα κοινὸν γνώρισμα: εἶναι ἀναποσπάστως συνδεδεμένοι μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν, τρέφονται πνευματικῶς ἀπὸ τὴν λειτουργικὴν καὶ μυστηριακὴν ζωὴν τῆς. Εἶναι συγκινητικὸν τὸ φαινόμενον τῶν χριστιανικῶν οἰκογενειῶν, τὰ μέλη τῶν ὁποίων—γονεῖς καὶ παιδιὰ—προσέρχονται ἐν σώματι εἰς τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς μετὰ τὸ ἐγκόλπιον τῆς θείας Λειτουργίας (Missel) ἀνὰ χεῖρας, διὰ νὰ προσευχηθοῦν. Εἰς τοὺς Ναοὺς τῶν πόλεων κατὰ τὰς Κυριακάς τελοῦνται 5 λειτουργίαι τὰς πρωϊνὰς ὥρας καὶ μία ἀπογευματινὴ δι' ὅσους, λόγω τῆς φύσεως τῆς ἐργασίας των, εἶναι ἠναγκασμένοι νὰ ἐργασθοῦν τὴν Κυριακὴν τὸ πρωῖ.

Οἱ ἐκκλησιαζόμενοι πιστοὶ εἶναι πολυάριθμοι. Συμφάλλουν ἅπαντες ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἐνὸς βοηθοῦ—ἱερέως (vicaire), μετὰ ὑποδειγματικὴν πειθαρχίαν καὶ εὐλάβειαν καὶ κοινωνοῦν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων καθ' ἐκάστην Κυριακὴν κατὰ ἑκατοντάδας.

Εἰς οἰονδήποτε ἕξ ἄλλου ὦραν τῆς ἡμέρας δύναται νὰ συναντήσῃ κανεὶς εἰς τοὺς Ἱ. Ναοὺς ἀνθρώπους γονυκλινεῖς νὰ προσεύχωνται καὶ ἄλλους, ἐπίσης γονυκλινεῖς, νὰ ἐξομολογοῦνται. «Ὅπου ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ Χάρις»⁽¹⁹⁾! Εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἡ συνειδητὴ συμ-

(18) Πράξ. θ' 15, Ἀποκάλ. α' 2, θ' 3.

(19) Ρωμαίους ε' 20.

μετοχή τῶν πιστῶν εἰς τὴν λατρευτικὴν καὶ μυστηριακὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας εἶναι καρπὸς κυρίως τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς τῆς οἰκογενείας.

Εἶναι προφανὴς ἡ ἀνάγκη νὰ καταβληθῆ καὶ παρ' ἡμῖν προσπάθεια, ὥστε ἡ ἑλληνικὴ οἰκογένεια νὰ συνδεθῆ στενώτερον μὲ τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ λειτουργικὴ καὶ μυστηριακὴ ζωὴ μαζὶ μὲ τὴν Βίβλον ἀποτελοῦν τὰς κυριωτέρας πηγὰς τῆς ἀνανεώσεως τῆς χριστιανικῆς ζωῆς τῆς οἰκογενείας. Τὸ ἔργον τοῦτο ἀνήκει κυρίως εἰς τοὺς κληρικούς μας, οἱ ὅποιοι καλοῦνται νὰ χειραγωγήσουν τὴν οἰκογένειαν εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ τὴν χριστιανικὴν ζωὴν καὶ νὰ συμπαρασταθοῦν εἰς ὅλας τὰς δυσκολίας τῆς.

Ὅταν οἱ γονεῖς καὶ οἱ νέοι νοιώθουν τὸν ἐφημέριον τῆς ἐνορίας των ὡς ἀληθινὸν καὶ πολῦτιμον οἰκογενειακὸν φίλον καὶ ὁδηγόν, εἶναι σχεδὸν βέβαιον ὅτι θὰ συνδεθοῦν εὐκόλως μὲ τὴν ζωὴν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐνορίας. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ ἐνέργεια εἰς τὴν ὁποίαν προέβη ἡ Προτεσταντικὴ Ἐκκλησία τῆς Ἑλβετίας ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Καντονίου τῆς Γενεύης: Ἐκτίσθη μεγάλας πολυκατοικίας, τὰς ὁποίας παρεχώρησε ἀντὶ μικροῦ ἐνοικίου εἰς οἰκογενείας πού διαθέτουν χαμηλὸν μηνιαῖον εἰσόδημα. Αἱ οἰκογένειαι ἐκάστης πολυκατοικίας ἀνέρχονται εἰς ἀρκετὰς δεκάδας. Εἰς τὸ ἴσῳγειον τῆς πολυκατοικίας ὑπάρχει αἴθουσα διὰλέξεων, ἐστιατόριον, τὸ ὁποῖον προσφέρει εἰς χαμηλὰς τιμὰς φαγητά, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον εἰμποροῦν νὰ γευματίζουσιν οἱ σύζυγοι, ὅταν ἐργάζονται ἀμφότεροι, αἴθουσα ψυχαγωγίας διὰ τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς νέους τῆς πολυκατοικίας, καὶ εἰς ἰδιαιτέρον μέρος Ἰ. Ναός, εἰς τὸν ὁποῖον τελεῖται καθ' ἑκάστην Κυριακὴν θεία Λειτουργία διὰ τοὺς ἐνοίκους τῆς πολυκατοικίας. Τὴν

θ. Λειτουργίαν τελεῖ πάστωρ, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ μετὰ τῆς οἰκογενείας του ἐντὸς τῆς πολυκατοικίας καὶ συνδέεται φιλικῶς μὲ ὅλας τὰς οἰκογενείας, τὰς ὁποίας καὶ ἐπισκέπτεται συχνὰ μετὰ τῆς συζύγου του, μεριμνῶν συγχρόνως, ὅσον δύναται, διὰ τὰς πνευματικὰς, ἠθικὰς καὶ ὑλικὰς ἀνάγκας των, ἀναδεικνυόμενος οὕτως ἀληθῆς «ποιμὴν» (Pasteur). Οὗτος προσκαλεῖ ὁμιλητὰς, διοργανώνει διαλέξεις, κηρύττει ὁ ἴδιος, σπεύδει εἰς βοήθειαν κάθε οἰκογενείας, πού δοκιμάζεται, ζητῶν συγχρόνως καὶ τὴν συνδρομὴν τῶν ἄλλων οἰκογενειῶν τῆς πολυκατοικίας. Τοιοῦτοτρόπως ὁ πάστωρ γίνεται ὁ συνδετικὸς κρίκος μεταξὺ τῶν οἰκογενειῶν τῆς πολυκατοικίας, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν οἰκογενειῶν καὶ τοῦ Θεοῦ.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ τονισθῆ ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ἐὰν θέλῃ νὰ καθοδηγήσῃ πνευματικῶς τὴν σημερινὴν οἰκογένειαν, πρέπει νὰ δείξῃ ἐμπράκτως τὴν ἀγάπην τῆς καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς καὶ διὰ τὰς ὑλικὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας καὶ δὴ τῆς πενομένης καὶ πολυτέκνου ἑλληνικῆς οἰκογενείας, ἡ ὁποία «παραμένει μόνη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν δυσκολιῶν εἰς τὴν σύγχρονον ζωὴν» (20). Χωρὶς αὐτὴν τὴν συμπαραστάσιν εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ εὕρῃ ἀπήχησιν τὸ περὶ πίστεως κήρυγμα τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ἄγχος διὰ τὸν ἐπιούσιον καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἀθλιότης κάμνουν καταθλιπτικὴν τὴν ἀτμόσφαιραν τοῦ σπιτιοῦ, ζαλιζοῦν τὸν ἀνθρώπων, γεμίζουσιν τὴν ψυχὴν του ἀπὸ πικρίαν καὶ δὲν ἀφήνουν πολλὰ περιθώρια διὰ πνευματικὰς ἐνασχολήσεις. Ἡρωϊκαὶ ἐξαιρέσεις ὑπάρχουν βεβαίως, αὐταὶ ὁμως οὐδόλως μᾶς ἀπαλλάσσουν ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μεριμνήσωμεν διὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἐπιπέδου τῆς ζωῆς τῆς οἰκογενείας καὶ τὴν ἀπε-

(20) Ἄρ. Ἀσπιώτη: «Ἡ ἀλληλεγγύη τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας», «Ἀκτινεῖς», Νοέμβρ. 1958.

λευθέρωσιν της από τήν αγωνίαν (21).

8. Πνευματικοί προσανατολισμοί τῆς οἰκογενείας.

Ποία εἶναι ἡ πνευματική κατάστασις τῆς σημερινῆς Ἑλληνικῆς οἰκογενείας;

Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ ἑλληνική οἰκογένεια καὶ μάλιστα ἡ οἰκογένεια τῆς ὑπαίθρου παρὰ τὰς κακὰς ἐπιδράσεις, πού ὑπέστη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀπὸ τὴν εισβολὴν ἰδεῶν καὶ ἠθίμων ξένων πρὸς τὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ μας, παρὰ τὴν ἀνέχειαν καὶ τὰς στερήσεις της, διατηρεῖ ἀκόμη ἀρκετὰ ἀποθέματα πνευματικῆς ὑγείας καὶ πίστεως. Εἶναι ὁμως ἀτύχημα, ὅτι εἰς τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα της ἔχει ἐγκαταλειφθῆ σχεδὸν μόνη καὶ ἀδιαφώτιστος καὶ δι' αὐτὸ δὲν θὰ βραδύνη νὰ καμφθῆ—ἢ μᾶλλον ἐκάμφθη ἤδη—ἡ ἠθική της ἀντίστασις.

Ἐὰν δὲν καταβάλλωμεν ὅλοι συνεχῶς προσπάθειαν νὰ διατηρήσωμεν εἰς ὑψηλὸν πνευματικὸν ἐπίπεδον τὴν ἑλληνικὴν οἰκογένειαν, τὸ μέλλον τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος δὲν παρουσιάζεται εὐοίωνον. Καὶ τὸ πρῶτον πού ἔχομεν νὰ κάμωμεν εἶναι νὰ διαφωτίσωμεν τοὺς νέους καὶ τὰς νέας, ὅτι ἡ ἐκλογή συντρόφου καὶ ἡ συζυγικὴ ζωὴ εἶναι μία σοβαρὰ ὑπόθεσις, διὰ τὴν ὁποῖαν ἐγκαίρως καὶ μὲ περίσκεψιν πρέπει νὰ προετοιμάζωνται καὶ ὅτι ἡ οἰκογένεια δὲν εἴμπορεῖ νὰ σταθῆ χωρὶς πνευματικὰ θεμέλια.

Πολλοὶ γάμοι διαλύονται διότι ποτὲ δὲν συνήφθησαν εἰς τὰ σοβαρὰ μετὰ ἀπὸ μίαν προσωπικὴν δέσμευσιν..... "Ὅχι σπανίως, αἱ συναντήσεις πού καταλήγουν εἰς τὸν γάμον εἶναι συναντήσεις τοῦ δρόμου καὶ τῆς χοροεσπερίδος! Ἄλλ' ὅποιος ἐπιθυμεῖ μίαν εὐτυχῆ ἔνωσιν πρέπει νὰ εἶναι προσεκτικὸς εἰς τὴν ποιότητα τῆς ἀγάπης. Εἶναι ἡ ἀγάπη αὐτὴ ἱκανὴ νὰ ἰδρῦση

καὶ νὰ θεμελιώσῃ μίαν οἰκογενειακὴν ἔστίαν, ἡ ὁποία νὰ ἀντέχῃ εἰς τὴν φθορὰν τῆς συνηθείας καὶ τοῦ χρόνου; (22).

Ἐνα ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν πνευματικῶν ὁδηγῶν τῶν νέων εἶναι νὰ τοὺς προπαρασκευάσουν διὰ τὸν γάμον· νὰ τοὺς διδάξουν ὅτι ἡ ἀμοιβαία «συγκατάθεσις» δὲν περιλαμβάνει μόνον αἰσθησιακὰς ἀπολαύσεις, ἀλλὰ καὶ ἐκουσίαν συμμετοχὴν εἰς τὰ βάρη τοῦ γάμου καὶ προσωπικὴν ἀποδοχὴν τῆς κλήσεως τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς οἰκογενείας, ἡ ὁποία σὺν τῷ χρόνῳ ὀφείλει ν' ἀποβῆ μία «κατ' οἶκον ἐκκλησία» (23). Μόνον ὅσοι ἀντιλαμβάνονται τοιοῦτοτρόπως τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν ἀποστολὴν τῆς οἰκογενείας εἶναι δυνατοὶ νὰ ἰδρῦσουν οἰκογενείας, αἱ ὁποῖαι νὰ ἀντέχουν εἰς τὰς ποικίλας δοκιμασίας καὶ τοὺς ἀναποφεύκτους πειρασμοὺς τοῦ συζυγικοῦ βίου.

Ἡ οἰκογένεια κατατρύχεται συχνὰ ἀπὸ τὰς ἀντιθέσεις, κρυφὰς ἢ φανεράς, τῶν συζύγων, ἀπὸ τὰς ζηλοτυπίας καὶ τὴν ἔλλειψιν ἐμπιστοσύνης, ἀπὸ τὴν ἀπειθειαν τῶν παιδιῶν, ἀπὸ τὰ ἐλαττώματα γονέων καὶ παιδιῶν, τὰ ὁποῖα ὄχι σπανίως ἐξελλίσσονται εἰς πάθη—ὀλετήρας τῆς οἰκογενειακῆς ἐνότητος καὶ εὐτυχίας.

Ἡ ὁμολογία σφαλμάτων, ἡ αἴτησις συγγνώμης, ἡ ἀμοιβαία κατανόησις καὶ ἀνοχή, ἡ ἀπάρνησις ἰδιορρυθμιῶν, ἡ καταπολέμησις ἐλαττωμάτων, ἡ προθυμία πρὸς ἀλληλοεξυπηρέτησιν καὶ ἀλληλοβοήθειαν ἀπαιτοῦν πνευματικὴν καλλιέργειαν, ψυχικὸν σθένος καὶ ἀληθῆ ταπεινώσιν. Ἴδου διατί ἀπαιτεῖται συνεχῆς ἀνανέωσις τῆς ἀγάπης καὶ τῆς χριστιανικῆς ζωῆς τῆς οἰκογενείας. Ἡ νεωτέρα οἰκογένεια ἔχει ἀνάγκην «νὰ κτισθῆ ἐκ νέου ἐπὶ τοῦ θεμελίου τῶν πνευματικῶν ἀξιών», ὑψίστη τῶν ὁποίων παραμένει πάντοτε ὁ Θεὸς καὶ ὁ νόμος Του.

(21) Ἄρ. Ἀσιώτη: «Τὸ παιδί καὶ ἡ θρησκευτικὴ διαπαιδαγώγησις». Ἐκδ. Ἰνστ. Ἰατρ. Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς, Ἀθήναι 1962, σελ. 88.

(22) Jacques Starck: «Famille 1957...», dans «Études», Octobre 1957.

(23) Ρωμ. ιστ' 4. Α' Κορινθ. ιστ' 19.

Τὸ μέλημα τῆς οἰκογενείας τῆς ἐποχῆς μας πρέπει νὰ εἶναι «ἡ ἀνάπτυξις δυνατῶν, ἀποφασιστικῶν, ἀρτίων προσώπων, ἱκανῶν νὰ ἀντέχουν εἰς τὰς δυσκολίας, τὴν πίεσιν καὶ τὴν ὑπερέντασιν τῆς συγχρόνου ζωῆς, καὶ ἀξίων νὰ προσφέρουν δημιουργικὴν συμβολὴν εἰς τοὺς καιροὺς τῶν» (24). Διὰ τὴν δημιουργίαν ὁμως τοιούτων ἀρτίων προσώπων χρειάζονται γονεῖς—προσωπικότητες. Εἶναι ἀνάγκη νὰ κατανοήσουν οἱ γονεῖς, ὅτι τὰ παιδιὰ δὲν ἐκπαιδεύονται μὲ ἐντολὰς καὶ διαταγὰς, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀτμόσφαιραν ποὺ οἱ ἴδιοι δημιουργοῦν διὰ τῆς προσωπικῆς των ἀκτινοβολίας, μὲ τὰς σχέσεις ποὺ διατηροῦν, μὲ τὴν νοοτροπίαν ποὺ ἀναπτύσσουν. «Ἡ ἀγωγή εἶναι ἀτμοσφαιρική», λέγει χαρακτηριστικῶς ὁ Jean Lacroix (25). Ἡ κατάλληλος ὁμως ἀτμόσφαιρα δὲν δημιουργεῖται μόνον μὲ ἀνθρωπίνης προσπάθειας. Χρειάζονται καὶ ὑπερφυσικαὶ δυνάμεις. Τὸ μυστήριον τοῦ γάμου εἶναι ἤδη πηγὴ μιᾶς εἰδικῆς ἐσωτερικῆς χάριτος προωρισμένης νὰ τελειοποιήσῃ τὴν φυσικὴν ἀγάπην, νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴν ἀδιάλυτον ἐνότητα καὶ νὰ ἐξαγιάσῃ τοὺς συζύγους. Ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου καὶ τῶν ἄλλων μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν προσευχὴν θὰ δυναθῶν οἱ σύζυγοι νὰ ἀντλήσουν τὰς ἀναγκαίας ὑπερφυσικὰς δυνάμεις, διὰ νὰ ἐκπληρώσουν τὰ καθήκοντά των καὶ τὰς ὑποχρεώσεις των πιστῶς, ἀγίως, καρτερικῶς μέχρι θανάτου (26). Μὲ τὰ πτερά τῆς θείας Χάριτος θὰ δυναθῶν νὰ σηκώσουν τὸν σταυρὸν τῶν θλίψεων, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι σπάνιαι εἰς τὴν ζωὴν τῆς οἰκογενείας, ὅπως δὲν ἦσαν σπάνιαι καὶ εἰς τὸν ἐπίγειον βίον τοῦ Χριστοῦ. Ἡ προσω-

πική πείρα τῶν πιστῶν συζύγων ἔχει νὰ εἴπῃ πολλὰ διὰ τὰς θαυμαστάς καὶ συγκινητικὰς ἐπεμβάσεις τῆς θείας Προνοίας.

Ἡ οἰκογένεια, τέλος, πρέπει νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ ἕνα ὑπουλοῦν ἐχθρόν, ποὺ τὴν ἐπαπειλεῖ: ἀπὸ τὸ κλείσιμον καὶ τὴν προσκόλλησιν εἰς τὸν ἑαυτὸν της. Ὅσοι ζητοῦν τὴν εὐτυχίαν ἐγωϊστικὰ εἰς τὸν κλειστὸν χώρον τῆς οἰκογενείας καὶ καθιστοῦν τὴν οἰκογένειαν αὐτοσκοπὸν, λησμονοῦν ὅτι «οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐγεννήθησαν διὰ τὴν γῆν καὶ τὸν χρόνον ἀλλὰ διὰ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν αἰωνιότητα» (27). Ἡ οἰκογένεια ποὺ θὰ κλεισθῇ εἰς τὸν ἑαυτὸν της αὐτοκαταστρέφεται. Ὁφείλει νὰ ξεπεράσῃ τὸν ἑαυτὸν της καὶ τὴν εὐτυχίαν της. Καταγομένη ἐκ τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τὸν Θεόν, ὁδηγοῦσα τὰ μέλη της πρὸς Ἐκεῖνον (28).

Ἡ οἰκογένεια δὲν θὰ δυναθῇ νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὸν ἀνιερὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον δι' ὅλων τῶν μέσων διεξάγουν αἱ ἀντιπολιτιστικαὶ δυνάμεις τῆς ἐποχῆς μας ἐναντίον της παρὰ μόνον ἐὰν εἶναι θεμελιωμένη ἐπὶ τῆς ζωῆς πίστεως εἰς τὸν Θεόν.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς ρόλους τῶν χριστιανικῶν οἰκογενειῶν, λέγει ὁ Starck εἶναι νὰ ἀποδείξουν εἰς τὸν κόσμον, ὅτι ἡ οἰκία, καὶ ὅταν ἀκόμη προσβάλλεται ἀπὸ ὄλους τοὺς ἀνέμους, δὲν καταρρέει, ὅταν εἶναι θεμελιωμένη ἐπὶ τὴν «Πέτραν», ἐπὶ τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ, τοῦ Νικητοῦ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου» καὶ Ἐγκαινιστοῦ τῆς νέας ζωῆς τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ χριστιανικὴ οἰκογένεια, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, «ἄνωθεν τὴν ρίζαν κέκτῃται. Διὸ καὶ ἀχείρωτος (ἀπόρθητος) μένει».

(24) E. M. Duvall, παρὰ Ἀ. Ἀσιπώτη: «Ὁ ἔφηθος καὶ ἡ οἰκογένεια», σελ. 87.

(25) «Force et faiblesses de a Famille», p. 78.

(26) «Casti Connubii», Traduction Française: L' Encyclique sur le mariage chrétien, édition Spes, Paris 1934, p. p. 40—41.

(27) «Casti Connubii», ἔ. ἀ. σελ. 154.

(28) Jean Lacroix, ἔ. ἀ. σελ. 154.

Δέν υπάρχει μεταφυσική;

ΤΟΥ κ. Μ. ΝΙΚΟΛΙΝΑΚΟΥ

Α'.

Ο άνθρωπος δέν έπαψε, ούτε θα πάψει ποτέ, να άναρωτιέται για τον έαυτό του και για κείνο που υπάρχει γύρω του· και μέχρι τώρα έδωσε χίλιες δυό άπαντήσεις στα έρωτήματα αυτά προσπαθώντας να κατασιγάσει τη δίψα για μάθηση, αλλά και την έσωτερη λαχτάρα δικαιολόγησης τής ύπαρξης των όντων και τής ζωής. Γιατί, είτε το θέλουμε είτε όχι, ο άνθρωπος δέν σταματάει μονάχα μέσα στα όρια του «πώς» δέν έρευνά δηλαδή μόνο την ουσία των πραγμάτων. Προχωρεί πάντα στο «γιατί;», στην αίτια, όχι μόνο των φαινομένων που εμφανίζονται στα πλαίσια του «πώς», αλλά και πέρα από στή σκοπιμότητα, στο λόγο ύπαρξης των πραγμάτων. Τον άνθρωπο δηλαδή δέν τον ίκανοποιεί η βάση: «Αυτά υπάρχουν. Από δω και πέρα έρευνώ τί είναι, πώς συμπεριφέρονται, γιατί συμπεριφέρονται κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο». Άναρωτιέται πέρα πέρα. «Γιατί υπάρχουν; Υπάρχει μια ένδελέχεια στα όντα, στον κόσμο σά σύνολο;» Το τελευταίο τουτο τον φέρνει πειό πέρα στο τραγικό έρώτημα. «Γιατί υπάρχω; Τί είμαι; Ποιός ο λόγος που στέκομαι δω, πάνω στή γή, προωρισμένος να κλείσω ένα κύκλο κι ύστερα να σβύσω;» Κι αυτό γιατί, όπως όρθά το θέτει ένας νεώτερος στοχαστής, «υπάρχει ζωτική ανάγκη να έπιζητούμε να συλλάβουμε το νόημα τής Ζωής του ανθρώπου μέσα στον κόσμο, μέσα στο κοσμικό γίγνεσθαι».

Μπορεί για μια μερίδα διανοουμένων τα τελευταία αυτά έρωτήματα να είναι άβάσιμα, μια και η ίκανότητά μας

να άπαντήσουμε σ' αυτά είναι περιορισμένη και άρα, κατ' αυτούς, κάθε συζήτηση είναι άγονη. Τουτό όμως δέν λύνει το θέμα. Άπλως το προσπερνάει κι' έπομένως δέν το σβύνει. Το θέμα αυτό υπάρχει πάντα εκεί, στα κατάβραθα τής ανθρώπινης ψυχής, και ζητάει και θα ζητάη όσο θα υπάρχει άνθρωπος, λύση.

Β'.

Η άποψη αυτή μερικών διανοουμένων που μόλις παραθέσαμε, βγαίνει από τουτο το κομμάτι: «Όταν λέμε Φύση, έννοούμε το Σύμπαν, όσα σύμπαντα κι' αν υπάρχουν. Κι όταν λέμε Σύμπαν, πρέπει να έννοούμε Φύση όσες έπιμέρους διακρίσεις κι' αν θελήσουμε να κάνουμε σ' αυτήν. Άπ' αυτή τη σκοπιά, τίποτε δέν μπορεί να νοηθί υπέρ η έξω η μετά τη φυσική. Κατά συνέπεια ούτε και «μεταφυσική» ρίζα του ανθρώπου, ούτε και μεταφυσική «άντίληψη του». Η διατύπωση είναι κάπως δογματική και ο δογματισμός στο πεδίο αυτό είναι επικίνδυνος. Πηγάζει από την ανάγκη να δώσουμε βάρος σε κάτι που δέν μπορεί να άποδειχθί μόνο του. Έξ άλλου συνήθως όλοι μας τείνουμε να δογματίζουμε. Το ζήτημα είναι άκριβώς, ότι ναί μόν ο άνθρωπος άποτελεί μέρος του Σύμπαντος, άφου υπάρχει μέσα σ' αυτό, έν τούτοις εκείνο που τον χαρακτηρίζει δέν είναι άκριβώς η φαταλιστική άποδοχή τής σχέσης έξάρτησης του από το Σύμπαν-Φύση, αλλά η έωσφορική-αν θέλετε-προσπάθειά του, πάντα ως τώρα μέσα στην ιστορία τής ανθρώπινης σκέψης, να έξακοντισθί με την σκέψη έξω από το

Σύμπαν-Φύση και να αναζητήσει μια λυτρωτική έρμηνεία της ύπαρξης ακριβώς πέρα από τη Φύση. Είναι προφανές πώς στην τιτανική του αυτή προσπάθεια αντικειμενικοποιεί και προσωποποιεί την ιδέα, την ανεξαρτοποιεί από το υλικό της περιβλήμα και την συνειδητοποιεί σε σύνολο υπεραισθητής και υπερευλικής ύπαρξης, την κάνει ψυχή. Κι' έτσι «ο άνθρωπος, δεν αποτελεί απλώς μία βιολογική ένότητα προικισμένη με την ικανότητα του νοῦ, αλλά μία ζωική σύνθεση, ένα σώμα που το προσωπικό του κέντρο το συνδέει με το πᾶν. Κι αυτή ακριβώς ή ιδιοφυΐα της ανθρώπινης ύπαρξης, κοινή σ' όλους τους ανθρώπους, μετατρέπει τὸν ἄνθρωπο σὲ ἀξία ἀπόλυτη, σὲ κέντρο ὅπου κρίνεται ἡ ἠθική μοῖρα ὁλοκλήρου τοῦ ὄντος». Κι' αυτή ακριβώς είναι ἡ ἄποψη μᾶς ἄλλης μερίδας διανοούμενων που ἔφτασε και στην ὑπερβολή να θεωρήσει ὡς μόνον ὑπαρκτὸ τὸν υπεραισθητὸ κόσμο που εἶναι κατ' ἀνάγκη μεταφυσικός.

Καμιά ἀπὸ τὶς δυὸ ἀντιλήψεις δὲν μπορεῖ νὰ πῆ πὼς αὐτὴ εἶναι ἡ σωστή, ἀκριβῶς γιατί καμιά δὲν ὑπόκειται σὲ ἀπόδειξη. Καὶ κεί που δὲν χωράει ἀπόδειξη ἀρχίζει ἡ εἰκασία, ἡ λογικὴ ἀπόπειρα, γενικὰ τὸ βασίλειο τῆς πίστεως. Μπορεῖ σὴν ἰδεαλιστικὴ ἀντίληψη που ἀνεξαρτοποιεῖ τὴν σκέψη-ψυχὴ νὰ ἀντιταχθῆ πὼς ἡ σκέψη παίρνει ὑπόσταση μόνον ἀπὸ τὴν ὑλικὴ ἀνθρώπινη ὑπαρξη, καὶ ἄρα, χωρὶς τὸν σωματικὸ, τὸν ὑλικὸ ἄνθρωπο, ἡ σκέψη εἶναι κάτι ἀνύπαρκτο. Καὶ σ' αὐτὸ ὅμως θὰ εἶχε νὰ παρατηρήσει κανεὶς πὼς τὸ θέμα διαχωρισμοῦ ὕλης καὶ ιδέας εἶναι ξεπερασμένο πειά.

Γ'.

Καὶ ἐδῶ μπαίνουμε σὲ ἕνα ἄλλο πεδίο. Δὲν μποροῦμε νὰ μιλάμε σήμερα γιὰ ὕλη με τὴν παλαιὰ ἔννοια. Σήμερα τὸ Φυσικὴ ἔχει φτάσει στὸ σημεῖο-ἀφότου ὃ Ἄϊστάν ἔκαμε γνωστὴ τὴν περίφημη ἐξίσωσή του-νὰ ἀρνεῖται—καλλίτερα νὰ μὴν μπορῆ-νὰ πῆ τί εἶναι ὕλη.

Ἡ ὕλη, ὅπως ὑποπίπτει σὲ αἰσθήσεις μας, μᾶς δημιουργεῖ ἀπατηλὲς εἰκόνες, ἕνα εἶδωλο τῶν ὄντων που μορφολογικὰ εἶναι διαφορετικὸ ἀπὸ τὴν οὐσία τῆς ὕλης καὶ που ὅμως δὲν παύουμε νὰ τὸ ταυτίζουμε μ' αὐτή. Γιατί ἡ ὕλη δὲν εἶναι αὐτὸ που βλέπουμε, ἀλλὰ ἐκεῖνος ὁ ἀπειροστικὰ μικρὸς-μεγαλιώδης ὅμως καὶ συγκριτικὰ μεγάλος-κόσμος τοῦ ἀτόμου με τὰ τόσα σωμάτια που περιστρέφονται γύρω ἀπὸ τὸν πυρῆνα του ἀσταμάτητα καὶ με τὶς τρομερὲς δυνάμεις που ὁ μικρόκοσμος αὐτὸς περικλείει σὲ ἀπειροστικὰ ἀποστάσεις του-δυνάμεις που ἔφτασαν στὸ σημεῖο νὰ ἀπειλοῦν νὰ τινάξουν τὴ γῆ στὸν ἀέρα. Ἐνέργεια καὶ ὕλη ἔπαψαν νὰ διαχωρίζονται κι ἔτσι οἱ ἔννοιες που εἶχαμε γι αὐτὲς ἀνταποκρίνονται σὲ ἄλλες ἀντιλήψεις που εἶχαμε παλιότερα.

Νὰ λοιπὸν που ἀκόμη καὶ γιὰ τὴν ὕλη, μόλο που ξέρουμε πολλὰ πράγματα, δὲν ξέρουμε ἀκόμη τὴν τελευταία λέξι. Ὅπως δὲν καταφέρνουμε ἀκόμη νὰ μάθουμε τί εἶναι βιολογικὰ ἡ ζωὴ, παρὰ τὶς προσπάθειες. Ἡ ἄποψη που ὑποστηρίζει πὼς, «ὅταν μαθαίνης πὼς συμπεριφέρεται ἕνα πρᾶγμα, μαθαίνεις κατὰ κάποιον τρόπο καὶ ὡς ἕνα βαθμὸ πὼς τῷ ὄντι εἶναι», δὲν μᾶς βρίσκει σύμφωνους. Τὸ ὅτι μαθαίνεις ὅτι «εἶναι» ναί, ἀλλὰ τὸ «πὼς εἶναι», αὐτὸ δὲν τὸ μαθαίνεις.

Δ'.

Ἄπ αὐτὰ που εἶπαμε πειὸ πάνω φτάνουμε, νομίζουμε, στὸ συμπέρασμα πὼς οὔτε ὁ ὑλισμὸς ἀνταποκρίνεται σὰ θεωρία σὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ οὔτε καὶ πὼς κάθε ἰδεαλισμὸς εἶναι πέρα γιὰ πέρα ἄγονος καὶ ἀνεδαφικός. Πέρα πέρα, πὼς δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ ἀρνηθούμε κάθε τί πέρα ἀπὸ τὴ Φύση, τὴ Μεταφυσικὴ. Ἄναμφισβήτητα, δὲν μποροῦμε νὰ τὴν ἀποδείξουμε· αὐτὸ ὅμως δὲν μᾶς δίνει δικαίωμα νὰ ὑποστηρίζουμε πὼς δὲν ὑπάρχει. Ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ, ἡ συνειδηση, εἶχε πάντα-καὶ δὲν ἔπαυε μέχρι τώρα νὰ ἔχη—μέσα τῆς τὴν εἰκό-

να—είδωλο αὐτοῦ τοῦ κόσμου τοῦ ὑπερ-αίσθητοῦ—ἀσχέτως ἂν τὸ εἶδωλο αὐτὸ εἶναι ἴσως θαμπό, ὅπως σχηματίζει μέσα της καὶ τὸ εἶδωλο τοῦ ὕλικου κόσμου ἐπίσης. Κι' οὔτε μποροῦμε νὰ ποῦμε πῶς ἐπειδὴ ἀδυνατοῦμε νὰ τὸν ἀποδείξουμε τὸν κόσμο αὐτό, ἄρα δὲν ὑπάρχει, γιατί ὑπάρχουν κι' ἄλλα πράγματα πολλὰ μέσα στὴ Φύση-Σύμπαν πού οὔτε τὰ ξέρουμε, οὔτε τὰ φανταζόμαστε κἄν, κι ὁμως αὐτὰ δὲν παύουν νὰ ὑπάρχουν. Κι' ἐπειδὴ ἡ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου γιὰ γνώση εἶναι ἀπληστη, πάντα ὁ ἀνθρώπος θὰ προχωρῇ βῆμα πρὸς βῆμα στὴν ἐξερεύνηση τοῦ ἀπέραντου ὠκεανοῦ πού μᾶς περιβάλλει, καὶ θὰ βρῖσκη κάθε τόσο σταγόνες ἀπὸ τὴν ἀλήθεια τοῦ ὄντος.

Οὔτε μποροῦμε ἀκόμη νὰ ἀρνηθοῦμε αὐτὴ τὴν ἰδιαίτερη θέση τοῦ ἀνθρώπου μέσα στὴ Φύση-Σύμπαν, πού παρὰ τὸ ὅτι, σὰν ὄν, ἀποτελεῖ μέρος καὶ κομμάτι ἀπὸ τὴ Φύση-Σύμπαν, εἶναι ἐν τούτοις ἓνα κομμάτι, τὸ μόνο κομμάτι, πού συνειδητοποιεῖ ἀφενὸς τὴν ὑπαρξή του ὀντολογικά, ἀλλὰ διαθέτει καὶ τὴν ἰκανότητα νὰ συνειδητοποιῇ καὶ τὸ σύνολο Φύση-Σύμπαν, μέρος τοῦ ὁποίου εἶναι, καὶ πέρα πέρα νὰ τὸ ξεχωρίσῃ ἀπὸ τὸ ἐγώ του καὶ νὰ τὸ ἀντικειμενοποιῇ, κι ἀκόμη νὰ τὸ διαπερνᾷ καὶ νὰ τὸ ἀναλύῃ, ὅσο πάει καὶ πειὸ βαθειά, μὲ μιὰ ἰκανότητα μοναδική μὲ τὴν ὁποία εἶναι προικισμένο-πέστε τὴ σκέψη, λογική, ἰδέα, ψυχὴ, δὲν ἔχει σημασία-πάντως μὲ κάτι πού εἶναι μοναδικὸ σ' αὐτόν. Κι ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη στέκεται ἔξω ἀπὸ τὴ Φύση-Σύμπαν, ἐνῶ συγχρόνως εἶναι μέσα σ' αὐτὴ καὶ κατέχει τὴ διπλὴ θέση νὰ εἶναι ταυτόχρονα ὑποκείμενο καὶ ἀντικείμενο, πρὸ πάντων νὰ ἔχῃ συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τοῦ κόσμου. Καὶ ἡ αὐτοσυνείδηση ἀκριβῶς δικαιώνει μέσα του τὴ συναίσθηση πῶς ὀντολογικά εἶναι κάτι αὐθύπαρκτο, μοναδικό, προσωπικό, ξεχωριστό ἀπὸ τὴ Φύση-Σύμπαν μέσα στὴν ὁποία ὑπάρχει καὶ πού συγχρόνως δὲν ἀρκεῖται πῶς εἶναι μέρος της κι' ἔτσι ὁ ἀνθρώπος, σὰν ὄν μὲ συνείδηση

γενικά ἀλλὰ καὶ μὲ αὐτοσυνείδηση εἰδικώτερα, δὲν εἶναι μόνο μέσα στὴ Φυσική, ἀλλὰ στέκεται καὶ ἔξω ἀπ αὐτή.

Ἄλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἰδιοφυῆς ἰκανότητα τοῦ ἀνθρώπου νὰ αὐτοσυνειδητοποιηθῇ καὶ νὰ συνειδητοποιηθῇ τὴν ποῦμε λογική ἢ ὅπως ἀλλιῶς θέλετε-στηρίζει τὴν πεποίθηση πῶς αὐτὴ ἡ ἴδια εἶναι κάτι ξεχωριστό ἀπὸ τὴν ὕλη. Ἡ ὕλη δὲν σκέπτεται οὔτε ἔχει συνείδηση, κι' ἄρα ἡ παραδοχὴ τῆς λογικῆς ἀφ' ἑαυτῆς σημαίνει ταυτόχρονα ἄρνηση τῆς ὕλης σὰ μοναδικὸ στοιχεῖο τῆς Φύσης-Σύμπαντος. Γιατί ἡ λογική αὐτὴ δὲν ὑπάρχει στὴν ὕλη, ἀλλὰ στὴ ζωὴ-καὶ τί εἶναι ζωὴ βιολογικά δὲν ξέρουμε, κι' ἄρα πολὺ περισσότερο δὲν ξέρουμε τί εἶναι θάνατος-καὶ μάλιστα ὄχι σὲ ὅλη τὴ ζωὴ, ἀλλὰ μόνο στὸν ἀνθρώπο, πράγμα πού δικαιώνει τὴν ἀντίληψη πῶς ἡ λογικὴ ὑπάρχει μέσα στὴ Φύση-Σύμπαν, ἀλλὰ εἶναι ταυτόχρονα κάτι ἔξω καὶ πέρα ἀπ αὐτὴ καὶ ἐπομένως ἔξω καὶ πέρα ἀπὸ τὴν ὕλη καὶ ἄρα ἔξω καὶ πέρα ἀπὸ τὴ Φυσική.

Ε'.

Ἔτσι φτάνουμε στὸ πρόβλημα τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου.

Πρέπει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νὰ διευκρινήσουμε πῶς στὴν φιλοσοφικὴ θεώρηση τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ὀρθὰ νὰ παρεμβάλλωνται παρατηρήσεις - διακρίσεις μεταξύ Εὐρωπαίων καὶ Ἀσιατῶν ἢ Ἀφρικανῶν. Πάντοτε ὅταν μιλάμε γιὰ τὸν ἀνθρώπο ἀπὸ φιλοσοφικὴ ἀποψη, δὲν σκεπτόμαστε οὔτε τὸν Εὐρωπαῖο οὔτε τὸν Ἀσιάτη, οὔτε τὸν πειρασμένο οὔτε τὸν χορτάτο. Τὰ θέματα αὐτὰ δὲν ζυγίζον στὴ φιλοσοφικὴ θεώρηση πού συλλαμβάνει τὸν σκεπτόμενο ἀνθρώπο ἀπρόσωπα, σὰν ἀνθρώπο πού προβληματίζεται. Ἄφ' ἑαυτοῦ εἶναι ἀναμφισβήτητο πῶς μέγала κοσμοθεωριακά προβλήματα δὲν γεννιοῦνται στοὺς πειρασμένους λαοὺς τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἐπιβίωση καὶ ὁ ἀγώνας τῆς

ύπαρξης πρωτεύουν, δέν μπορούμε όμως νά ἀρνηθοῦμε πὼς κι' αὐτοὶ ἀναρωτιοῦνται γιατί νά βασανίζονται καὶ γιατί νά σέρνονται πάνω στὴ γῆ μέσα σὲ πόνο καὶ πείνα. Ἀλλὰ μήπως τὸ ἴδιο δέν συμβαίνει καὶ γιὰ κείνους ποὺ πεινᾶνε, εἴτε εἶναι στὴν Εὐρώπη, εἴτε στὴν Ἀμερική; Ἡ διάκριση ἐπομένως εἶναι ἀστοχη, γιατί τὰ ψυχικὰ κενὰ καὶ οἱ κοσμοθεωριακὲς ἢ μεταφυσικὲς ἀγωνίες δέν ἔχουν θέση ἐκεῖ ποὺ γυρογοιτίζει τὸ στομάχι καὶ ἡ κοιλιὰ εἶναι τυμπανισμένη, εἴτε τὸ στομάχι βρῖσκεται στὴν Ἀσία εἴτε στὴν Εὐρώπη εἴτε στὴν Ἀμερική εἴτε στὴν Ἀφρική.

«Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ σωτηρία γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἴδιο, ὅτι πρέπει νά κυριαρχήσουν οἱ ἀξίες καὶ οἱ σκοποὶ τῆς ζωῆς, τὰ ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ αἰτήματα, τὸ δέον τοῦ ἀνθρώπου». Τὸ ζήτημα εἶναι ποῦ θὰ βρεθοῦν ὅλα αὐτά. Γιὰ μερικοὺς, «ὅλα αὐτά οὔτε ἀπορρέουν οὔτε χρειάζεται νά ἀπορρέουν ἀπὸ καμμιά μεταφυσικὴ γιὰ νά εὐσταθοῦν. Οὔτε πὼς δέν μπορεῖ νά στηριχθοῦν στὴ λογικὴ-τὴν ἀντιμεταφυσικὴ». Ἡ στροφή στὸν ἄνθρωπο λένε «πρέπει ἀκριβῶς στὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς νά στηρίζεται, ποὺ δίνουσι τὸ κλειδί γιὰ τὸ ἀνοιγμα τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ παραδείσου».

Ἐδῶ πρέπει νά ἀναλύσουμε τὴ θέση μας. Τὸ ὅτι χρειάζεται στροφή πρὸς τὸν ἄνθρωπο, αὐτὸ εἶναι κοινὸς τόπος. Τὸ ζήτημα εἶναι τί νόημα θὰ ἔχη ἡ στροφή αὐτή. Κι' ὁ κόμπος βρῖσκεται στὸ ποιά σχέση βρῖσκουμε πὼς ὑπάρχει ἀνάμεσα σ' αὐτὸ τὸ πλεῖρο φῶς τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ παραδείσου καὶ στὸ ἀνθισμα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς.

Ἐξηγοῦμαι. Στὴν Εὐρώπη καὶ στὴν Ἀμερική, καὶ τελευταῖα στὴν Ρωσία, ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ τεχνικὴ ἔφτασαν σὲ ἓνα μόνις πρὸ τριάντα ἐτῶν ἀφάνταστο σημεῖο προόδου. Τὸ πέταγμα ὅλο σὲ πιὸ ἀπόμακρους τόπους τῶν ἀστρικών κόσμων μὲ τὰ τηλεσκόπια καὶ τὰ

ἄλλα μέσα, τὸ βῦθισμα μέσα στοὺς ἀτέλειωτους μικρόκοσμοι τοῦ ἀτόμου, τὰ πλανητικὰ ταξείδια, οἱ πύραυλοι, οἱ σπούτνικ, τὰ στόκ ἀπὸ ὠραῖες μικρὲς βόμβες(1), οἱ ἀνακαλύψεις φαρμάκων, ἡ θεραπεία ἀσθενειῶν ποὺ μόλις λίγα χρόνια πρὶν θεωροῦνταν ἀγιάτρευτες, ὁ μηδενισμὸς τῶν ἀποστάσεων, τὰ κομφορ μέσα στὰ σπίτια μας, τὸ γέμισμα τῶν στομαχιῶν μας-ιδίως τῶν Ἀμερικάνων καὶ τῶν Εὐρωπαίων — τὰ τέλεια σύγχρονα ἐργαλεῖα μας, ὁ ἠλεκτρισμὸς καὶ οἱ ἄλλες δυνάμεις, ὅλη αὐτὴ ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἐπιστήμης ἔκανε τὸν ἄνθρωπο πνευματικώτερο καὶ ἠθικώτερο; Μήπως ἔπαψαν οἱ σκοτωμοί, οἱ δολοπλοκίες, ἡ ἀπάτη, ἡ ἐκμετάλλευση, ἡ ἀπανθρωπία, ὁ ἐκφυλισμὸς, ἡ κτηνωδία, τὸ μίσος; Μήπως ἐνοιώσαν οἱ ἄνθρωποι περισσότερο ἀδελφωμένοι; Ἐνοιώσαν ἠθικὸ χρέος ἀλληλοβοηθείας, αὐτοθυσίας, αὐτοπεριορισμοῦ τῶν ἱκανοποιήσεων χάριν ἐκείνων ποὺ πεινοῦν; Ποῦ εἶδαμε τὰ προωδευμένα ἔθνη ποὺ πλέουν μέσα στὴν τελειότητα τῆς τεχνικῆς καὶ στὴν ἐπιστημονικὴ πρόοδο νά κόβουν ἓνα μέρος ἀπὸ τὸ ψωμί τους, ἔστω μικρὸ, γιὰ νά κινήθουν λίγο τὰ σκουριασμένα σαγῶνια τῶν τεσσάρων πέμπτων τῆς γῆς ποὺ τρέφονται ἀνεπαρκῶς καὶ πεινοῦν; Μὴν εἶδαμε τοὺς πολιτικοὺς νά σφίγγουν τὰ χέρια γιὰ νά «γεφυρώσουν τὰ κοινωνικὰ χάσματα», νά σταματήσουν νά ξοδεύουν τεράστια ποσὰ γιὰ βόμβες καὶ πυραύλους καὶ νά φτιάξουν νοσοκομεῖα, δρόμους, σπίτια; Ἡ μήπως οἱ διάφορες βοήθειες ποὺ δίνονται ἀπὸ τὰ ἀνεπτυγμένα κράτη στὰ φτωχὰ ἀποτελοῦν δεῖγμα ἠθικοποίησης τῆς ἀνθρωπότητας;

Ἡ, κι' ἂν φύγουμε ἀπὸ τὰ γενικά, μήπως εἶδαμε τοὺς ἀνθρώπους, ἐκεῖ ποὺ ἡ τεχνικὴ τοὺς ἔφερε σὲ ἓνα τέλειο ὑψηλὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο, ὥστε νά μὴν τοὺς λείπει σχεδὸν τίποτα, νά ἠθικοποιοῦνται, νά νοιώθουν εἰρήνη, εὐτυχία, χαρὰ, νά ἔχουν πάψει νά εἶναι ἀτομικιστὲς καὶ ἐγωῖστὲς, νά ἔχουν πάψει νά λένε ψέμματα, νά ἔχουν ἐξευγενισθῆ σὲ

ήθος, σὲ ψυχικὴ ἀνωτερότητα, σὲ ἀξιοπρέπεια;

Τὸ τραγικὸ τῆς σύγχρονης ἐποχῆς εἶναι πῶς μέσα σ' αὐτὸ τὸ μεθύσι τῆς τεχνικῆς καὶ τῆς προόδου ὁ ἄνθρωπος δὲν κατάφερε νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὸν πρωτόγονο νόμο τοῦ *homo hominis lupus*. Καὶ τοῦτο ἀκριβῶς γιατί ἡ ἀνάπτυξη τῆς τεχνικῆς βρῆκε τὸν ἄνθρωπο ἐσωτερικὰ κενό, γδυτό, γιατί ἤδη πρὶν ἀπὸ τὸ φούντωμα αὐτὸ τῆς προόδου οἱ φιλοσοφικὲς δοξασίαι τοῦ περασμένου αἰῶνα τὸν εἶχαν γδύσει ἀπὸ κάθε μεταφυσικὴ θεώρησι τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου.

Ἡ ἐπιστημονικὴ πρόοδος μπορεῖ νὰ ἀναπτύσσει τὸ μυαλό καὶ νὰ τοῦ ἀνοίγει νέες προοπτικὲς, οὔτε ὅμως πνευματοποιεῖ τὸν ἄνθρωπο, ἀλλ' οὔτε καὶ τὸν ἠθικοποιεῖ. (Καὶ ὅταν λέμε ἐδῶ «πνευματοποιεῖ» ἐννοοῦμε τὴν ἐσωτερικὴ καλλιέργεια καὶ ἀνάπτυξη ὀλόκληρης τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητος, ὄχι τὴν ἐξυπνάδα). Καὶ τοῦτο γιατί μέσα του γεννιέται ἡ ἔπαρση, «ἡ ὕβρις», ἀφενός, ἀλλὰ καὶ γιατί ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ πρόοδος αὐτῆ τοῦ γενναίου καινούργια, πειρὸ δύσκολα προβλήματα. Ὅσο πειρὸ πολὺ ἐμβαθύνει κανεὶς στὰ μυστήρια τοῦ κόσμου, τόσο πειρὸ πολλὰ ἐρωτήματα στοιβάζονται μέσα του γιὰ τὴν ὕπαρξη, τὸν κόσμο, τὴ μεταφυσικὴ. Μερικοὶ θέτουν τὸ ἐρώτημα: «τί μεταφυσικὴ ἐρημιὰ μπορεῖ νὰ νοιώθῃ ὁ πεινῶν καὶ γυμνητεύων ἀφρικανός, ἀσιάτης, ἢ εὐρωπαϊκός καὶ ποιά ἐπιστροφή στὴ μεταφυσικὴ ρίζα μπορεῖ νὰ τὸν λυτρώσῃ;» Ἐδῶ εἶναι ἀκριβῶς πού ὅσο θὰ προσδεύῃ ὕλικά αὐτὸς ὁ πεινῶν καὶ γυμνητεύων ἄνθρωπος, ὅσο θὰ μαθαίνει περισσότερα, ὅσο θὰ νοιώθῃ περισσότερο τὸν ἑαυτὸ του, ὅσο θὰ σκέπτεται περισσότερο, τόσο θὰ ἀρχίζῃ νὰ ἀναρωτιέται γιὰ τὸν ἑαυτὸν του, γιὰ τὴν ζωὴ καὶ τὸν κόσμο. Ὅσο θὰ ἀποκτᾷ αὐτοσυνείδηση, τόσο θὰ αὐξάνονται μέσα του οἱ κοσμοθεωριακὲς ἀπορίες. Γιατί μπορεῖ τώρα πού βρίσκεται ἐστὴν ἐξαθλίωσιν νὰ μὴν προλαβαίνει νὰ σκεφτῆ γιὰ τὰ θεμελιώ-

κὰ αὐτὰ προβλήματα, τότε ὅμως πού τὸ μυαλό του θὰ ἀναπτυχθῆ, τὰ προβλήματα αὐτὰ θὰ σταθοῦν μπρὸς του καὶ θὰ τοῦ ζητήσουν ἀλύπητα καὶ τυραννικὰ λύση. Κι' ὁ στοχασμὸς φέρνει ἀφ' ἑαυτοῦ δυστυχία, ὅταν μὲν ἀπάντηται.

Ὅσο γιὰ ἓνα ἄλλο ἐρώτημα: «ποιά μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ ἀπώλεια μεταφυσικοῦ χώρου γιὰ ἓναν Σέπαρντ ἢ ἓναν Γκαγκάριν πού πέταξε στὸ διάστημα», ὑπάρχει μόνον μιὰ ἀπάντησι: Τὸ χάος.

ΣΤ'.

Γι' αὐτὸ νομίζουμε πῶς χωρὶς μεταφυσικὴ κάθε προσπάθεια ἠθικῆς ἀνάπτυξης εἶναι μάταιη καὶ ἀπέλπιδη. Ἡ ἠθικὴ δὲν στηρίζεται σὲ ἐξωτερικοὺς παράγοντες. Ἡ ἠθικὴ εἶναι ἓνας αὐτόνομος ἐσωτερικὸς κόσμος μὲ θεμελίωσιν πέρα γιὰ πέρα ἰδεαλιστικῆ. Ἡ μήπως νομίζουμε πῶς μερικοὶ κανόνες κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς, ἔστω καὶ ἀνεπτυγμένης, δείχνουν ἠθικὴ τελείωσιν; Τὸ δίκαιο πού ρυθμίζει τὶς ἀνθρώπινες σχέσεις εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνη ἡ ἠθικὴ πού ἔχει γίνῃ ἐξαναγκαστή, γιατί μόνον ἔτσι μποροῦν οἱ ἀνθρώπινες κοινωνίες νὰ εἶναι βιώσιμες. Τὰ ποινικὰ ἀδικήματα, ἡ ρύθμισιν τῶν οικονομικῶν συμφερόντων ὅπως καὶ τῶν προσωπικῶν σχέσεων, εἶναι τὸ *minimum* πού ἀπαιτεῖ μιὰ κοινωνία γιὰ νὰ αὐτοδιατηρηθῆ. Καὶ ἡ ἠθικὴ αὐτὴ τηρεῖται γιατί ἐπιβάλλεται, γιατί ἐπισειεὶ ποινὲς περιορίζοντας ἔτσι τὰ ὅρια τῆς ἀνθρώπινης αὐτοβουλίας. Τὸ «γιατί» ὅμως ἡ ἠθικὴ αὐτὴ δὲν τὸ λύνει. Τὸ γιατί νὰ μὴν σκοτώσω, γιατί νὰ μὴν κλέψω, γιατί νὰ μὴν ἐξαπατήσω, γιατί νὰ μὴν ἐκμεταλλευτῶ, ἀφοῦ εἶμαι ἐξυπνότερος, ἰσχυρότερος, ἰκανώτερος, τὰ δικαιολογεῖ πάνω στὴ βάση τῆς κοινωνικῆς βιωσιμότητος. Ἀπαγορεύει μόνον καὶ μόνον γι' αὐτὸ τὸ λόγο. Καὶ μέχρι ἐδῶ θὰ μπορούσε ἴσως κανεὶς νὰ συγκατατεθῆ πῶς αὐτὴ εἶναι μιὰ λογικὴ καὶ καλὴ, ἴσως ἰκανοποιητικὴ, ἀπάντησι.

Πειρὸ πέρα ὅμως, ἐκεῖ πού ἡ ἠθικὴ πρέπει νὰ γίνῃ πρστροπτικὴ καὶ τῆς

ἀφήνεται ἐλεύθερο πεδίο ἀπὸ τὴν ἠθική-δίκαιο, ποῦ θὰ στηριχθῆ; Ποῦ θὰ στηρίξουμε μέσα στὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ τὴν προτροπὴ νὰ νοιώθῃ ὁ ἀνθρώπος τὸν συνάνθρωπό του σὰν ἀδελφός, καὶ ἐπειδὴ θὰ τὸν νοιώθῃ ἔτσι, ἐπειδὴ θὰ ἔχῃ σχηματίσει μιὰ πλήρη ἰδέα τῆς ἀξίας τῆς προσωπικότητος αὐτοῦ τοῦ ἀδελφοῦ, δὲν θὰ πρέπει νὰ τὸν ἐξαπατήσῃ, δὲν θὰ πρέπει νὰ τοῦ πῆ ψέματα, δὲν θὰ πρέπει νὰ τὸν ἐκμεταλλευθῆ, ἔστω καὶ ἂν νοιώθῃ τὸν ἑαυτό του ἐξυπνότερο, δυνατώτερο, ἢ ἱκανώτερο; Ἡ ἀκόμα πῶς θὰ πρέπει νὰ τὸν βοηθήσῃ, πῶς θὰ πρέπει νὰ κόψῃ ἀπὸ τὴς δικῆς του ἱκανοποιήσεις γι' αὐτὸν τὸν ἀδελφός, ὅποιος καὶ νὰ εἶναι: Πῶς θὰ πρέπει νὰ τὸν ὑποστηρίξῃ, πῶς θὰ χρειασθῆ νὰ αὐτοθυσιάσῃ, νὰ χάσῃ τὸν ὕπνο του, τὸ φαγητό του, τὴν ἀνεσὴ του, νὰ κρυώσῃ, νὰ ταλαιπωρηθῆ, νὰ περπατήσῃ, νὰ βασανισθῆ, ἀκόμη καὶ νὰ πεθάνῃ γι' αὐτὸ τὸν ἀδελφὸ-τὸν ἀνθρώπο, ὥστε κι' αὐτὸς νὰ μὴν πεινάῃ, νὰ μὴν ὑποφέρῃ, νὰ μὴν γυμνητεύῃ, νὰ μὴν μοχθῆ; Ἡ, ἂν πᾶμε πειὸ πέρα, πῶς θὰ στηρίξῃ τὴν ἀνάγκη νὰ μὴν πληγώσῃ ἠθικὰ τὸν ἀδελφός, νὰ μὴν τὸν προσβάλλῃ, νὰ μὴν τοῦ δημιουργήσῃ ψυχικὴ πίεση καὶ πόνο, νὰ μὴν τὸν καταρρακώσῃ; Πῶς θὰ πιστέψῃ πῶς ὁ ἀδελφὸς αὐτός, ὁ ἀδύνατος, ὁ γέρος, ὁ ἀνήλικος, ὁ πνευματικὰ ὑπανάπτυκτος, ὁ κουτός, ἔχει ἴδια δικαιώματα στὴ ζωὴ; Μὲ ἓνα λόγο, πῶς θὰ τὸν ἀγαπήσῃ τὸν συνάνθρωπον αὐτὸ γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ τὸν ἀνεχθῆ μὲ ὅλα του τὰ ἐλαττώματα; Τέλος, πῶς θὰ πιστέψῃ ὁ ἴδιος ὁ ἀνθρώπος πῶς πράττοντας ἔτσι δικαιώνει τὴ ζωὴ, βρῖσκει νόημα σ' αὐτὴ, ἴσως τὸ μόνο νόημα ποῦ μπορεῖ νὰ ἔχῃ; Γιὰτί ἂν σταθοῦμε πρὶν ἀπὸ ὅλα αὐτὰ καὶ ποῦμε εἴτε πῶς ἡ ζωὴ δὲν ἔχει νόημα εἴτε πῶς τὸ νόημα τῆς ζωῆς εἶναι ἡ πρόοδος καὶ ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἀνθρώπου ἢ ἡ ὕλικὴ τελειοποίησις της, τότε εἴτε παρακάμπουμε τὰ μεγάλα ἐρωτήματα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, εἴτε ἀρνούμεθα καὶ τὴν πειὸ μικρὴ πνευματικότητά, ἔστω καὶ μέσα

στὴ Φύση-Σύμπαν, τοῦ ἀνθρώπινου ὄντος, εἴτε ἐθελοντικὰ τυφλωνόμαστε, ὑποστηρίζοντας μονομερῶς κάτι-(ῦλη), γιὰ τὸ ὁποῖο στὸ κάτω κάτω δὲν εἴμαστε βέβαιοι οὔτε τί εἶναι, οὔτε ἂν μόνον αὐτὸ εἶναι. Ἀλλὰ γιὰ νὰ φτάσῃ στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ ἀνθρώπος πρέπει νὰ ἔχῃ πρῶτα μέσα του ἀναπτύξῃ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του. Πρέπει νὰ ἔχῃ συνειδητοποιήσῃ τὴν ἀξία τῆς ὑπαρξῆς του καὶ νὰ μοχθῆ νὰ τὴν ἐξυψώσῃ.

Καὶ αὐτὰ δὲν γίνονται χωρὶς μεταφυσικὴ. Αὐτὰ δὲν μποροῦν νὰ στηριχθοῦν πουθενὰ ἄλλοῦ, γιὰτί ἄλλιῶς χτίζουμε σὲ ἄμμο. (Νὰ λοιπὸν ποῦ δογματίζω καὶ ἐγώ. Εἶπαμε πῶς σ' αὐτὰ τὰ ζητήματα ὅμως, ἐκεῖ ποῦ δὲν χωράει πειὰ ἀπόδειξη, ἀρχίζει ἡ πίστη. Κι' ἡ πίστη περιέχει δογματικὴ). Χωρὶς μεταφυσικὴ θεμελίωση, χωρὶς πρότυπο ἑσωτερικὸ, χωρὶς ἀρχές, χωρὶς βάση καὶ κανόνα πρὸς τὸν ὁποῖον νὰ τείνῃ κανεὶς, χωρὶς τὸ «ἀγαθόν», κάτι ποῦ ὑπάρχει πέρα καὶ ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας, πέρα, καὶ ἔξω ἀπὸ τὴ Φύση-Σύμπαν, τοῦτο δὲν γίνεται. Ὅσο κι' ἂν νοιώσουμε ἓνα μὲ τὴ «Φύση-ἄρα μὲ τὸ Θεόν», κι' ἐδῶ εἶναι ποῦ δὲν μᾶς κάνουν μερικοὶ ἐκέκταρη πῶς νοιώθουν τὴν ἔννοια τοῦ Θεοῦ—ὅσο κι' ἂν νομίζουμε πῶς δημιουργεῖται ἓνας νέος τύπος ἀνθρώπου ποῦ δὲν συγκεντρώνεται μόνο στὸν ἑαυτό του, βουλιάζουμε ἂν δὲν στηριχθοῦμε σὲ κάτι ποῦ στέκει πέρα ἀπὸ μᾶς. Ἡ θεοποίησις τοῦ ἑαυτοῦ μας δὲν δικαιώνει τὴν ἠθικὴ γιὰτί ὁ ἑαυτός μας, κάθε ἑαυτός, δὲν ἀποτελεῖ πρότυπο.

Ἐξ ἄλλου τὰ πράγματα μᾶς διαφεύδουν. Ὁ ἀνθρώπος δὲν ἔχει πάψει νὰ ὀμφαλοσκοπῆ, νὰ νοιώθῃ τραγικὰ μόνος, καὶ λυποῦμαι ποῦ χαλῶ τὴν αἰσιοδοξία μερικῶν,—παρὰ τὸ γεγονός τὸ ἀναμφισβήτητο πῶς ὁ καθένας χωριστὰ ὑπόκειται στὴν μοῖρα ποῦ ἐπιφυλάσσεται γιὰ ὄλους. Παρὰ τὸν κίνδυνον ἀπὸ πόλεμον, ἀπὸ ραδιενέργεια, πείνα-ὁ Faο λέει πῶς ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς αὐξάνεται ταχύτερα ἀπὸ τὰ τρόφιμα—καρκίνου καὶ ἄλλες ἀσθένειες, ὁ καθένας ἀνθρώπος ψάχνει μόνος του νὰ

βρῆ λίγη χαρά, νὰ πορευτῆ, νὰ τὰ βολέψη, ἀδιαφορῶντας γιὰ τοὺς ἄλλους. Γι' αὐτὸ ἀναρωτιέται κανεὶς, ποῦ στὴν εὐχὴ βλέπουν μερικές ψυχές στὸ σύγχρονο ἄνθρωπο «ἀπαλλαγὴ ἀπὸ πολλὴ ἀνησυχία, πολλὴ ἀβεβαιότητα, πολλὴ ἀγωνία», καὶ ἀντιθέτως «πολλὴ σιγυριὰ κι' ἄρα καὶ πολλὴ ἡρεμία καὶ εὐδαιμονικὴ εὐφορία».

Τέλος, μόνον ἐκεῖνες οἱ προσωπικότητες φάνηκαν ὑψωμένες ἠθικὰ στὴν ἱστορία, ποῦ εἶχαν στηριχθῆ σὲ μιὰ μεταφυσικὴ βάση, σ' ὅλα τὰ πλάτη τῆς γῆς.

Ζ'.

Μὲ τὰ παραπάνω δὲν λέω πὼς πρέπει νὰ πάψη κάθε πρόοδος. Ἐξ ἄλλου ὅ,τι καὶ ἂν ποῦμε ἐμεῖς, ὅποιοι καὶ νὰ εἴμαστε, ὁ κόσμος θὰ βαδίσῃ τὸ δρόμο του πέρα ἀπὸ συνταγές καὶ καλούπια ἀκολουθῶντας τὶς προοπτικὲς ποῦ τοῦ ἀνοίγει ἡ ἱστορία. Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος μὲ τὸ κνοῦτο ἢ μέσα στὴν ἐλευθερία θὰ προχωρήσῃ μπροστά, σὲ Ἀσία καὶ Ἀφρική, σὲ Εὐρώπη ἢ Ἀμερική, γιὰ νὰ πάη πειὸ πέρα ὁ ἀναπτυγμένος καὶ γιὰ νὰ ἀναπτυχθῆ ὁ φτωχὸς καὶ ὑπανάπτυκτος, καὶ τοῦτο γιατί εἶναι ἡ ἔκφραση τῆς σύγχρονης κοινωνικῆς ἀνάγκης. Ἡ τεχνικὴ θὰ προοδέψῃ ἀκόμη πειὸ πολὺ καὶ θὰ γίνεταί χρόνον μὲ τὸ χρόνο κτῆμα ὄλο καὶ πειὸ πλατειῶν ἀνθρώπων μαζῶν σ' ἀνατολὴ καὶ δύση.

Τόσο ὅμως στὸν ἀναπτυγμένο ὅσο καὶ στὸν ὑπανάπτυκτο τὸ μεταφυσικὸ κενὸ θὰ ὑπάρχη. Ὁ σημερινὸς κόσμος ἔχει ἀρχίσει ἕνα ταξεῖδι τρελλὸ ποῦ εἶναι ἄγνωστο ποῦ θὰ τὸν φέρῃ. Ἡ ἀνθρώπινη ὑπαρξὴ δὲν αὐτοδικαιώνεται γιατί εἶναι ἀνίκανη καὶ ἀνεπαρκὴς σ' αὐτό. Ἡ δικαίωσή της βρίσκειταί πέρα ἀπ' αὐτή, πέρα ἀπὸ τὴ Φύση-Σύμπαν.

Καὶ ἐδῶ συμφωνοῦμε ὅλοι. Ἐκεῖ ποῦ δὲν συμφωνοῦμε εἶναι τὸ περιεχόμενο τῆς στροφῆς αὐτῆς. Ἄλλοι τὸ καλοῦν «ἀναπροσαρμογὴ», ἀλλὰ δὲν μιλοῦν γιὰ τὸ ποῦ θὰ βροῦμε τὶς δυνάμεις γιὰ

τὴν ἀναπροσαρμογὴ. Οὔτε μιλοῦν γιὰ τὸ ποιὲς εἶναι οἱ ἀξίες καὶ οἱ σκοποὶ τῆς ζωῆς ἢ «τὸ δέον τοῦ ἀνθρώπου». Πιστεύουν τάχα ἀλήθεια πὼς κηρύσσοντας τὴν καλλιτέρευση τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν πεινασμένων, πὼς ἢ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν «ἀθλιότητα, τὸ φόβο καὶ τὸ μῖσος» θὰ ἔρθουν ἔτσι, ἐπειδὴ θὰ ποῦμε πὼς πρέπει νὰ ἔρθουν, ἂν καθένας μας, σύγχρονος ἄνθρωπος, δὲν δικαιολογήσῃ μέσα του τὴν καλλιτέρευση ὄχι μόνον τῆς δικῆς του θέσης, ἀλλὰ ὄλων καὶ δὲν βρῆ μιὰ ἠθικὴ ἀπάντηση στὸ γιατί αὐτὸ εἶναι ἀναγκαῖο; Πιστεύουν πὼς ἢ ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο-γιατί ἠθικοποίηση τῆς ζωῆς καὶ στροφὴ στὸν ἄνθρωπο δὲν σημαίνουν τίποτα περισσότερο ἀπ' αὐτὴ τὴ λέξη, ἔστω κι' ἂν πολλές φορές δὲν θέλομε νὰ τὴν προφέρουμε-θὰ προέλθῃ μονάχα ἀπὸ τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν διάδοση καὶ τὴν ἀξιοποίηση τῆς τεχνικῆς, ἀπὸ τὴν ἀνύψωση τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου, ἀπὸ ἕνα πῆδημα στὸ μέλλον, καὶ δὲν ἀναρωτιοῦνται τὸ ποῦ θὰ βροῦμε τὴ δύναμη αὐτῆ γι' αὐτὸ τὸ πῆδημα καὶ πὼς θὰ δικαιολογήσουμε μέσα μας τὴν ἀνάγκη αὐτῆς τῆς ἀγάπης; Ἡ ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο δυστυχῶς δὲν δημιουργεῖται οὔτε μὲ προτροπές, οὔτε μὲ νόμους ἢ διαταγές, οὔτε μὲ συνταγές. Ἡ ἀγάπη εἶναι βίωμα, εἶναι αὐτοφυῆς, ξεχειλίζει σὰν περίσσειμα εὐφορίας τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς. Γι' αὐτὸ οἱ ἠθικὲς δυνάμεις πρέπει νὰ πηγάζουν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο μέσα-καὶ πειὸ πολὺ ἀκριβῶς τώρα, σὲ τούτη τὴν κοσμογονικὴ ἐποχὴ-καὶ χωρὶς ψυχικὴ ἀνάταση αὐτοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου δὲν γίνονται οὔτε ἀλλαγές ἀλλὰ οὔτε καὶ ἐπαναστάσεις. Καὶ ἐννοοῦμε ἐπαναστάσεις γιὰ ἀλλαγὴ πρὸς τὸ καλλίτερο, ὄχι ἐπαναστάσεις γιὰ τὴν ἐπανάσταση. Καὶ μεῖς πιστεύουμε πὼς σ' αὐτὸ ἢ μεταφυσικὴ εἶναι sine qua non ὅρος. Ἄλλιῶς ἢ ἴδια ἀπέλπιδη προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου μέσα στοὺς αἰῶνες θὰ ἐπαναλαμβάνεταί καὶ πάλι μέχρις ὅτου ὁ ἄνθρωπος βρῆ τὸ Θεό του.

ΣΥΝΕΣΙΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΦΗΓΗΜΑ

Ο

ΤΟΥ

κ. ΜΕΛΗ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ

ΚΥΡΗΝΑΙΟΣ

Ένα ἀνήσυχο
πνεῦμα πού ἀ-
πετέλεσε σημεῖο
ἀντιλεγόμενο.

1.

Ἀτόσπασμα ἀπό ἀνέκδοτο ἱστορικό ἀφήγημα γύρω ἀπό τή ζωή τοῦ περίφημου σοφοῦ καί ποιητῆ τῆς Κυρήνης Συνεσίου (370-413 μ.Χ.), πού συμπλήρωσε τίς φιλοσοφικές σπουδές του στήν Ἀλεξάνδρεια καί φοίτησε ἔπειτα γιά τρία χρόνια στήν ἐκεῖ διάσημη νεοπλατωνική σχολή τῆς Ὑπατίας, πού πολεμοῦσε μέ ἰδιαίτερη σφοδρότητα τόν Χριστιανισμό. Ὁ Συνέσιος, πού ἦταν ἐξ ἀρχῆς «ἐθνικός» (εἰδωλόατρης), ἐπηρεάσθηκε θέβαια ἀπό τό ἀντιχριστιανικό πνεῦμα τῶν Ἀλεξανδρινῶν σπουδῶν του καί τῆς «θείας»—ὅπως τήν ἔλεγε ὁ ἴδιος—Ὑπατίας, μολαταῦτα ὅμως ἐνιωθε πάντα κάποια συμπάθεια καί κάποιαν ἔλξη πρὸς τό πρόσωπο καί τή διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ. Γι' αὐτό οἱ Χριστιανοὶ τῆς Κυρηναϊκῆς, πού ἐκτιμοῦσαν ἐπιπλέον τήν ἀνώτερη πνευματική καί ἠθική προσωπικότητα τοῦ Συνεσίου, ζήτησαν ἀπό τόν πατριάρχη τῆς Ἀλεξανδρείας Φιλόθεο νά τόν κάμῃ ἐπίσκοπο Πενταπόλεως (ὅπως ἔλεγαν τήν Κυρηναϊκή). Ὁ Συνέσιος ἀρνήθηκε προβάλλοντας ἀντιρρήσεις καί ἐπιφυλάξεις γιά διάφορες θεωρίες καί δόγματα τῶν Χριστιανῶν, ἀλλά στό τέλος ἡ ἐπιμονή τοῦ πατριάρχη καί τῶν Χριστιανῶν τῆς Κυρηναϊκῆς ὑπέρισχυσε, ὁ Συνέσιος ἔγινεν ἐπίσκοπος Πενταπόλεως καί ἀνεδείχθηκε γνήσιος καί ὑπεροχος χριστιανός ἡγέτης.

Ὅλη τή νύχτα ὁ Συνέσιος εἶχε μείνει ἀγρυπνός, προσπαθώντας νά τακτοποιήσῃ τίς ἐντυπώσεις του, νά ἰσορροπήσῃ τίς σκέψεις καί τὰ συναισθήματά του ἀπό τήν γνωριμία καί τή συνομιλία του μέ τοὺς χριστιανούς στή σύναξη τοῦ Πατριαρχείου. Ἦταν ὅλα τόσο ἀνακατωμένα, μπερδεμένα μέσα στό μυαλό καί στήν καρδιά του, πού δέν μπορούσε νά τὰ ξεχωρίσῃ καί νά τὰ ξεκαθαρίσῃ.

Εἶχε γνωρίσει βέβαια καί στήν Κυρήνη πολλοὺς Χριστιανούς—οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῆς Κυρήνης ἦταν Χριστιανοί—κι' εἶχε στενὸ φίλο τὸν Νικία, πού σπούδασε στήν Ἀλεξάνδρεια σὲ χριστιανικὲς σχολές, ἀλλά, ἀπέφευγε νά μιλά καί νά συζητᾷ μαζί τους σχετικὰ μέ τή θρησκεία. Ἔνιωθε ἀπλῶς καί γι' αὐτούς, ὅπως γιά ὅλους τοὺς συμπολίτες του, τήν ἴδια

συμπάθεια καί τὸ ἐνδιαφέρον, πού εἶχαν κληροδοτήσει στήν ψυχὴ του οἱ γενεές τῶν προγόνων του, οἱ ὁποῖοι εἶχαν κυβερνήσει καί δοξάσει τήν ὠραία χώρα τῆς Κυρηναϊκῆς.

Καθὼς μάλιστα ζοῦσε τὸν περισσότερο καιρὸ στὰ μεγάλα κτήματά του ἔξω ἀπὸ τήν Κυρήνη, ἀπορροφημένος ἀπὸ τίς ἐπιστημονικὲς του μελέτες καί τὰ πειράματα, κι' ἀπὸ τίς πνευματικὲς καί συγγραφικὲς του ἀσχολίες, δέν εἶχε καιρὸ ὄχι μόνο μέ τοὺς Χριστιανούς παρὰ καί γενικὰ μέ τοὺς συμπολίτες του νά διατηρῇ πυκνὲς καί στενὲς σχέσεις. Καί τὰ διαλείμματα τῶν ἐπιστημονικῶν καί τῶν συγγραφικῶν ἐργασιῶν του τὰ χρησιμοποιοῦσε γιά τήν ψυχαγωγία του: τὴ μουσικὴ καί τὴν ποίησι, τὰ κυνήγια καί τὰ ταξίδια, τὰ συμπόσια.

Φυσικὰ ὅταν οἱ Κυρηναῖοι τοῦ εἶχαν ζητήσει νά τοὺς βοηθήσῃ στή δει-

νή κατάσταση που έφεραν οι άρπαγες και τυραννικοί διοικητές και οι έπιδρομές των βαρβάρων, το θεώρησε καθήκον του να πάη στην Κωνσταντινούπολη και να μιλήση στον αυτοκράτορα Άρκάδιο, όχι μόνο για την ανακούφιση και την προστασία της Κυρήνης και του λαού της, αλλά και πιο πολύ για την προφύλαξη της αυτοκρατορίας από την ύπουλη κι' επικίνδυνη διείσδυση των Γόθων και για την έθνική και πνευματική της αναδιοργάνωση. Και τότε όμως, μ' όλο που είχε μείνει περισσότερο από ένα χρόνο στην Κωνσταντινούπολη, που ήταν το κέντρο και ή πηγή του Χριστιανισμού, δεν έκαμε καμμιά βαθύτερη γνωριμία με τους Χριστιανούς και τη θρησκεία τους.

Βέβαια δεν του ήταν άγνωστη ή θρησκεία. Όταν για τρία χρόνια σπούδαζε στην Άλεξάνδρεια φιλοσοφία και μαθηματικά στην περίφημη σχολή της Ύπατίας, την άκουε συχνά να αντικρούη και να καταδικάζη με σφοδρή αντίπαθεια τη χριστιανική θρησκεία και να τη θεωρή όχι μόνο μίαν άφιλοσόφητη θεωρία, αλλά και μίαν άπατηλή πλάνη. Κι' αυτός, μαζί με τον θαυμασμό, είχε και τόση έμπιστοσύνη στην κρίση της σοφής κι' αγαπητής του δασκάλας, που δεχόταν πάντα με σεβασμό και πίστη τις γνώμες της.

Η αλήθεια είναι πως αργότερα, όταν πιά γύρισε στην Κυρήνη, και, στη μόνωση των κτημάτων του, διάβασε μόνος του τὰ «Ευαγγέλια» και πρόσεξε περισσότερο τη διδασκαλία του Ίησού, έκρινε ύπερβολικές τις τόσο αύστηρες επίθεσεις της Ύπατίας. Είχε σχηματίσει την έντύπωση πως ή διδασκαλία αυτή δεν ήταν παρά μία άκακη ούτοπία, μία άφιλοσόφητη βέβαια και άφελής, αλλά και εύγενική αισθηματολογία ενός άγνοϋ ιδεολόγου. Γι' αυτό συμπάθησε τον Ίησού, και χωρίς να δέχεται τη διδασκαλία του, εύρισκε πως είχε μέσα της ποίηση και ανθρώπια.

Άπό το σημείο όμως αυτό ως το σημείο να τον θεωρούν οι Χριστιανοί όμόθησκό τους—«ουσιαστικά Χριστιανόν», όπως του έλεγαν—και να του ζητούν μάλιστα να γίνη επίσκοπος, ή απόστασις είναι άπέραντη και άγεύρωτη.

Έφερε στη σκέψη του τον Εϋδωρο, που ήρθε στην Κυρήνη επίτηδες, για να του κάμη την πρόταση. Ύστερα τον Πατριάρχη Θεόφιλο, που, έξω από το Σεράπιο, μόλις του είπε πως είναι ο Συνέσιος, έδειξε τόση χαρά, τον άγκάλιασε και τον φίλησε. Έπειτα τή σύναξή τους στο Πατριαρχείο με τις όλοτελα διαφορετικές παρουσίες: τον άνοιχτόκαρδο Έπίσκοπο Διονύσιο και τη φωτεινή και καθαρή έκφραση της αδελφής του Εϋδωρου Ευδοκίας, από τή μία, τον στυγνό φανατικό διάκονο Κύριλλο από την άλλη, και προσπαθούσε να τους ψυχολογήση, να νοιώση τὰ αισθήματα και τις προθέσεις τους, να τους γνωρίση ως το βάθος. Άλλά έβλεπε τις ψυχικές μορφές τους θολές κι' άξεκαθάριστες, κι' ένιωθε άμφιβολίες κι' έπιφυλάξεις.

Να ήταν άρα γε αϋθόρμητες και ειλικρινείς οι θεμές και ζωηρές έκδηλώσεις του Πατριάρχη μπροστά στο Σεράπιο και των άλλων Χριστιανών στη σύναξη, ή να ήταν σκόπιμες και μελετημένες, για να τον φέρουν στη θρησκεία τους και να έξυπηρητήσουν μιά σοβαρή έκκλησιαστική του ανάγκη, που τους είχε δημιουργήσει ο κενός επισκοπικός θρόνος της Πενταπόλεως;

Να ήταν τάχα τυχαία ή προσχεδιασμένη ή έκλογή που είχε κάμει ο επίσκοπος Διονύσιος, ζητώντας από τον άναγνώστη να διαβάση την περικοπή του Ευαγγελίου με τον νεανίσκο, για να βγάλη άπ' αυτήν το συμπέρασμα πως ο Χριστός έτσι καλεί και τον Συνέσιο κοντά του, όπως τον νεανίσκο;

Άκόμα και για την Ευδοκία, που ή ματία της ήταν τόσο καθαρή, και

τὸ χαμόγελό της φαινόταν τόσο πηγαῖο, εἶχε ἀμφιβολίες. Ἦταν ἄρα γε πραγματικά σύμπτωσις νὰ μιᾷ στοὺς μικροὺς μαθητὲς γιὰ τὸ ἐπεισόδιο τοῦ Χριστοῦ μὲ τὰ παιδιὰ τὴν ἴδια ἴσα—ἴσα στιγμή πού αὐτὸς μὲ τὸν ἀδερφό της περνοῦσαν τὸν διάδρομο, ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο τῆς σχολικῆς αἴθουσας; Καὶ ἦταν τάχα αὐθόρμητη ἡ σκέψη πού ἔκαμε ἀργότερα στὴ σύναξη, νὰ συνδυάσῃ τὸ ἐπεισόδιο αὐτὸ μὲ τὴν περικοπὴ τοῦ νεανίσκου, καὶ νὰ τὰ ταιριάσῃ μὲ τὴ δική του περίπτωσι;

Βέβαια, ὁ τόνος τῆς φωνῆς της, τὸ ὕφος της ὅταν μιλοῦσε μὲ τόση ἐκτίμηση—αὐτὴ, μιὰ Χριστιανὴ!—γιὰ τὶς ἐμποτισμένους μὲ τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα φιλοσοφικῆς του μελέτης καὶ τοὺς ὕμνους, ἔδειχνε εἰλικρίνεια. Ἀλλὰ δὲν εἶχε ἄρα γε καὶ αὐτὴ στὸ βάθος τὴν ἴδια πρόθεσι, πού εἶχε φανερώσει ὁ Εὐδωρος, ὅταν, συμπληρώνοντας τὴ σκέψι τῆς ἀδελφῆς του, τοῦ εἶπε πῶς περίμεναν τώρα ἀπ' αὐτὸν τὴ «γνήσια Χριστιανικὴ ποίηση καὶ μελέτη;»

Ὁ μόνος πού μίλησε ὀλοκάθαρα, καὶ εἶπε τὶς σκέψεις του μὲ φανατισμὸ βέβαια, ἀλλὰ καὶ θαρρετὰ καὶ σταράτα, ἦταν ὁ αὐστηρὸς καὶ βλοσυρὸς Κύριλλος, πού εἶχε εἰρωνευθῆ καὶ κατακρίνει τοὺς ἄλλους γιὰ τὴν προσπάθειά τους νὰ κάμουν «μὲ τὴ βία» χριστιανὸ τὸν «εἰδωλόλατρη φιλόσοφο».

Καὶ ἀληθινά, μήπως δὲν ἔμοιαζε μὲ βία ὅλη αὐτὴ ἡ ἐπιμονὴ τους νὰ τὸν φέρουν στὴ θρησκεία τους καὶ νὰ τὸν δεσμεύσουν μάλιστα μ' ἓνα βαρύτατο ἐκκλησιαστικὸ ἀξίωμα, πού δὲν ταίριαζε μὲ τὸν ἐλεύθερο χαρακτήρα του καὶ μὲ τὶς ἀπαιτήσεις τῆς ψυχῆς του καὶ τοῦ πνεύματός του; Μὲ ποιοὺ δικαίωμα νὰ χαλάσουν τὴ ζωὴ του, νὰ τοῦ στερήσουν τὶς ἀγαπημένες του ἀσχολίες καὶ συνήθειες, τὴ φιλοσοφικὴ ἔρευνα καὶ μελέτη, τὰ μηχανικὰ καὶ γεωμετρικὰ πειράματα, ἀλλὰ καὶ τὴ χαρούμενη ψυχαγωγία, ἀκόμα, καὶ τὴν τόσο ἀναγκαία συχνὴ

μόνωση στ' ἀπόμακρα κτήματά του στὴν ἀγαπημένη γενέτειρα;

Τὸ παραδεχόταν βέβαια καὶ τὸ ἔλεγε πῶς συμπαθοῦσε καὶ τιμοῦσε τὸν ἐμπνευσμένο λόγο τοῦ Ἰησοῦ, τὸν τόσο ἀπλό καὶ καθαρὸ, τὸν τόσο πλατὺ κι' ἐλεύθερο. Ἀλλὰ πῶς νὰ παραδεχτῆ καὶ νὰ πιστέψῃ τὶς περίπλοκες θεωρίες καὶ τοὺς στενοὺς δογματισμούς, πού ἔφτιαξαν ἀργότερα καὶ τύλιξαν γύρω ἀπ' αὐτὸν θρησκόληπτοι κληρικοὶ καὶ προκατειλημμένοι φιλόσοφοι; Κι' ἀφοῦ ἀποκρούει τὶς φτιαχτὲς αὐτὲς δοξασίες, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ τὶς κηρύττῃ καὶ νὰ τὶς διδάσκῃ ὡς ἐπίσκοπος;

Πῆρε τὸ βιβλίον μὲ τὰ «Εὐαγγέλια», πού τοῦ τὸ εἶχε προσφέρει ὁ Θεόφιλος—μ' ὄλο πού τοῦ εἶπε πῶς τὸ εἶχε διαβασμένο—κι' ἄρχισε νὰ τὸ φυλλομετρεῖ συλλογισμένος, σὰν νὰ τὸ ἔβλεπε γιὰ πρώτη φορά...

Ὁ Ἰησοῦς δὲν πρόβαλε ποτὲ καμμιὰ φιλοσοφικὴ θεωρία—σκέφτηκε ὁ Συνέσιος—δὲν ὄρισε κανένα θεολογικὸ σύστημα, δὲν ἔφτιασε κανένα δόγμα. Ζήτησε μόνον καθαρὴ καρδιά καὶ ταπεινὴ σκέψι, καὶ κάλεσε τοὺς ἀνθρώπους σὲ μιὰν ἀγνή, ἀληθινὴ κι' ἀνυστερόβουλη ἀγάπη, ἀλληλεγγύη κι' ἀδελφωσύνη. Καὶ νά! Τὸ πλατὺ κι' ἐλεύθερο αὐτὸ πνεῦμα ἀναδίνει πηγαῖα καὶ αὐτόματα ἀπὸ τὶς σελίδες αὐτὲς τὴν καθαρὴ καὶ ζωντανὴ πνοή του. Γιατί νὰ τὸ στενέψουν καὶ νὰ τὸ περιορίσουν μέσα σὲ κλειστὰ καλούπια;

Ἀναζήτησε καὶ βρῆκε στὴν ἀφήγηση τοῦ Ματθαίου τὰ δύο ἐπεισόδια τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὰ παιδιὰ καὶ μὲ τὸν νεανίσκο. Καὶ τὰ διάβασε μὲ ἰδιαίτερη προσοχή.

Ἀλήθεια—σκέφτηκε—μὲ πόση ἀπλοῦτητα καὶ πόση φυσικότητα μιᾷ γιὰ τὰ ἐπεισόδια αὐτὰ ὁ ἀφηγητής!

Τίποτε τὸ φτιαχτό, τὸ ἐκζητημένο, τὸ σκόπιμο δὲν ὑπάρχει στὴ λιτὴ του ἔκφραση. Εἶναι τόσο αὐθόρμητη καὶ τόσο εἰλικρινής!

Βρῆκε τὰ ἴδια ἐπεισόδια στὰ εὐαγγέλια τοῦ Μάρκου καὶ τοῦ Λουκᾶ.

Ἡ ἴδια ἀφέλεια καὶ σ' αὐτά, ἡ ἴδια ἡρεμῆ, λιτὴ κι' ἀνεπιτήδευτη ἀφήγηση, πού δείχνει εἰλικρίνεια καὶ ἀλήθεια. Τίποτε τὸ περίτεχνο, τὸ ἐγκεφαλικά, τὸ μελετημένο, πού νὰ θέλῃ νὰ παρουσιάσῃ τὸν Ἰησοῦ σὰν ἕνα σοφὸ διδάσκαλο, σὰν ἕναν αὐθεντικὸ δογματιστὴ. Ἀπεναντίας καὶ οἱ τρεῖς μ' ἐλάχιστες ἀποχρώσεις στὴν ἀφήγηση (πού τονίζουν περισσότερο τὸ ἴδιο νόημα) διαπιστώνουν πὼς ὁ Ἰησοῦς ὄχι μόνον δὲν ὄρισε καμμιά θεωρία καὶ κανένα σύστημα ὡς προϋπόθεση καὶ ὄρο γιὰ νὰ κερδίσῃ κανεὶς τὴν βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ ζήτησε τὸ ἀντίθετο ἀκριβῶς: νὰ γίνῃ σὰν ἕνα παιδί, ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἀγνή καρδιά του καὶ τὴν ἀπλή του σκέψη.

Ἄλλὰ καὶ στὸ ἐπεισόδιο μὲ τὸν νεανίσκο, ὁ Ἰησοῦς, καλώντας τον νὰ πουλήσῃ τὰ υπάρχοντά του καὶ νὰ τὰ μοιράσῃ στοὺς πτωχοὺς, ἀντιπαρθέτει στὸν ὑλικὸ πλοῦτο τὸν θησαυρὸ τῶν οὐρανῶν, καὶ στὴν εὐμάρεια τοῦ ἐπίγειου βίου τὴ γαλήνη τῆς αἰώνιας ζωῆς. Μὲ πόσο πλατιά καὶ ὑψηλὴ ἀντίληψη πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ προορισμοῦ καλεῖ τὸν νεανίσκο νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ!

Καὶ νά! Μὲ τὴν ἴδια φυσικότητα κι' αὐθορμησία, μὲ τὴν ἴδια εἰλικρίνεια καὶ ἀφέλεια δὲν ἀφηγήθηκε κι' ἡ Εὐδοκία τὸ ἐπεισόδιο τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὰ παιδιά, δὲν ξεχώρισε κι' ὁ Διονύσιος τὴν περικοπὴ τοῦ νεανίσκου; «Γιατί τάχα νὰ φαντάζωμαι-συνέχισε τίς σκέψεις του ὁ Συνέσιος—ἐπιτήδειες σκοπιμότητες καὶ νὰ μὴν παραδεχτῶ πὼς ἦταν θαυμαστὲς συμπτώσεις, ἢ, κι' ἂν ἀκόμα ὑπῆρξε κάποια σκοπιμότητα, νὰ μὴν ἀναγνωρίσω πὼς ἦταν μιὰ φυσικὴ καὶ δικαιολογημένη ἐπιθυμία νὰ προβάλουν καὶ νὰ φωτίσουν τὸ πνευματικὸ περιεχόμενον τῆς θρησκείας τῆς;

»Κι' ἂν ἀκόμα θέλησαν ἐπιτήδεις νὰ συνταιριάσουν τὸ ἐπεισόδιο τοῦ νεανίσκου μὲ τὴ δική μου περίπτωση, γιατί νὰ τοὺς ἀδικῶ; Μήπως κι' ἐγὼ

δὲν ζῶ μέσα στὸν πλοῦτο, ὅπως ἐκείνος, καὶ δὲν χαίρομαι τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς, ὅπως ἐκείνος, ἀνικανοποίητος ὅμως πάντα καὶ ἀναζητώντας ὀλοένα κάτι τὸ ἀνώτερο καὶ τὸ πνευματικώτερο, ὅπως τὴν αἰώνια ζωὴ ἐκείνος; Γιατί λοιπὸν νὰ τοὺς ἀρνιέμαι τὸ δικαίωμα νὰ μὲ καλέσουν κοντὰ τους, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς κάλεσε τὸν νεανίσκο νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ; Ὁ ἴδιος δὲν τοὺς ἔδωσε τὸ δικαίωμα νὰ διδάσκουν, νὰ φωτίζουν καὶ νὰ ὀδηγοῦν στὸν δρόμο του τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ἔθνη;

»Ἐγὼ βέβαια θὰ ἀποτραβηχτῶ καὶ θ' ἀπομακρυνθῶ, ὅπως ὁ νεανίσκος—ἴσως περίλυπος κι' ἐγὼ ὅπως ἐκείνος, ἴσως ὄχι—ἀλλὰ, κι' ἂν δὲν τοὺς ἀκολουθήσω, κι' ἂν δὲν πάω στὴν θρησκεία τους, κι' ἂν—πολύ περισσότερο—ἀρνηθῶ τὴν τιμητικὴ βέβαια ἀλλὰ καὶ βαρύτατη προσφορά τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος, γιατί τάχα ν' ἀρνηθῶ τὴν ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ἀξία τοῦ Χριστιανισμοῦ;»

Καὶ ξαφνικά, μιὰ ἀπότομη καὶ βίαιη σκέψι ἀστραψε στὸ μυαλό του: «Μὰ ἀφοῦ λοιπὸν ἀναγνωρίζω τὴ βαθύτερη ἀξία τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀφοῦ παραδέχομαι τὸ πνεῦμα καὶ τὴν οὐσία τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, γιατί τάχα διαμαρτύρομαι καὶ ἀγαναχτῶ πού με θεωροῦν οὐσιαστικὰ χριστιανό;»

Ἐνῶσε τὸ μυαλό του ν' ἀναστατώνεται καὶ τὴν καρδιά του ν' ἀναταράζεται θερμὰ καὶ δυνατὰ. Καὶ ξαναρωτήθηκε: «Μήπως λοιπὸν, χωρὶς νὰ τὸ ἔχω ἀντιληφθῆ, ἡ συμπάθεια, πού εἶχα νιώσει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ γιὰ τὸν Ἰησοῦ καὶ τὴ διδασκαλία του, ἔκρυβε μέσα τῆς καὶ κάποια παραδοχὴ, κάτι περισσότερο ἀκόμα: κάτι σὰν πίστη, καὶ τώρα, ἐπειτα ἀπὸ τὴν πιὸ ἄμεση γνωριμία μου μὲ τοὺς χριστιανούς καὶ μὲ τὴ θρησκεία τους, ἐνῶσα πιὸ καθαρὰ καὶ πιὸ βαθειὰ τὰ συναισθήματα αὐτά;»

Τρόμαξε. Καὶ ἡ ἀναστατωμένη σκέψη του ἄρχισε ν' ἀντιστέκεται καὶ

ν' ἀντιδρᾶ, κι' ἡ ἀναταραγμένη καρδιά του νὰ ἐπαναστατῆ.

Ἐνιωσε πὼς μιὰ ριζική ἀνατροπή ἀπειλοῦσε τὸν ἐσωτερικό του κόσμο, πὼς ἡ ζωὴ του κινδύνευε ἀπὸ μιὰ βαθιὰ κι' ὀλοκληρωτικὴ ἀλλαγὴ. Κι' αἰσθανόταν τὴν ἀνάγκη νὰ προφυλαχτῆ, ν' ἀντισταθῆ, ν' ἀγωνισθῆ γιὰ τὴν ἡσυχία τῆς ψυχῆς του καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ζωῆς του.

Καὶ τὸ πιὸ δύσκολο καὶ πιὸ ἐπικίνδυνο ἦταν πὼς κάτι κιόλας ἐνιωθε νὰ ἔχη περάσει μέσα του ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀπειλή, κάτι σὰν ὑποβολή, σὰν ἔλξη.

Προσπαθοῦσε ν' ἀρπαχθῆ καὶ νὰ κρατηθῆ ἀπὸ διάφορα στηρίγματα, πού τ' ἀναζητοῦσε μὲ ἀδημονία γύρω του καὶ μέσα του. Ἀλλὰ σὲ μιὰ στιγμή τὰ στηρίγματα τοῦ ξέφευγαν καὶ ξανάπεφτε στὴν ἀναστάτωση καὶ στὴν ἀγωνία. Ἐπαιρνε τὴν ἀπόφαση νὰ μὴν ξαναδῆ τὸν Θεόφιλο. Ἀλλὰ χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, ἐνιωθε πάνω στοὺς ὤμους του τὰ ζεστά ἀποτυπώματα τῶν χεριῶν του, ὅταν, μπροστὰ στὸ Σέρπιο, τὸν ἀγκάλιασε καὶ τὸν φίλησε μὲ τόση ἐγκαρδιότητα καὶ χαρὰ. Πῶς ν' ἀρνηθῆ νὰ τὸν ξαναδῆ;

Εὐκολώτερα θὰ μπορούσε ν' ἀρνηθῆ τὴν πρόσκληση τοῦ Εὐδώρου καὶ τῆς Εὐδοκίας νὰ πάη στὸ σπίτι τους. Τί τὸν ἤθελαν; Τί θὰ τοῦ ἔλεγαν ἄλλο ἀπ' ὅ,τι τοῦ εἶχαν πῆ; Κι' ὁμως ὁ λευκὸς Ἄγγελος, πού, μὲ τὴν μορφή τῆς Εὐδοκίας εἶχε λάμψει στὴν εἴσοδο τῆς μεγάλης αἴθουσας τοῦ Πατριαρχείου προχωροῦσε ἀπαλὰ καὶ ἀθόρυβα, σὰν νὰ χαμηλοπετοῦσε πάνω ἀπὸ τὸ πάτωμα, καὶ τὸν κοίταζε μὲ λαμπερὰ καὶ θερμὰ μάτια, σὰν κάτι νὰ ἤθελε νὰ τοῦ πῆ, κάποιον μῆνυμα νὰ τοῦ φέρῃ ἀπὸ μακριὰ κι' ἀπὸ ψηλά, ὁ ἴδιος Ἄγγελος ἐξακολουθεῖ καὶ τώρα —τὸν νοιώθει, τὸν βλέπει— νὰ προχωρῆ σ' αὐτὸν ὀλοένα, νὰ τὸν κοιτάζῃ πάντα μὲ τὸν ἴδιον τρόπο, νὰ θέλῃ νὰ τοῦ μιλήσῃ, κάποιον μυστικὰ κι' ἀπόκοσμα λόγια νὰ τοῦ σιγομουρμουρίσῃ στὴν καρδιά. Ποιὰ λόγια τά-

χα νὰ εἶναι αὐτά; Ποιὸ νὰ εἶναι τὸ μῆνυμα;

Καταλάβαινε πὼς τὸ μῆνυμα αὐτὸ θὰ τοῦ ἀναστατώνει τὴ σκέψη καὶ τὴν καρδιά, θὰ ἐπηρέαζε καὶ θ' ἀλλοίωνε τὸ πνευματικὸ του ἔργο, θὰ ὀδηγοῦσε σὲ νέους δρόμους τῆ ζωῆς του. Καὶ θὰ ἦταν βέβαια καλύτερα νὰ φύγῃ ἀμέσως ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ νὰ γυρίσῃ στὴν ἐλεύθερη, χαρούμενη καὶ δημιουργικὴ ζωὴ του στὴν Κυρήνη. Καὶ ὅμως ἐνιωθε πὼς κάποια νέα πνοή, πιὸ ζωηρὴ καὶ πιὸ καθαρὴ, φυσοῦσε τώρα πάνω ἀπὸ τὰ νερὰ τοῦ Νείλου· κάποιον νέο φῶς, πιὸ ἀπαλὸ καὶ πιὸ γλυκὸ, τύλιγε μ' εὐγενικὴ αἴγλη καὶ λεπτὴ ὀμορφιά τὴν παρδαλὴ καὶ ἀκομψὴ πολιτεία τῆς Αἰγύπτου· κάποια νέα γοητεία εἶχε χυθῆ στὰ πρόσωπα καὶ στὰ πράγματα γύρω, στίς μορφές καὶ στὰ σχήματα, στὴν ἀτμόσφαιρα καὶ στὴ ζωὴ. Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ καινούργια στοιχεῖα τὰ αἰσθανόταν γύρω του καὶ μέσα του: ἀνάσαινε αὐτὴ τὴν πνοή, χαιρόταν αὐτὴ τὴν ἀκτινοβολία, ἐνιωθε αὐτὴ τὴ γοητεία. Πῶς μπορούσε ν' ἀντιδράσῃ στὴ ζωντανὴ τους παρουσία ν' ἀποφύγῃ τὴν ὑποβλητικὴ τους ἐπίδρασι;

Καὶ ξαφνικὰ σκέφτηκε τὴν Ὑπατία. ὦ ναί! Μόνο αὐτὴ θὰ μπορούσε νὰ τὸν συγκρατήσῃ, νὰ τὸν προφυλάξῃ, νὰ τὸν στηρίξῃ. Μόνο αὐτὴ, ἡ περίφημη σοφὴ καὶ ἀγαπητὴ του δασκάλα, μὲ τὴν ἀκαταγώνιστη λογικὴ της καὶ μὲ τὴν ἀπέραντη γιὰ αὐτὸν στοργή, θὰ τοῦ ἔδινε τὴ δύναμη ν' ἀντιδράσῃ ἀποτελεσματικὰ καὶ ν' ἀποκρούσῃ τελειωτικὰ τὸν πνευματικὸ καὶ ψυχικὸ κίνδυνο πού τὸν ἀπειλοῦσε.

Καὶ τὴν ἴδια μέρα ἀντὶ νὰ πάη στὸ σπίτι τῆς Εὐδοκίας καὶ τοῦ Εὐδώρου, πού τὸν εἶχαν καλέσει, πῆγε στὴ Νικόπολη, τὸ κομψὸ ἀνατολικὸ προάστιο, πίσω ἀπὸ τὴν Ἡλιακὴ Πύλη, ὅπου, σ' ἕναν κατάφυτο λόφο ἦταν στημένο, ἀπόμερο κι' ἀπομονωμένο, τὸ ἀρχοντικὸ τῆς Ὑπατίας.

(Συνεχίζεται)

Από την σκοπιά τῶν ἀναγνωστῶν

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ
ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΖΥΜΩΣΕΙΣ

Μετά πολλῆς χαρᾶς εἶδα εἰς τὸ τεύχος Νοεμβρίου τῶν «Ἀκτίνων» δύο μελέτας διακεκριμένων διανοουμένων τοῦ ἐξωτερικοῦ, τοῦ Ch. Malik καὶ τοῦ G. Khodre. Τὸ χαρακτηριστικόν τους εἶναι ὅτι πρόκειται περὶ ὀρθοδόξων στοχαστῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ. Αὐτὸ μοῦ φέρεται εἰς τὸν νοῦν ὅτι καὶ ἄλλοτε τὸ ἀγαπητὸ μας περιοδικὸ ἐδημοσίεε ἐργασίας τοιούτων διανοητῶν, ὅπως τοῦ Lev-Gillet, τοῦ O. Clément καὶ τῆς κυρίας Behr-Sigel. Εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον ἡ θλίψη κανεὶς ὅτι ἡ ὀρθόδοξος διανοητικὴ ἀναπτύσσεται τόσο χαρακτηριστικὰ καὶ εἰς ἄλλας χώρας τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως. Μὲ τὰ δημοσιεύματα αὐτὰ εὐρύνονται οἱ ὀρίζοντες καὶ διαπιστώνεται κανεὶς, ὅτι ἡ Ὀρθοδοξία δὲν εἶναι ἕνα φυτὸν ποῦ φυτρώνει μόνον εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἠώρον, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα κλίματα. Εἶναι μιὰ ὑπόθεσις οἰκουμένη, ὅπως ἦτο πάντοτε. Τοῦτο δὲν μειώνει τὰς ἑλληνικὰς εὐθύναι, μᾶλλον τὰς αὐξάνει. Διὰ τοῦτο θὰ ἠυχόμεθα εἰς «Ἀκτίνες» νὰ μᾶς κάμνουν πάντοτε κοινωνοὺς τοιούτων πνευματικῶν ζυμώσεων καὶ νὰ μᾶς παρουσιάζουν παρόμοια ἀντιπροσωπευτικὰ προϊόντα.

Μετ' ἀγάπης καὶ τιμῆς
Η. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ
ΕΙΣ ΤΑ ΕΡΓΑ

Εἰς τὰ σχόλια τοῦ «Σχολιαστῆ» τοῦ Περιοδικοῦ μας «Ἀκτίνες» γίνεται λόγος γιὰ τὴν 28ῃ Ὀκτωβρίου τοῦ 1940. «Ἐχὼ τὴν ἐντύπωσιν, γράφει, πὺς στὴν συνειδησὶ τῶν παιδιῶν καὶ τῶν νέων μένει ἡ χαρὰ

ΤΙ ΟΚΟΠΙΑ ΙΩΝ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΕΚΤΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

Μὲ τὸ τεύχος αὐτὸ αἱ «Ἀκτίνες» εἰσέρχονται εἰς τὸ εἰκοστὸν ἕκτον ἔτος τῆς ἐκδόσεως των.

Ὅταν διὰ πρώτην φοράν ἔβλεπαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος αἱ «Ἀκτίνες», ἐφάνησαν ὡσεὶ λήρος τὰ ρήματα αὐτῶν. Διότι ἡ φυσιογνωμία τῆς ἐποχῆς τοῦ 1938 εἶναι πολὺ διάφορος ἀπὸ τὴν τῶν ἡμερῶν μας. Ὁ ἥλιος τοῦ θεωρητικοῦ ὕλισμου τότε δὲν εἶχε δύσει. Εὐρίσκετο ἀρκετὰ ὑψηλά. Ἴσως καὶ τώρα νὰ εὐρισκώμεθα εἰς μίαν πιθανὸν νέαν ἀνατολὴν του, ἀλλ' αὐτὴ ἡ πιθανότης δὲν πρέπει νὰ εἶναι παρὰ ἕνα κέντρισμα ἐγρηγόρσεως δι' ὅσους πιστεύουν ὅτι αἱ ἰδέαι δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀποτελοῦν ἕνα μαλακὸ μαξιλάρι γιὰ νοικοκυρίστικη σιγουριά. Ἐὰν αἱ ἰδέαι εἶναι ἐκείναι ποῦ δίδουν νόημα εἰς τὴν ζωὴν, ὁ ἀγὼν διὰ τὰς ἰδέαις ἀποτελεῖ τὴν πραγματώσιν τῆς ζωῆς. Ἡ «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων» ἔχει τὴν συνειδησὴν ὅτι αἱ «Ἀκτίνες» ἔπαιξαν ἕνα σημαντικὸν ρόλον εἰς τὴν πνευματικὴν πορείαν τοῦ τόπου μας, ὅσον ἠμποροῦσαν φυσικὰ, καὶ κατέλαβαν μίαν θέσιν εἰς τὸν πνευματικὸν ἠώρον, θέσιν τὴν ὁποίαν ἀσφαλῶς πρέπει νὰ διαφυλάξωμεν. Χωρὶς νὰ θεωρηθῆ περιαιτολογία, πιστεύομεν ὅτι μὲ τὰς δυνάμεις ποῦ διαθέτουν, ὅσας ὁ Θεὸς δίδει ἐκάστοτε, ἡ παρουσία τῶν «Ἀκτίνων» θὰ ἀποδειχθῆ χρήσιμος. Καὶ ὅσοι διαθάζουν τὰς γραμμάς αὐτὰς θὰ εὐχωνται, αἱ «Ἀκτίνες» νὰ συνεχίσουν ἐπὶ μακρὸν ἐργαζόμεναι διὰ τοιαύτην ἀποστολήν. Εἶναι αὕτη εὐχὴ συνεργατῶν εἰς ἕνα σπουδαῖον, ἀλλὰ δύσκολον καὶ σκληρὸν πολλακίς πνευματικὸν ἀγῶνα δι' ἕνα αὔριον, ποῦ θὰ εἶναι καλύτερον ἀπὸ τὸ σήμερον.

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ Η ΠΑΙΔΕΙΑ

Ὅταν γνωρίζομεν εἰς ποίαν φάσιν θὰ εὐρίσκειται, ἡ στιγμὴν ποῦ θὰ κυκλοφορῆ τὸ παρὸν τεύχος, ὁ ἀγὼν διὰ τὴν... «προϊκα τῆς Παιδείας». Οὐτὲ καὶ κρίνομεν τώρα τὰς ἐκδηλώσεις τῆς φοιτητικῆς νεολαίας. Νέοι εἶναι οἱ φοιτηταί μας, καὶ ταιριάζει ἴσως εἰς αὐτοὺς καὶ τὸ χιοῦμορ καὶ ἡ μαχητικότης, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ ὑπερβολαί. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὅμως μὲ λύπην διαπιστώνομεν εἶναι ὅτι δι' ἄλλην μίαν φοράν ἕνα θέμα ὄχι μόνον ἱερὸν, ἀλλὰ καὶ βασικώτατον διὰ τὴν μελλοντικὴν μας πορείαν ὡς ἔθνους, καταρωθώσαμεν νὰ γίνῃ ἀντικείμενον τοιαύτης ἀντιδικίας. Τὸ ἐφέραμεν δηλ. ἀκριβῶς εἰς τὸν στίβον ἐκεῖνον ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἶναι πλέον ἢ βέβαιον ὅτι ἡ μόνη ποῦ θὰ ὄγῃ ζημιωμένη θὰ

είναι ή... «νύφη Παιδείας». Δέν χρειάζεται πολύς κόπος, ούτε μακρά άναμονή διά νά τό πιστοποιήσωμεν αυτό. Άρκεί νά προσέξη κανείς τήν υπεύθυνον άνακοίνωσιν επί του θέματος. Όμιλεί ή άνακοίνωσις περί «άδυναμίας άπορροφήσεως» τών πιστώσεων και άν ύποτεθή ότι έξευρίσκοντο αύτήν τήν στιγμήν. Δέν ήμπορούμεν όμως νά πιστεύσωμεν ότι, όταν τά μισά Γυμνάσια τών Άθηνών στερούνται κτιρίων και συστεγάζωνται, δηλ. ταλαιπωρούνται άδιακόπως, όταν τρεις μόλις ήμέρας πρό τής άνακοίνωσεως ένας δάσκαλος, ό Βασ. Μπουρνάκης, σκοτώνεται εις τήν προσπάθειαν νά έπισκευάσθ ή ίδιος τήν στέγην του σχολείου (!) του, όταν εις πλείστας πόλεις έπαρχιακάς επιβαρύνωνται οι γονεΐς διά τήν μισθοδοσίαν του «επί συμβάσει» διδασκάλου ή καθηγητου, όταν 300 και πλέον μαθηματικοί δέν δέχονται διορισμόν διότι τόσοσιν πενιχρά είναι ή μισθοδοσία των, ενώ έχουν πολλαπλασίως άπολασθάς εργαζόμενοι εκτός τής εκπαιδεύσεως· όταν οι εκπαιδευτικοί εύρίσκωνται επί ποδός προς νέους άγώνας διότι ή άναμονή των δέν διαθέτει πλέον περιθώρια.

Όλα αυτά ασφαλώς θά ήμπορούσαν νά άπορροφήσουν άμέσως και γονίμως πάσαν «αύξησιν τών διά τήν Παιδείαν πιστώσεων». Η όχι;

Η ΗΓΕΣΙΑ ΠΟΥ,

Βεβαίως τό θέμα δέν είναι τόσοσιν τό 15% του προϋπολογισμού που έθεσαν ως στόχον των οι φοιτητάι.

Είναι κυρίως θέμα συμμετοχής ψυχικής και κοινής συστηματικής προσπάθειας με τήν πεποίθησιν ότι είναι θέμα του έθνους ολοκληρου, όπως κατά κόρον έχει τονισθ ή από τας στήλας του περιοδικου αυτού. Η κάπως άκατανόητος πλευρά είναι ότι τό θέμα αυτό άφέθηκε εις μόνα τά νεανικά χέρια, ή καλλίτερα τά νεανικά στόματα. Η ήγεσία του τόπου αυτού και κυρίως ή πνευματική—πλην έλαχίστων εξαιρέσεων που δίδουν τον τον μιάς μαχητικής παρουσίας—ξέακολουθει νά παραμένη άπαθής.

ΑΓΩΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΥΝΕΧΕΙΑΝ

Η επιτυχία της έβδομάδος «θέαμα και νεότης», τήν όποιαν ώργάνωσαν συνομοσπονδίαί εκ των σοβαρωτέρων της χώρας μας, και εις τας όποιάς ανήκει κάθε έπαινος, τον παρελθόντα μήνα, απέδειξε διά μίαν ακόμη φοράν, πόσον μεγάλη ύγεια ύπάρχει μεταξύ του λαού μας, ή όποια όμως δέν εκδηλώνεται ή δέν άνα-

Άπό τήν σκοπιά τών άναγνωστών

της τριήμερου άναπαύσεως και ή άνία του συμβατικού έορτασμού». Πράγματι άπουσιάζει από πολλούς τό ενδιαφέρον. "Όχι όμως από όλους. Υπάρχει ένας πολύ μεγάλος αριθμός εκπαιδευτικών, που όχι άπλώς γιορτάζουν, αλλά δίδουν στο παιδί τό πνεύμα του άγώνος και τό άναβαπτίζουν στην άτμόσφαιρα της εποχής του 1940.

Υπάρχουν, εκτός αυτών των έμπνευσμένων έργων του πνεύματος και των Παραδόσεων, και όλοι οι άλλοι τύποι των ποικίλων κοσμοθεωριών μέχρι της άπιστίας. Αυτό είναι ένα θέμα δύσκολο, γιατί είναι θέμα κατ' έξοχήν ανθρώπων, όπως τόσοσιν συχνά γράφουν οι «Ακτινες». Και φυσικά όταν δέν υπάρχουν άνθρωποι και τά πιο σπουδαιά θέματα καταντούν άνιαρά. Τί πρέπει, λοιπόν, νά γίνει; Νά μη γιορτάζεται ή 28η Οκτωβριου διότι «ήμεΐς όφειλομε νά δημιουργήσωμε στον ειρηνικό στίβο, ενώ εκείνοι πολέμησαν και θυσίασθηκαν;»

Νομίζω ότι ή ήμέρα αυτή πρέπει νά μείνη πολύ ψηλά στην ψυχή μας και στην Ιστορία. Εΐμεθα υποχρεωμένοι νά τήν έξάρωμε σαν ένα μεγάλο όρόσημο και σαν ένα αντίσταθμισμα στη θλιθερη σκέψη των γεγονότων του 1922.

Τό 1940 μάς έδωκε νά νοιώσωμε τήν εθνική μας ύπόστασι και δύναμι, τήν συνέχεια του Ιστορικου μας παρελθόντος.

Μας έδωκε φτερά για νά ξαναπατάξωμε στα μακρυνά τρόπαια, νά λησμονήσωμε ήττες και ταπεινώσεις και νά ξαναβρούμε τό θάρρος για νέες δημιουργίες, για τήν νέα «μεγάλη Ιδέα».

Γι' αυτό κάθε πνευματικός άνθρωπος και ιδιαίτερος τό άρμόδιο Υπουργείο, ως δώση σχέδια, προγράμματα και ό,τι νομίζει για τό ζωντανεμα της Ιστορικής αυτής μέρας. "Ας κάμη ό,τι πρέπει για νά παίρνη ή νέα γενεά «αμπάριζα» και νά ξεκινή για τήν μεγάλην

Ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῶν ἀναγνωστῶν

πορεία τοῦ Γένους. Τὸ ὄνειρον τοῦ ἑλληνισμοῦ δὲν σβύνει καὶ δὲν ἀντικαθίσταται μὲ κανένα ἄλλο ἐπίτευγμα.

Ἄς μᾶς πῆ ὅμως καὶ ὁ «Σχολιαστής» τί νομίζει καλὸν ἄς μᾶς δώσῃ ἕνα πλάνο, μιά συγκεκριμένη θετική πλευρά, μιά θετική σκέψι. Ἔτσι μαζῆ μετὰ τὴν κριτική καὶ συμβαδίζῃ καὶ ἡ οἰκοδομή. Ἡ οἰκοδομή ποῦ θὰ χτίζεται καὶ θὰ συνελίξεται μετὰ τὸ αἶμα καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς 28ης Ὀκτωβρίου τοῦ 1940.

Μετὰ τιμῆς
Λ. ΦΩΤΕΙΝΟΣ

ΡΑΔΙΟΣΤΑΘΜΟΙ!

Ἀγαπηταὶ «Ἀκτίνες»
Ἐάν κανεὶς διασχίσῃ τὴν Αἰτωλοακαρνανία μὲ τὸ λεωφορεῖο θὰ ὑποστή (ἄς κάνῃ καὶ ἀλλοιῶς) ἐπὶ μακρὸ χρόνον τὸν βομβαρδισμό τοῦ Μεσολογγίτου Ραδιοσταθμοῦ. Ἐρώτησα κι' ἔμαθα ὅτι στὸ Δημαρχεῖο τοῦ Μεσολογγίου λειτουργεῖ ἕνας... «ἀνεπίσημος» ραδιοσταθμὸς. Δηλ. χωρὶς ἄδεια, μετὰ τὴν ἀνοχή τῶν ἀρχῶν καὶ φυσικά μετὰ τὴν τέρψιν τῶν ἀκροατῶν ποῦ, ὄχι καὶ λίγοι, πληρώνουν γιὰ νὰ ἀκούσουν ἀπ' τὸ ραδιόφωνο τὸ ὄνομά τους καὶ τὸ ὄνομα προσφιλῶς τῶν προσώπων γιὰ χάρι τοῦ ὁποῖο μεταδίδεται ἕνας δίσκος. Κάθε λίγο ἀκούτε τὴν ἐκφωνήτρια νὰ λέῃ «ἐδῶ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς Ἰεράς πόλεως Μεσολογγίου» κι' εὐθὺς ξεσπᾷ ἕνας χεῖμαρρος ἀπὸ μπουζούκια καὶ ρεμπέτικα. Ξανά σὲ λίγο: «ἐδῶ... Ἰεράς πόλεως...». Καὶ πάλι δίσκος τῆς ἀρεσκείας τοῦ πελάτου.

Ἐρωτῶ: δὲν θὰ μπορούσε νὰ παραλείπεται τουλάχιστον τὸ «Ἰεράς πόλεως» ἀφοῦ ὁ σταθμὸς δὲν διαθέτει παρά ἕνα-δυὸ ἐκφωνητὰς καὶ λίγους δίσκους λαϊκῆς μουσικῆς; Πολὺ φοβοῦμαι ὅτι θὰ τρίξουν τὰ κόκκαλα καὶ τοῦ Καψάλη καὶ ὅλων τῶν ἄλλων ἡρώων χάρις στὴ θυσία τῶν ὁποίων τὸ Μεσολόγγι ἔγινε Ἰερά Πό-

Ἡ σκοπιὰ τῶν «Ἀκτίνων»

καλύπτεται συχνά, ἂν δὲν ὑποκινηθῇ ἀπὸ κάπου. Ἄλλωστε εἶναι ὁ κλῆρος καὶ τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὕγιους νὰ μένῃ εἰς τὴν ἀφάνειαν καὶ νὰ ψάχνῃ κανεὶς διὰ νὰ τὸ εὔρῃ καὶ νὰ κουρασθῇ διὰ νὰ τὸ παρουσιάσῃ. Ἡ «ἑβδομάς» αὕτη ἑτάραξε λιγάκι τὰ νερά, ὅμως δὲν πρέπει νὰ μείνωμεν εἰς τὰς διαπιστώσεις αὐτάς, οὔτε πρὸ παντὸς εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἐξυγίανσιν τοῦ θεάματος καὶ ἀκροάματος ειδικώτερον, διὰ τὴν ὁποίαν ἔγινεν ἕνα ἀκόμη μεγάλο θῆμα. Ἐκτὸς τῶν διατυπωθεισῶν προτάσεων, πρὸς πραγματοποίησιν τῶν ὁποίων πρέπει νὰ συνεχίσουν τὸν ἀγῶνα τῶν αἰ δημοσπονδία, αἱ ὁποῖαι εἶχον τὴν πρωτοβουλίαν καὶ ὅλοι μας πρέπει νὰ ξυπνήσωμεν καὶ νὰ συγκινηθῶμεν οὐσιαστικὰ ἀπὸ τὸ τεράστιον αὐτὸ θέμα ποῦ σχετίζεται μετὰ παιδιὰ μας. Ὅχι μόνον ἀρνητικῶς, ἀλλὰ κυρίως καὶ πρὸ παντὸς θετικῶς καὶ δημιουργικῶς. Νὰ προσβάλλωμεν τὸ καλὸν καὶ τὸ ὑγιές. Νὰ ψάξωμεν νὰ τὸ εὔρωμεν καὶ νὰ ἀγωνισθῶμεν διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ.

Αἱ «Ἀκτίνες» εἶχαν τὴν τιμὴν νὰ προσφέρουν κατὰ τὴν δύναμίν των καὶ εἰς τὸν τομέα αὐτόν. Καὶ θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ τὸ προσφέρουν εὐχαρίστως, διότι πιστεύουν εἰς τὴν δημιουργικὴν ἐργασίαν ἢ ὁποία μεταδίδει πνεῦμα καὶ ζῶν εἰς τοὺς συνανθρώπους μας.

«Ο ΦΕΡΕΝΤΖΕΣ!»

Ἦλθε καὶ αὐτός. Ἦτο ἄλλωστε τὸ μόνον ποῦ ἔλειπε εἰς τὸν πανευτυχῆ αὐτόν τόπον. Μετὰ αὐτὸν θὰ ἠμποροῦμεν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ κομπάζωμεν φιλαρέσκως εἰς τοὺς ἐκλεκτικούς τοῦ διεθνοῦς τουρισμοῦ καὶ τυχοδιωκτισμοῦ. Ἀπὸ τῆς 1-1-63 ἀρχίζει ἡ λειτουργία τοῦ «Καζίνου Κερκύρας». Τὸ ὄραϊον «Ἀχιλλεῖον» μετὰ τὴν παραδεισίαν περιοχὴν του, Καζίνον ἤδη, εἰσῆλθεν εἰς τὸν διεθνή εὐρωπαϊκὸν στίβον. Μετὰ τὴν ρουλέταν!

Φαντασθῆτε τώρα μίαν ἄλυσιν ἐνεργειῶν. Ὁ κ. Ὑπουργὸς Παιδείας ἐκδίδει ἐγκύκλιον διὰ τῆς ὁποίας ἐντέλλεται νὰ γίνουσι διαφωτιστικὰ ὁμιλία εἰς τὰ σχολεῖα διὰ τὴν φθορὰν καὶ τοὺς κινδύνους ποῦ ἐγκυμονεῖ διὰ «τὸ μέλλον τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς φιλιότητος ἡμῶν Πατρίδος» ἢ ἐνασχόλησις μετὰ τυχερὰ παίγνια. Ἐπιθεωρηταί, Γυμνασιάρχαι καὶ Καθηγηταί μετὰ τὸ ζῆλον καὶ ἐπιθετικὴν διάθεσιν ἀναπτύσσουσι τὸ θέμα, καὶ ἕνας ὅμως ἀπὸ τοὺς πλέον μικροὺς μαθητὰς ψιθυρίζει εἰς τὸν πλαϊνὸ τοῦ ὅτι ἡ «ἐφημερίδα ἔγραφε πῶς τὸ ἐνυδρεῖον τῆς Ρόδου θὰ τὸ χαλάσουν γιὰ νὰ φτιάξουν καὶ ἄλλο καζίνο»

Ἔνα εἶναι πάντως βέβαιον! Ὅτι εἰς τὴν σοφίαν μας, ἢ ὁποία κόπτεται διὰ τὰς ἀνθρωπιστικὰς σπουδὰς, ὅλα χωροῦν.

Καὶ νὰ σκεφθῇ κανεὶς, ὅτι συνεχῶς ὀμιλοῦμεν περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς συντόνου προπαρσκευῆς μας διὰ τὴν εἰσοδὸν μας εἰς τὴν Ε.Ο.Κ. Πότε θὰ γίνωμεν ἐπὶ τέλους, ἀπλῶς, σοβαρώτεροι;

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΑΣ ΚΙ ΕΜΕΙΣ

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

ΘΑ ΔΙΑΒΑΣΑΤΕ στις εφημερίδες για τὸν θάνατο τῆς βασιλομήτορος τῆς Ὑλλανδίας Βιλελμίνης. Πέθανε καὶ κηδεύθηκε χωρὶς δημοσιογραφικὸ θόρυβο, χωρὶς τυμπανοκρουσίες. Ἡ βιογραφία τῆς κρίθηκε ἀκατάλληλη γιὰ τὶς σκανδαλοθηρικές στήλες τῶν ἐφημερίδων, ποὺ ἐπιζητοῦν ἐρεθισμοὺς τῆς ἀρρωστημένης φαντασίας καὶ ἐπιδιώκουν τὴν γαργαλιστικὴ ἀφύπνισι τῶν ἀποχαυνωμένων κέντρων τοῦ ἐγκεφάλου τῶν ἀγελαίων θυμάτων.

Καὶ ὅμως ἡ ζωὴ τῆς Βιλελμίνης ἀποτύπωνε τὴν ἀδιάψευστη σφραγίδα τῆς καρποφορίας τοῦ πνεύματος. Ἄν καὶ σεμνὴ καὶ ἀπέριττη ὡς βασίλισσα, ἐνέπνεε στὸ περιβάλλον τῆς ἡγεμονικὸ μεγαλεῖο. Γαλήνια ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ θεβαιότητα τῆς πορείας τῆς ἀνησυχούσε γιὰ τὸ μέλλον τοῦ πολιτισμοῦ, γιὰ τὸ μέλλον τῆς νεότητος.

Δὲν ὑπῆρχε γνήσια πνευματικὴ ἐκδήλωσις στὸ κόσμο, ποὺ νὰ τὴν ἀγνοοῦσε. Παρακολουθοῦσε τὴν πνευματικὴ πορεία τῆς Ἑλλάδος μὲ ἀδιάπτωτο ἐνδιαφέρον καὶ οἱ παλαιότεροι ἀναγνώστες θὰ ἐνθουμοῦνται τὰ μηνύματά τῆς πρὸς τοὺς νέους ἀπὸ τὶς στήλες τῶν «Ἀκτινῶν». Μελέτησε μὲ κάθε προσοχὴ τὸ «Towards a Christian Civilisation» καὶ ἐξέφρασε τὸν θαυμασμό τῆς γιὰ τὸν συγγραφέα τοῦ, τὸν ὁποῖον ἐκάλεσε στὰ ἀνάκτορά τῆς.

Πολὺ φοβοῦμαι πὼς μὲ τὴν Βιλελμίνη ἐκλείπει τὸ σπάνιο εἶδος ἀνθρώπου μὲ τὴν θαθεῖα πνευματικότητα, τὸν ἀσφαλὴ προσανατολισμό, τὴν τρυφερὴ ἀγάπη, ποὺ γίνεται ἡγεμόνας καὶ ἡγέτης ὄχι ἀπὸ τοῦ αἵματος τὴν κληρονομία, ἀλλὰ τοῦ πνεύματος τῆν ἀκτινοβολία.

★

ΛΥΠΟΥΜΑΙ ποὺ δὲν πρόλαβα νὰ γράψω στὸ προηγούμενο τεύχος γιὰ τὶς ἀγωνιστικὲς ἐκδηλώσεις τῆς Συνομοσπονδίας γονέων καὶ κηδεμόνων τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ὁμοσπονδίας Λειτουργῶν Μέσης Ἐκπαίδευσως, τῆς Ὁργανώσεως πολυτέκνων, τῆς Ὁργανώσεως κηδεμόνων μαθητῶν ἰδιωτικῶν σχολείων κ.λ.π. γιὰ τὴν προφύλαξι τῆς νεότητος ἀπὸ παιδαγωγικούς κινδύνους καὶ τὴν καθοδήγησί τῆς σὲ ἀρχές θετικές, ἑλληνικὲς καὶ παραμονίμες.

Ἐπὶ τέλους καὶ ἡ στήλη αὐτὴ ἔχει κάτι νὰ πῆ ὄχι πιά σὰν ὑπόδειξι, ἀλλὰ σὰν διαπίστωσι. Ἐστάλησαν προσκλήσεις, ἔγιναν διαλέξεις ἀπὸ σοβαροὺς ὁμιλητὰς στὸν «Παρνασσό» καὶ στὴν «Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρία», ζητήθηκαν συνεργασίες ἀπὸ περιοδικά.

Καὶ ἐγὼ ἔπῃρα μιὰ τέτοια πρόσκλησι καὶ ἔλαβα ἕνα γράμμα ποὺ μοῦ ζητοῦσε τὴν συνδρομὴ μου στὸν ἀγῶνα τῆς ἑβδομάδος «Θέαμα καὶ Νεότης».

Εὐχομαι ὅλη αὐτὴ ἡ προσπάθεια νὰ μὴ εἶναι μιὰς ἑβδομάδος, ἀλλὰ νὰ συνεχισθῆ μὲ ἐπιμονή, σύστημα, πείσμα. Γιατί οἱ ἀντίπαλοι διαθέτουν δυνάμεις πολλές, ποὺ σὰν οὐσιαστικὸ κίνητρό τους ἔχουν τὸ ἐμπορικὸ συμφέρον. Καὶ τὸ συμφέρον δὲν νικιέται εὐκόλα.

Ἀπὸ τὴν σκοπιὰ τῶν ἀναγνωστῶν

λις, ὅταν ἀκοῦνε αὐτὰ ποὺ στέλλει στοὺς αἰθέρες ὁ ραδιοσταθμὸς τῆς πόλεως.

Ἡ περίπτωσις αὐτὴ φέρνει στὸ προσκήνιο τὸ θέμα τοῦ πλήθους τῶν ἐπαρχιακῶν ραδιοσταθμῶν ἰδίως τῶν «ἀνεπισημῶν» (δηλ. τῶν λαθραίων ἢ... πειρατικῶν, ἂν θέλετε), οἱ ὁποῖοι χωρὶς τὶς προϋποθέσεις σὲ ἔμψυχο καὶ ἄψυχο ὕλικὸ γιὰ ἕνα στοιχειῶδες πρόγραμμα δὲν κάνουν τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ μεταβάλλουν ἀκουστικὰ τὴν περιοχὴ τους σὲ ταβέρνα! Ποιοὶ ἀραγε ἰσχυροὶ κρύβονται πίσω τους;

Μετὰ τιμῆς.

Γ. ΚΟΥΚΟΣΟΥΚΗΣ

ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΑ ΚΤΙΡΙΑ

Ἀγαπητὰ «Ἀκτινές»

Δὲν εἶμαι καθόλου ἀπὸ τοὺς καλὰ κατατοπισμένους στὸ θέμα. Οὐτὲ γνωρίζω πολλὰ ἀπὸ προϋπολογισμούς, κονδύλια, ποσοστὰ κ.λ.π. Ὑπάρχουν ἄλλοι ἐπαόντες, ποὺ μποροῦν νὰ καταπιαστοῦν μὲ τὸ φλέγον—γιὰ πόσον καιρὸ ἀραγε;—αὐτῶν τῶν ἡμερῶν ζήτημα, δηλαδή τὴν ἐκπαίδευσι. Ἀναρωτιέμαι ὅμως ἂν οἱ φοιτητὰί μας καὶ ὅσοι ἄλλοι πολὺ δίκαια συγκινήθηκαν ἀπὸ τὰ αἰτιήματά τους γνωρίζουν ὅσο θὰ ἔπρεπε αὐτὸ ποὺ θέλουν. Γιατί νομίζω ὅτι τὸ θέμα δὲν εἶναι νὰ δοθοῦν χρήματα στὰ σχολεῖα καὶ νὰ ἀποκτήσουμι ἀμφιθέατρα καὶ ἐργαστήρια καὶ γενικώτερα ἐκπαίδευσι τῆς προκοπῆς. Τὸ θέμα εἶναι νὰ ἀναζητήσουμι αὐτὸ ποὺ στέκεται πίσω ἀπὸ αὐτὰ, τὸ νέον ἀνθρώπο καὶ τὴν γερὴ θεμελίωσι τῆς ζωῆς του, τὴν μελετημένη τοποθέτησι τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἐπιστήμης στὴν μὲρφοσι τῆς ὄλης προσωπικότητος.

Μὴν ξεχνᾶμε ὅτι τὸ ἀμφιθέατρο δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ σκοπός, ἀλλ' εἶναι τὸ μέσον γιὰ τὴν κατάρτησι πολὺ πῶς μεγάλων σκοπῶν. Καὶ αὐτοὺς τοὺς σκοποὺς καὶ πρέπει νὰ τοὺς ξέρουμι καθαρά, ἀλλ' ἀκόμη καὶ νὰ τοὺς βλέπουμι

μπροστά μας πάντα καθαρά. Είδ' άλλως υπάρχει κίνδυνος και τὰ κονδύλια νὰ ἐγκριθούν και σχολές και τρίτο πανεπιστήμιο νὰ ἀποκτήσουμε και ὅμως πάλι νὰ ξαναγυρίζουμε ἐκεῖ ἀπὸ ὅπου ξεκινήσαμε και νὰ χάνουμε τὴν μάχη τῆς παιδείας, πού στο τέλος σημαίνει προγραμματισμένο και πρό παντός συστηματικὸ ἀνέθεσμα τοῦ ἀνθρώπου.

Μὲ ἀγάπη.

Γ. Δ.

ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ

Ἀγαπηταὶ «Ἀκτινές»

Παρηκολούθησα πρὸ ἡμερῶν ὁμιλίαν τοῦ κ. Ν. Ἀρθάνιτη περὶ τοῦ κινηματογράφου. Ἐν ἀρχῇ ὁ ὁμιλητὴς ἐξήγηρε τὰς ὠφελείας τοῦ κινηματογράφου, τὴν μορφωτικὴν του ἀξίαν, και κατόπιν παρουσίασε μίαν ἀντίθετον εἰκόνα: τὰ 2/3 τῶν ταινιῶν κρίνονται ἀκατάλληλοι! Ἐπροτάθησαν διάφορα μέτρα διὰ τὴν προφύλαξιν τῶν παιδιῶν ἰδίως.

Ἀλλὰ νομίζω ὅτι τὸ πρόβλημα ἀφορᾷ ἀκόμη και τοὺς μεγάλους. Ὁ κινηματογράφος εἶναι μία τέχνη και ὡς τοιαύτη ἐξυπηρετεῖ τὴν ἀνάγκην τῆς μορφώσεως και τῆς ψυχαγωγίας· πότε ὅμως; μόνον ὅταν ἴσταιται εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς τέχνης· ἄλλως ἀσκεῖ φθοροποιὸν ἐπίδρασιν.

Ἀπὸ χριστιανικῆς σκοπιᾶς νομίζω ὅτι δὲν ἐνδιαφέρουν μόνον τὰ μέτρα, τὰ ὅποια θὰ λάβῃ ἡ Πολιτεία. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον χρειάζεται εἶναι και ἡ μόρφωσις τοῦ κοινου.

Ὅταν τὸ κοινὸν πεισθῇ περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἠθικῆς ἀξιολογήσεως τῶν κινηματογραφικῶν ἔργων, ὅταν μορφώσῃ ἀνώτερα καλλιτεχνικὰ κριτήρια, τότε θὰ ἀναγκασθοῦν και οἱ παραγωγοὶ νὰ δημιουργοῦν ἔργα ἀξίας και ποιότητος, τὰ ὅποια θὰ προσφέρουν ἀληθινὴν μόρφωσιν και ψυχαγωγίαν.

Μετὰ τιμῆς

Β. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ

Εἶναι καιρὸς πιά νὰ ἐπιβληθῇ ἀληθινὴ λογοκρισία στὸν κινηματογράφου πού ἀπευθύνεται στὰ παιδιὰ τουλάχιστον και στοὺς ἐφήβους, νὰ σταματήσουν οἱ κακόγουστες ρεκλάμες πού ὑποτιμοῦν τὴν νοημοσύνη μας και ἡ ἀστυνομία νὰ ἐπιβάλλῃ, ἀδέσμευτη, ἀληθινὸ ἔλεγχου ἀπαγορεύσεως εἰσόδου τῶν ἀνηλίκων στὰ ἀκατάλληλα ἔργα.

Σὰν πρῶτο ὅμως ἀπὸ ὅλα θὰ τόνισω τὴν εὐθύνη τῆς παιδείας γενιάς ἢ ὅποια ἴσως δεῖχουν κάποιο τάλαντο στὶς ἀπαγορεύσεις, πού ἀρκετὲς φορὲς δὲν τηρεῖ, ἀλλὰ δὲν διαθέτει καμμία ἢ σχεδὸν καμμία δυνατότητα ἐμπνεύσεως.

★

ΚΑΙ ΑΛΛΟΤΕ εἶχα γράψει γιὰ τὶς περιπτώσεις πτωχῶν πού χρωστοῦν σὲ κάποιο ἐπίσημο ὄργανισμὸ «τρεῖς και ἐξήντα» και φυλακίζονται ἀπὸ ἀδυναμία ἐξοφλήσεως, ἐνῶ ἄλλοι πετυχαίνουν παχυλότατα δάνεια ἑκατομμυρίων δραχμῶν μὲ χαριστικὲς πράξεις και εὐκολίες πληρωμῆς (ἀφίνω τὶς παγωμένες πιστώσεις, ἤγουν τὰ δανεικὰ κι ἀγύριστα).

Γι' αὐτὸ δὲν κρύβω τὴν χαρὰ μου, γιατί ὁ νέος διευθυντὴς τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς πήγε στὴν Χαλκίδα και ἀποφυλάκισε πτωχὸ γέροντα, πού χρωστοῦσε ἀσήμαντο ποσὸ, και ἐδήλωσε ὅτι θὰ ζητήσῃ τὴν παραδειγματικὴ τιμωρία τῶν ὑπαιτιῶν.

Εἶναι δυστυχῶς φρικτὴ πραγματικότης ὅτι πολλοὶ ὑπάλληλοι πού κρύβονται κάτω ἀπὸ τὴν μάσκα τῆς ἀπρόσωπης ὑπηρεσίας τοὺς ἔχουν χάσει τὸ αἶσθημα τῆς εὐθύνης και γνωμοδοτοῦν ἢ ἀποφασίζουν ἐνέργειες, πού ἀντιβαίνουν στὰ πιὸ στοιχειώδη αἰτήματα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

★

ΕἶΝΑΙ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΕΣ πολλές ἀπὸ τὶς συμβουλές πού ἐκθέτει σ' ἕνα ἄρθρο του στὸ Reader's Digest τοῦ Ὀκτωβρίου 1962 ὁ Charles Allen.

Ἡ ὑπερνίκησις και ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸ πάθος κατοχυρώνει τὴν ἐσωτερικὴν γαλήνη, πού εἶναι προϋπόθεσις τῆς εὐτυχίας. Ἡ σαφήνεια τῶν σκοπῶν πού ἐπιδιώκει και ἡ ἐπίγνωσις τῶν δυνατοτήτων σου ἀποτελοῦν οὐσιώδεις παράγοντας τῆς ἐπιτυχίας και τῆς εὐτυχίας.

Ἡ ἐπιτυχία ὅμως δὲν εἶναι δημιούργημα τῆς τύχης, ἀλλὰ ἀπόρροια τῆς σταθμίσεως τῶν δυνατοτήτων, ἀποτέλεσμα τῆς ἐσωτερικεύσεως, πού ἀποβλέπει στὴν καλλιέργεια τοῦ πνεύματος, και ἀσκήσις πρὸς κατάκτησιν τῆς ζωντανῆς πίστεως.

Ἐγὼ θὰ προσέθετα ὅτι κύριος παράγων τῆς ἐπιτυχίας και τῆς εὐτυχίας εἶναι ἡ ἀνθσις τῆς καρδιάς ἐμπρὸς στὴν μεταφυσικὴ ἀκτινοβολία τῆς ἀγάπης. Χρειαζόμαστε ἀγάπην πού ἀνησυχεῖ, ἀγάπην πού καιεῖ τὰ σπλάγχνα και ἐκδηλώνεται σ' ὄραματα και πράξι.

Ἀκόμη θὰ προσέθετα ὅτι ὁ σύγχρονος πνευματικὸς ἀνθρώπος δὲν ξέρει νὰ χάνῃ τὶς μάχες και νὰ εἶναι ταπεινὸς γι' αὐτὸ. Ἀρέσκειται στὸν ναρκισσισμὸ τῆς ἐπιτυχίας. Δὲν μπορεῖ εὐκόλα νὰ παραδεχθῇ, ὅτι στὴν α' ἢ β' ἐνέργεια ἔκανε ἐγκληματικὸ λάθος. Καὶ ἂν τὸ παραδεχθῇ, κυριεύεται ἀπὸ τὴν ἀπογοήτευσιν και τὴν μελαγχολία.

Ὁ γνήσιος πνευματικὸς ἀνθρώπος ὑπολογίζει στὴν πῶσι, ἀλλὰ δὲν μένει περμένος. Εἶναι αἰσιόδοξος, ὄχι γιατί δὲν χάνει, ἀλλὰ γιατί πιστεύει στὴν λύτρωσιν.

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

1.564 ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ!

Τρομάζει κανείς και άνησυχεί με τις πληροφορίες που δίνει μια επίσημη στατιστική για τον Έλληνικό Τύπο και την κυκλοφορία του. Έκδίδονται ενενήντα καθημερινές εφημερίδες, 868 εβδομαδιαίες ή μηνιαίες και 606 περιοδικά! Και όσο για την κυκλοφορία, ή στατιστική πληροφοροφει πως μόνο οι Αθηναϊκές πολιτικές εφημερίδες κυκλοφορούν σε 440. 416 φύλλα την ημέρα! Φαντάζεται λοιπόν κανείς τί γίνεται με την κυκλοφορία και όλων των άλλων εφημερίδων και περιοδικών! Άληθινός δηλαδή καταγισμός του Έλληνικού λαού με τυπωμένο χαρτί!

Και το πιο άνησυχητικό είναι ότι ο καταγισμός αυτός, αντί να εξασθενεί και να λυγιστεί, όσο πάει, δυναμώνει και μεγαλώνει. Το 1948 ή κυκλοφορία των Αθηναϊκών εφημερίδων ήταν 274.655 φύλλα, το 1955 ανέβηκε στα 319.111, για να φθάση πέρυσι στο μισό σχεδόν εκατομμύριο! Και καθώς πηγαίνουν τα πράγματα, δεν είναι δύσκολο, όταν λάβη κανείς υπ' όψει του και όλων των άλλο πελώριω όγκω των εφημερίδων και των περιοδικών, και ύπολογιση όχι μόνο την κανονική κυκλοφορία τους, αλλά και το πρόσθετο και μεγαλύτερο ίσως άναγνωστικό κοινό των καφενείων, των άλλων κέντρων και των σπιτιών, καθώς και τη μεγάλη μάζα των... λαθραναγνωστών, θα καταλήξη στο τρομακτικό συμπέρασμα ότι οι μισοί σχεδόν κάτοικοι της χώρας αυτής διαβάζουν ή θα διαβάζουν σε λίγο από ένα τέτοιο έντυπο!

Και να ξέρης ότι το μεγαλύτερο και τό...έλκυστικότερο μέρος των εντύπων αυτών είναι γεμάτο κάθε μέρα από έκτενεις περιγραφές έγκλημάτων και κακουργημάτων πάσης φύσεως, από άδίστακτα σεξουαλικά άναγνωσματα, από άπάτες, κλοπές και σκάνδαλα όλων των ειδών, και όλα αυτά διανθισμένα με συνεντεύξεις και δηλώσεις των ίδιων τών... έγκληματιών και σκανδαλοποιών, και διακοσμημένα με χαμογελαστές και περήφανες φωτογραφίες τους!

Πώς να μη θλίβεται κανείς βαθύτατα και ν' άνησυχή σοβαρώτατα;

Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΘΕΑΤΡΟ

Είναι βέβαια πολύ καλή ή πρόθεση, που έδειξε τον τελευταίο καιρό το Κράτος, να βοηθήση

οικονομικά το ελεύθερο θέατρο, αλλά νομίζουμε ότι για να είναι χρήσιμη και άποδοτική αυτή ή ενίσχυση, είναι απαραίτητες δύο προϋποθέσεις: Η πρώτη είναι να καθιερωθούν και να εξασφαλισθούν σωστά και δίκαια κριτήρια, πνευματικά και καλλιτεχνικά, ώστε σύμφωνα με αυτά να δίνεται ή βοήθεια σε όλους τους θιάσους, που συντελούν στην πρόοδο της θεατρικής τέχνης στην Ελλάδα και βοηθούν στην πνευματική και πολιτιστική ανάπτυξη του λαού. Έτσι, ενώ από τη μια θ' ανταμείβονται οι θίασοι αυτοί για την εύγενική προσπάθειά τους, θα ένθαρρύνονται από την άλλη για τη διατήρηση και τη μεγαλύτερη ακόμα άνοδο της ποιότητας της τέχνης της θεατρικής ζωής μας.

Η δεύτερη προϋπόθεση είναι να μην περιορισθί σε μίαν άλλη και μονομερή οικονομική χορηγία ή βοήθεια του Κράτους στο ελεύθερο θέατρο, αλλά να ένταχθί σε μίαν ευύτερη, μονιμότερη και συστηματικότερη προσπάθεια για την εκπλήρωση του πνευματικού και κοινωνικού σκοπού του. Η δημιουργία δημοτικών θεάτρων στην έπαρχία, ή όρθολογιστή ρύθμιση του ζήτηματος των πολυαριθμών δραματικών σχολών με την άπεριορίστη ύπερπαρογωγή ήθοποιών, ή άνασύνθεση και ή άναδιοργάνωση του κρατικού βραβείου θεάτρου πάνω σε άσφαλότερες και θετικότερες βάσεις, θα μπορούσαν να συντελέσουν πολύ στην έπιτυχία και την άποτελεσματικότητα μιας τέτοιας προσπάθειας.

Γι' αυτό νομίζουμε ότι, προκειμένου να πραγματοποιηθί—και το εύχόμαστε—ή ώραία πρόθεση της πολιτείας για την ενίσχυση του θεάτρου, πρέπει να μελετηθούν με προσοχή όλα αυτά τα θέματα, για να γίνη κάτι σοβαρό και σταθερό.

ΜΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗ ΤΑΙΝΙΑ: «Ο ΒΑΡΑΒΒΑΣ»

Είναι πραγματικά ευχάριστο που μπορούμε να ξεχωρίσουμε και πάλι ένα αξιόλογο κινηματογραφικό έργο: Τον «Βαραββά». Πρόκειται για τον άγριο κι' αίμοβόρο ληστή, που ήταν συγκατάδικος με τον Τίω του Θεού, αλλά όταν ο Πιλάτος, σύμφωνα μ' ένα παλιό έθιμο, ρώτησε σε ποιόν από τους καταδίκους να χαρίση τη ζωή, ό τυφλωμένος από φανατισμό και μίσος όχλος ζήτησε την άπελευθέρωση του Βαραββά και τη σταύρωση του Ίησού. Η κινηματογραφική ταινία, ζωντανεύοντας τη μορφή του κακούργου, προσπαθεί να δώσει τη μυστική και λαθάνουσα, αλλά και βαθειά και άγωνιώδη έπίδραση, που είχε άσκήσει στη μαύρη ψυχή του ή φοβερή αυτή άντικατάσταση, που έδωσε σ' αυτόν τη ζωή και θανάτωσε στον Σταυρό έναν άθωο. Αντιστέκεται σ' αυτή την έπίδραση με όλες τις άρβωβαρες δυνάμεις του, άγωνίζεται να εξηγήση τα γεγονότα με την πιο σκληρή άπιστία, παλεύει να καταπνίξη τις κυρφές του τύφους, αλλά όσο άντιστέκεται, άγωνίζεται και παλεύει, τόσο πολύ αρχίζει να καταλαβαίνη και να νοιώθη, τό-

σο πὸ πολὺ πλησιάζει τὴν Ἀλήθεια. Ὅσο ποὺ στὸ τέλος τὸ φῶς τῆς ἀγγίζει τὴν ψυχὴ του, ἢ ἀντίστασὴ του λυγίζει, καὶ μ' ὄλο πὸ ἢ πάντα πρωτόγονη καὶ φτωχὴ του σκέψη δὲν μπορεῖ νὰ νοιώσῃ ὀλόκληρη καὶ γνήσια τὴν Ἀλήθεια, ἐξιλεώνεται καὶ λυτρώνεται μὲ τὸν μαρτυρικὸ του θάνατο στὸν σταυρὸ μαζὶ μὲ τοὺς Χριστιανούς.

Αὐτὴ τὴ δραματικὴ ψυχικὴ πάλη καὶ τὴ βαθματὰ λύτρωση δίνει μὲ δύναμη καὶ τέχνη ἢ ταῦτα, μαζὺ μὲ τὴν ἔντονη καὶ ζωντανὴ ἀτμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς τῶν φοβερῶν διωγμῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑπέροχης καὶ ἀκατάβλητης πίστεως τῶν Χριστιανῶν.

ΠΑΙΖΕΙ ἢ ΠΕΡΙΠΑΙΖΕΙ;

Λέγουν ὅτι κάποτε ὁ δῆμαρχος μᾶς μικρῆς πόλεως τῆς νοτίου Γαλλίας, στὴν ὁποίαν τότε κατοικοῦσε ὁ Πικασσό, ἐθεώρησε καθῆκον του νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν διάσημο ζωγράφου, γιὰ νὰ τὸν χαρεθῆσῃ ἐκ μέρους τοῦ Δήμου. Καὶ μὲ τὴν εὐκαρία εἶδε καὶ τὰ ἔργα του.

—Θὰ ἔχετε παιδάκια βέβαια, κ. Πικασσό, εἶπε ὁ δῆμαρχος, χαμογελώντας μὲ τρυφερότητα.

—Πῶς σὰς ἤρθε αὐτὴ ἡ σκέψη; ρώτησε ὁ καλλιτέχνης.

—Μὰ νά! Τὸ βλέπω! εἶπε ὁ δῆμαρχος μὲ βεβαιότητα, δείχνοντας τὰ ζωγραφικὰ ἔργα γύρω του. Ἐτοὶ ζωγραφίζουν παίζοντας ὅλα τὰ παιδάκια.

Καὶ ὁ Πικασσό γέλασε—λέγουν— μὲ τὴν καρδιά του γιὰ τὴν ἀφέλεια τοῦ ἀπλοϊκοῦ δημάρχου.

Νομίζω—τὸ ξέρω μᾶλλον—ὅτι ἔτσι θὰ γέλασον καὶ μὲ τὴ δικὴ μου ἀπλοϊκότητα διάφοροι καλλιτέχνες καὶ κριτικοὶ μας, ποὺ στέκουν μὲ ἀκατάσχετο θαυμασμὸ καὶ ἀκαταμέτρητη ἐκσταση μπροστὰ στὰ πολυποικίλα καὶ πολύμορφα ἔργα τῆς ἐδῶ ἐκθέσεως Πικασσό.

—Ὁ μέγας καλλιτέχνης παίζει, εἶπα, ἀναθιμώμενος τὸ ἐπεισόδιου τοῦ δημάρχου, στὸν φίλο μου, ποὺ στεκόταν μεταρσιωμένος μπροστὰ στὸς πίνακες. Καὶ τόλμησα νὰ προσθέσω: Ἡ μᾶλλον δὲν παίζει περιπαίζει!

Μὲ κοίταξε ἔξω φρενῶν.

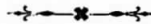
—Μὰ δὲν καταλαβαίνεις λοιπὸν τίποτε ἀπὸ ἀνώτερη τέχνη; μοῦ εἶπε μὲ ἱερὴ ἀγανάκτηση. Ἡθελες νὰ δῆς εἰδυλλιακὰ τοπία, λίμνες μὲ κίρκους, φανταστικὰ λουλούδια, κοινὲς ἀνθρώπινες μορφές; Ὁ Πικασσό, ἀγαπητέ μου, διαμελίζει, ἐξαρθρώνει, κομματιάζει, καταστρέφει, ἀλλοιώνει, ζῶα καὶ ἀνθρώπους, πρόσωπα καὶ πράγματα, γιὰ νὰ δώσῃ τὸ νόημα ποὺ θέλει νὰ ἐκφράσῃ. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τρανάζει τὴ σκέψη μας καὶ μαστιγώνει τὴ συνείδησή μας...

—Ἔ, ὅσο γι' αὐτὸ, τὸ ξέρω πολὺ καλά, ἔλαβα τὸ θάρρος νὰ τὸν διακόψω. Ἐχῶ δοκιμάσει αὐτὸ τὸ τράνταγμα κ' αὐτὸ τὸ μαστίγωμα ἀπ' αὐτὴν ἐδῶ τὴν ἐμπνευσμένη ἀνασκολόπιση, τὸν καλαίσθητο ἀκρωτηριασμὸ, τὴν μεγαλοφυᾶ

παραμόρφωση τῶν προσώπων, τῶν ζώων καὶ τῶν πραγμάτων, ποὺ βλέπω ἐδῶ μπροστὰ μου. Καὶ νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια; Τρέμω αὐτὸν ἐδῶ τὸν φοβερὸ Μινώταυρο!

Καὶ ἐτρότην εἰς φυγὴν.

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ

Ἡ φοιτητικὴ κληρονομία γιὰ μὰ γενναίωτερη οἰκονομικὴ ἐνίσχυσι τῆς Παιδείας, κληρονομία μὲ ὑπερήφανες καὶ ἀξιοπρεπεῖς τὴν φορὰ αὐτὴ ἐκδηλώσεις, συνεκίνησε καὶ συγκινεῖ ἀκόμη τὴν ἑλληνικὴ κοινὴ γνώμη καὶ θέλουμε νὰ ἐλπίζουμε τί δὲν θὰ μείνῃ χωρὶς συγκεκριμένους καρποὺς στὸ ἐγγὺς μέλλον. Ὅσο ταχύτερα ἐκδηλωθοῦν σαφῆ δείγματα ἐπιγνώσεως τῆς καριᾶς σοβαρότητος τοῦ θήματος καὶ ἐμπρακτικὴ διάθεσι οὐσιαστικῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν πελοριῶν ἀναγκῶν τῆς Παιδείας ἀπὸ τὴν ὑπεύθινη πολιτικὴ ἡγεσία, τόσο τὸ καλύτερο γιὰ τὸν τόπο αὐτὸ στὴν δύσκολη καμπὴ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας. Ἀπὸ τὴν σκοπιὰ μας ἀναγνωρίζουμε ἀπόλυτα τὴν σημασία τῆς γενναίωτερης χρηματοδοτήσεως τῶν λειτουργιῶν τῆς Παιδείας καὶ ἐπισημαίνουμε τὴν ἐξ ἴσου σημαντικὴ διαπίστωση, ὅτι καὶ γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἀλλὰ προπαντὸς τὴν ὀργανωτικὴ καὶ τὴν ἀπὸ ἀπομὴ περιεχομένους τὴν ὄμοιοσιν ἀνῆψοσι τῆς χρειάζεται γνήσιου καὶ ἀπόδοσιν ἀνῆψοσι τῆς Παιδείας τοῦ ἔθνους. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι πρέπει στὴν συνείδησι τῆς πολιτικῆς καὶ πνευματικῆς μας ἡγεσίας, τῶν ἰδίων τῶν φορέων τῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς κοινῆς γνώμης, ν' ἀποτελῇ τὴν καλύτερη ἐγγύησι γιὰ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος μία ἀρτία, ὀρθὰ προσανατολισμένη καὶ ἱκανοποιούσα τὴς ἀνήσυχες ψυχῆς καὶ τὴς ἀνθρώπινες καὶ ἐπαγγελματικῆς προσδοκίᾳς τῶν νέων μας Παιδείας. Καὶ κατὰ ἀκόμη: Μόνου στὸ κλίμα αὐτὸ θὰ εἶναι δυνατόν νὰ κερδηθοῦν γιὰ τὴν Παιδεία μας νέες καὶ ἀξιόλογες δυνάμεις σὲ στελέχη, ἀπὸ τὸν ἀπλό διδάκαλο ὡς τὸν σοφὸ Καθηγητὴ τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν. Καὶ χρειάζεται γενναία ἀνανέωσι στελεχῶν ἢ Ἑλληνικὴ Παιδεία.

BYZANTINOLOGIKO KENTRO STHN ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ἡ δημοσιογραφικὴ εἰδησι γιὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεως νὰ ἰδρῶσιν τὴν Θεσσαλονικὴν Βυζαντινολογικὸν Κέντρο δὲν ἐπιβεβαιώθηκε ἀκόμη ἀπὸ τὸ ἀρμόδιον Ἐπιτελεῖο τῆς Παιδείας. Εὐχόμεσθε ἢ ἀπόφασιν νὰ εἶναι ὀριστικὴ καὶ νὰ φθάσομε τὸ ταχύτερον στὴν ἰδρῶσιν καὶ λειτουργίαν τοῦ Κέντρου. Ἡ Θεσσαλονικὴ προσφέρεται κατ' ἐξοχὴν σὰν ἔδρα καλλιέργειας τῶν βυζαντινῶν σπουδῶν καὶ ἔπρεπε ἀπὸ καρῶ νὰ διαθέτῃ ἕνα ὀρθου Ἐπιστημονικὸ Ἰδρυμα μὲ διεθνή ἀκτινοβολία. Καὶ μόνου ἢ δραστηριότης γιὰ τὴν ἀξιοποίησι (κάποτε καὶ ἐκμετάλλευσιν)

της κληρονομίας του Βυζαντίου, που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια στον Βαλκανικό χώρο, θα έπρεπε να είχε κινητοποιήσει τις δυνάμεις του τόπου στην ίδρυση ενός Έλληνικού Βυζαντινολογικού Ίδρυματος στην Βόρεια Ελλάδα. Με την ευκαιρία αυτή να εκφράσουμε την εύχη, το ενδιαφέρον για το Βυζάντιο να μη περιορίζεται έξωκολυθητικά και έπιμονα στην χώρα μας στον ιστοριοεραχαιολογικό μόνο χώρο, αλλά να περιλαμβάνει όλο και περισσότερο και τους κατ' έξοχην κλάδους των πνευματικών επιστημών, στους οποίους η Βυζαντινή παράδοση παραμένει ακόμα σε σοβαρή έκταση επιστημονικά ανεξερεύνητη. *Ας ληφθῆ ἐπὶ τέλους ὑπ' ὄψιν τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Εὐρώπης, πὺν γίνεται σήμερον στὶς περιοχὲς αὐτὲς διαρκῶς ζωηρότερον. Πιστεύουμε ὅτι ὑπάρχουν ἑλληνικὲς δυνάμεις νὰ βαστάσουν τὸ βάρος τῆς συστηματικῆς καὶ γόνιμης ἐπιστημονικῆς συμβολῆς καὶ στὴν περιοχή τῆς Θεολογίας, τῆς Φιλοσοφίας, τοῦ Δικαίου, τῶν Ἐπιστημῶν, γενικώτερα τοῦ πνευματικοῦ βίου στὸς μακροὺς αἰῶνες τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς παρακμῆς τοῦ Βυζαντίου. Ἡ προσφορὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐπιστήμης κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους στὴν μελέτη καὶ προβολὴ τῆς βυζαντινῆς τέχνης εἶναι ἓνα λαμπρὸ προηγούμενο.

Ο ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ Α.Τ.Ι.

Ἄνεξάρτητα ἀπὸ τὶς ἀντιδράσεις γύρω ἀπὸ τὴν μορφή καὶ τὴν ποιότητα τῶν ἔργων πὺν ὑποβλήθηκαν, ἐκτελέσθησαν καὶ διακρίθησαν στὸν μουσικὸ διαγωνισμό τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Τεχνολογικοῦ Ἰνστιτούτου, ἐπισημαίνουμε τὸ γεγονός, ὅτι οἱ περισσότεροὶ καὶ κατὰ τὴν κρίσι τῆς ἐιδικῆς Ἐπιτροπῆς ἀξιολογώτεροι νέοι Ἑλληνες συνθέτες πὺν ἔλαβαν μέρος στὸν διαγωνισμό εἶναι μόνιμα ἐγκατεστημένοι στὸ Ἐξωτερικό. Καὶ ἀποτελεῖ τίτλο τιμῆς γιὰ τοὺς διοργανωτὰς τοῦ διαγωνισμοῦ ἢ προσέλευσι τῶν συνθετῶν μας αὐτῶν σὲ ἐκδήλωσι Ἑλληνικὴ καὶ στὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ κάθε φορὰ πὺν δίνεται ἀνάλογη ἀφορμὴ γίνονται ἀναπόφευκτες καὶ καιναιτικὲς κάποιες σκέψεις γιὰ τὸ «γιατί ὁ ἐκπαιτισμὸς αὐτὸς», πὺν εἶναι μάλιστα γενικώτερο φαινόμενο στὸν τομέα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν τεχνῶν.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

Ἀπὸ τὸ Παρίσι μᾶς ἔρχεται τὸ πρῶτο φύλλο τῆς «Ξενητεμένης Ἐργατίας», Δελτίου τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου τῆς Γαλλικῆς Συνομοσπονδίας Χριστιανῶν Ἐργατῶν. Δὲν εἶναι μόνον συμπαιθητικὴ ἢ ἐμφάνισι τοῦ δισέλιδου Δελτίου, εἶναι πολὺ σημαντικὴ ἢ ἐργασία πὺν ζοβεται πᾶς ἀπὸ αὐτὸ, ἐργασία ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας στὸν σπουδαιότερο τομέα τῆς στρατιᾶς τῶν Ἑλλήνων ἐργατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ. Θὰ πρέπει κάποτε νὰ ἀσοληθοῦμε συστηματικώτερα μὲ τὸ πελώριο αὐτὸ θέμα καὶ νὰ εἰποῦ-

με μερικὲς μικρὲς ἀλήθειες γιὰ τὸ χρῆος καὶ τὴν εὐθύνη ἀρμοδίων καὶ μὴ. Σήμερα θέλουμε νὰ χαιρετίσουμε τοὺς Ἑλληνας καὶ Ξένους, στοὺς ὁποίους ὀφείλεται ἢ ἐκδοσι τοῦ Δελτίου καὶ ἀκόμη περισσότερο ἢ ἴδρσι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου τῶν Παρισίων καὶ νὰ εὐχηθοῦμε νὰ γίνῃ μᾶ πρραγματικὴ ἐστία συμπαραστάσεως καὶ ἐνισχύσεως τῶν ἐργατῶν μᾶς τῶν Παρισίων Βιομηχανίων. Διαβάσουμε ὅτι τὸ Κέντρο ἐγκαταστάθηκε σ' ἓνα ἀπὸ τὰ Κτίρια τῶν Γαλλικῶν Χριστιανικῶν Συνδικάτων, πὺν βρίσκεται κοντὰ στὴν μικρὴ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου, γιὰ νὰ συνδύαζον οἱ ἐργάτα μᾶς τὴν Κυριακὴ τῶν ἐκκλησιασμῶν καὶ τὴν ἐπίσκεψι τους στὸ Κέντρο, ὅπου θὰ βρίσκον ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἑλληνικὰ εἶδη, μικρὴ βιβλιοθήκη καὶ δισκοθήκη καὶ, τὸ σπουδαιότερο, ἀντιπροσώπους τῶν Ἐργατικῶν Συνδικάτων τῶν ἐργοστασίων στὰ ὁποία οἱ περισσότεροὶ ἐργάζονται, γιὰ νὰ βοηθοῦνται στὰ ἐπαγγελματικὰ ζητήματα καὶ τὰ δίκαια αἰτήματά τους.

ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ

—Μόλις τώρα ἔγινε γνωστὸ πὺς ὁ μεγάλος σύγχρονος ζωγράφος Oskar Kokoschka, πὺν ζῆ μόνιμα στὸ Μόναχο, ἐπιλοτέχησε στὴν ἔδρα τοῦ Καθολικοῦ Τάγματος τῶν Παλλοτίνων στὸ Friedberg κοντὰ στὸ Augsburg τὸ πορτραῖτο τοῦ Βικεντίου Παλλότι. Ὁ διάσημος καλλιτέχνης παραιτήθηκε ἀπὸ κάθε ἀμοιβῆ καὶ ἐζήτησε ἀπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ Τάγματος νὰ τὴν διαθέσει γιὰ τὴν διαπαιδαγώγησι καὶ ἐνίσχυσι νέων πὺν προέρχονται ἀπὸ ἐπικίνδυνο οἰκογενειακὸ περιβάλλον. Ἡ ἀμοιβῆ τοῦ Kokoschka γιὰ τὸ ἔργο του αὐτὸ ἐκτιμήθηκε ἀπὸ εἰδικούς σὲ 750.000 δρχ.

★

—Ὁ Ἐκδοτικὸς οἶκος Werkbund τοῦ Würzburg ἀνήγγειλε τὴν ἐκδοσι δύο νέων βιβλίων τοῦ γνωστοῦ στὸ ἑλληνικὸ κοινὸ κορυφαίου Καθολικοῦ θεολόγου Romano Guardini. Τὸ πρῶτο, μὲ τὸν τίτλο «Προσευχὴ καὶ Ἀλήθεια—Σκέψεις ἐπὶ τοῦ Πάτερ ἡμῶν», εἶναι ἢ συζέντρωςι σὲ 10 κεφάλαια μᾶς σειρᾶς ἑρμηνευτικῶν στὴν Κυριακὴ Προσευχῆ ὁμιλιῶν, οἱ ὁποῖες συνεχίζον στὸν τύπο τοῦ παλαιότερου ἔργου τοῦ Guardini «Ὁ Κύριος» (ἑλληνικὴ μετάφρασις ἀπὸ τὸν π. Ἱερώνυμο Κοτσώνη) τὴν ἐρημνεῖα τοῦ Χριστιανικοῦ Λόγου. Τὸ δεύτερο ἔργο τοῦ Guardini ἀποτελεῖ μίαν διερεύνησι τῶν χωρίων τῆς Καινῆς Διαθήκης περὶ τὸν προσώπου τοῦ Κυρίου κατὰ Παῦλον καὶ κατὰ Ἰωάννην καὶ εἶναι μία νέα προσφορὰ στὸ κεντρικὸ αὐτὸ θέμα, γιὰ τὸ συγγραφεὺς, ἀπάνησι στὶς ἱστορικὲς, ψυχολογικὲς καὶ κοινωνιολογικὲς ἀναλύσεις τῆς Κ. Δ., ἐπιχειρεῖ μία διερεύνησι περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου μὲ βάσι καὶ μόνον τὶς πηγές.

Λ. Μ.

Τὰ βιβλία

Μίλοσαν Τζίλας: «Συνομιλίες με τὸν Στάλιν». Μτφρ. Γ. Μανιατάκου, Ἀθήνα 1962.

Με τὸ βιβλίο αὐτὸ ὁ Μ. Τζίλας δὲν ἀρνείται τὴν πολιτικὴ κοσμοθεωρία του, ἀλλὰ καταγράφει στὴ συνείδησί του. «Ἡ ἀνθρώπινη συνείδησι εἶναι ἀδυσώπητη καὶ ἀφθαρτή». Θὰ ἦταν λάθος νὰ ἐκληφθῆ ὡς ἓνα ἀντικομμουνιστικὸ κείμενο ἐνὸς παραπεταμένου τοῦ στρατοπέδου του. Παρ' ὅτι ὁ Τζίλας εἶναι ἓνας ἀρνητὴς τοῦ Στάλιν καθόλου δὲν γίνεται ὑβριστὴς του, πρᾶγμα ὅχι τόσο ἀσύνηθες σέ, περίπου, ἀντίστοιχες περιπτώσεις.

Στὸ βιβλίο αὐτὸ, ποὺ διαβάζεται μετὰ πολὺ ἐνδιαφέρον, διακρίβώνει κανεῖς (δὲν παρουσιάζονται, μετὰ τὴν ἐννοία τοῦ προβάλλεται) τὴν δραματικὴ πορεία ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ κρατᾷ ἀδούλωτη τὴ συνείδησί του ὅσο κ' ἂν πιέζεται ἀπ' τὰ γιγαντιαῖα εἰδώλα, πιστεύει στὴν ἀξιοπρέπεια καὶ τὴν προσωπικότητα, ἀρνείται τὸν ὁδοστρωτῆρα. Στὶς σελίδες αὐτῆς τοῦ Τζίλας αἰσθάνεται ὁ ἀναγνώστης ὅχι ξένος πρὸς τὸ προσωπικὸ δράμα τοῦ συγγραφέως. Ἐχει τὴν ἰκανότητα νὰ παρουσιάσῃ πολὺ αἰσθητὴ τὴν ψηλάφῃσι τοῦ εἰδώλου του, τοῦ Στάλιν, ποὺ τὸν ὠδήγησε σὲ ἀποκαρδίωσι τραγικῆ. Εἶναι χαρακτηριστικοὶ οἱ τίτλοι τῶν τριῶν κεφαλαίων: «Ἐκστάσεις, Ἀμφιβολίες, Ἀπογοητεύσεις». Εἶναι οἱ τρεῖς πράξεις τοῦ ἑσωτερικοῦ δράματος τοῦ συγγραφέως ποὺ λέχτηκαν τὸ 1944, 45 καὶ 48 ὅταν ὑπαρχηγὸς τοῦ Τίτο καὶ προσωπικὸς του φίλος, πῆγε στὴ Μόσχα ὡς ἐπίσημος ἐκπρόσωπος τῆς Γιουγκοσλαβίας. «Ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ πίστευα ἀκόμη ὅτι μοροῦσα νὰ εἶμαι κομμουνιστὴς καὶ ταυτόχρονα ἐλεύθερος ἀνθρώπος». Τὸ δράμα του ἐγκραται στὸ ὅτι δέσμος τῆς λατρείας τοῦ εἰδώλου του, πίστεψε στὴν ἀδύνατη αὐτὴ συνύπαρξι. Βέβαια βόηκε τὴ λύσι τὸ δράμα του. Βασικὰ εἶναι αὐτὴ ποὺ ἐκφράζεται μέσα σὲ πολλὰς σελίδες ἀλλὰ καθαρά στὸ τέλος. Εἶναι ἡ βεβαιότητα πὼς «ἡ ἀνθρώπινη συνείδησι εἶναι ἀδυσώπητη καὶ ἀφθαρτή». Πιὸ αἰσθητὰ, δίνει τὴν μαρτυρία αὐτῆς τῆς βεβαιότητός του, μετὰ τὸ γεγονός ὅτι δίνει στὴ δημοσιότητα αὐτῆς τὶς σελίδες ποὺ τὸν ὀδηγοῦν γιὰ ἐννέα χρόνια στὴ φυλακῆ. Ὁ Τζίλας σήμερον δὲν εἶναι ὁ δέσμος τοῦ καθεστώτος τῆς χώρας του, εἶναι ὁ δέσμος τῆς συνειδήσεώς του ἢ καλύπτεται εἶναι ἓνας «ἐλεύθερος πολιορκημένος».

Τὸ εἰδώλο τοῦ συγγραφέως, ὁ Στάλιν, εἶχε πάρει στὴν καρδιά του διαστάσεις πέρα ἀπ' τὸ ἀνθρώπινο, ἴσως ὅλας κανεῖς ὑπερφυσικῆς (εἶναι ἀξιοπρόσεκτο ὅτι οἱ ἀνδριάντες τοῦ Στάλιν—τόρα δὲν ὑπάρχουν—ἦταν ὅλοι σὲ μέγεθος πολὺ μεγαλύτερο ἀπ' τὸ φυσικὸ καὶ γινόντουσαν ὅλοι ὕστερα ἀπὸ προσωπικὸ τοῦ ἐλεγχῶ τῶν προπλάσμάτων). Ὁ Τζίλας περνᾷ ἀπ' τὸ στάδιο τῆς μαγείας γιὰ νὰ καταλήξῃ, ὕστερα ἀπὸ πολλὰ στάδια διαδοχικῆς προσεγγίσεως τοῦ εἰδώλου, στὴν ἀπόγνωσι, τὴν ἀπογοήτευσι, τὴν ἀξιοπρέπεια πάντως ἀπόρριψι καὶ ἀρνησι. Αὐτὴ εἶναι ἡ τύχη τῶν εἰδώλων, σ' ὅλες τὶς περιοχῆς τῆς ἀνθρώπινης δραστηριότητος. «Ἐκστάσεις, ἀμφιβολίες, ἀπογοητεύσεις!».

I. K. II.

«**ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ**». Μετὰ πολλὴν χαρὰν ἐφιστάμεν τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν μας εἰς μίαν νέαν ἐκδοσιν τῆς «Δαμασοῦ» μετὰ τὸν τίτλον «Οἱ Ἕλληνες». Πρόκειται περὶ τοῦ βιβλίου τοῦ Ἀγγλου Καθηγητοῦ κ. Κίττο, ποὺ τὸσον μεγάλην ἐκδοτικὴν ἐπιτυχίαν ἐ γνώρισεν καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ εἰς ἄλλας μεταφράσεις. Ἡ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐκδοσὶς του, μετὰ τὴν θαυμασίαν μετάφρασιν τοῦ κ. Ἰω. Λάμψα, ἀποτελεῖ μίαν πολὺτιμον προσφοράν πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ἀναγνωστικὸν κοινόν.

Ὁ διακεκριμένος συγγραφέως, σοφὸς ἑλληνιστὴς καὶ θεομὸς φιλέλληνας, καταπνέεται μετὰ πραγματικὴν ἀγάπην καὶ μοναδικὴν διεισδυτικότητα μετὰ τὸ φαινόμενον: κλασικὴ Ἑλλάς. Καὶ μᾶς ἀποκαλύπτει τὸν κόσμον τῶν ἀρχαίων προγόνων μας, ἐμφανίζων τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἐδημιούργησαν τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν μετὰ ἐνδιαφέροντα καὶ πρωτότυπον τρόπον. Τὸ βιβλίου συνδυάζει ἐπιστήμην, πνευματικὸς γράψιμο, ζωντάνια, καὶ ἐνδιαφέρει ὅχι μόνον τοὺς εἰδικούς ἐπιστήμονας μὰ καὶ κάθε σύγχρονον διανοούμενον ἄνθρωπον. Καὶ ἰδιαίτερος κάθε Ἕλληνας. Ἀξίζει νὰ διαβασθῆ ἀπὸ ὅλους μας.

A. B.

«Σπυρίδων Σγουροπούλου, ὁ ἀφανὴς προσφύτερος». Εἰς μνημόσυνον. Ἐπιμελεία Ἐπιφανίου Ἰ. Θεοδοσοπούλου, ἐν Ἀθήναις 1961.

Δὲν ἀποτελεῖ μόνον ἓνα τόμον ἐγγνωμοσύνης μικροῦ ἀριθμοῦ ἀνθρώπων ἐκ τοῦ πνευματικοῦ κύκλου τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιμανδριτοῦ Σπυρίδωνος Σγουροπούλου, ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ συγκινεῖ βαθύτερα γιὰ τὴ σημερινὴ ἐποχὴ εἶναι,

ὅτι πρωτίτως ὁ τόμος τοῦτος εἶναι τόμος εἰλικρινοῦς ἀγάτης πνευματικῶν παιδιῶν πρὸς πνευματικῶν πατέρα. Καὶ ἡ γενικὴ κρίσις τῆς ἀλαθιάτου καὶ ἀδεκάστου κοινῆς γνώμης, ὅχι μόνον ὅταν ἀπέθανε, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐξοῦσε—καὶ τοῦτο εἶναι τὸ σπουδαιότερον—εἶναι ὅτι ὁ πατὴρ Σπυρίδων ὑπέρξε πράγματι ἕνας ἄξιος τοῦ ὀνόματός του «πνευματικὸς πατὴρ», ἀληθινὰ ἀνωτέρα φυσιογνωμία, ἐμπνευσμένος καθοδηγητὴς καὶ κυρίως ἄξιος λειτουργὸς τοῦ θυσιαστηρίου. Γενικῶς ὑπέρξε μίαν πνευματικὴν ἱερατικὴν προσωπικότητα, τοῦ ὅπου ἐκείνου πᾶν σπανίζον σήμερα εἰς τὴν ἐποχὴν μας καὶ ἐκ τῶν ὁποίων τόσο μεγάλη ἀνάγκη ἔχει ἡ ἐκκλησία καὶ ἡ κοινωνία μας.

Ὅταν ἔζη, ἡ πνευματικὴ παρουσία τοῦ ἴτο κατ' ἐξοχίαν ζωντανῆ καὶ ἀκτινοβόλος εἰς ὄσους κατὰ κάποιον τρόπον ἤρχοντο εἰς ἐπαφὴν μαζί του. Καὶ ὅταν ἀπέθανε, ἐξακολουθεῖ νὰ ζῆ μετὰ τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ παραδείγματος τῆς ζωῆς του περισσότερον ἔντονα μέσα στὶς ψυχὰς ὄλων καὶ εἰς ἐκείνων ἀκόμη πού καὶ μία φορὰ ἀκουσαν εἶνα ἀπὸ τὰ φλογερά καὶ χριστοκεντρικὰ κηρύγματα του. Καὶ ἀπέθανε εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ὀριμότητός του, εἰς ἡλικίαν μόλις 58 ἐτῶν. Δικαίως λοιπὸν χαρακτηρίζεται γενικῶς ὡς «ἀδάμαντινος κατὰ τὸν χαρακτῆρα, σοφὸς κατὰ τὴν μόρφωσιν, ἄψυγος κατὰ τὰ ἦθη». Ἰπὴρξε ἕνας σεμνός, ἀπλοῦς καὶ ἀθόρυβος κληρικὸς, ὅταν τὰ προσόντα του, τὰ πολλὰ καὶ σπάνια χαρίσματα του τοῦ παρεῖχαν ὅλη τὴν δυνατότητα νὰ κατέχη ἀξίως ὑψηλὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα. Ἐκείνος ὅμως ὑπερ πάντα ἄλλον τίτλον ἀγάπησε καὶ ἐκοίτησε διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὸν ἀπλοῦν τίτλον τοῦ πρεσβυτέρου.

Τοῦ ὅλου τόμου προτάσσεται ἐκτεταμένον βιογραφικὸν σημείωμα, γραμμικὸν μὲ πολλὴν ἀγάπη καὶ τὴ ζωὴ καὶ τὸ πολυποικίλον ἱερατικὸν ἔργον τοῦ ἀπὸ ἕνα ἀπὸ τὰ πνευματικὰ του τέκνα, τὴν Ε.Ν. Κ. Στὶς σελίδες 39-82 δημοσιεύονται ὀλίγα ἀπὸ τὰ γραπτὰ κείμενα τοῦ τιμωμένου νεκροῦ καὶ κατόπιν δημοσιεύονται εἰκοσιένα μικρὰ ἀρθράκια, ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον, «πῶς εἶδομεν τὸν μεταστάντα». Ὅλα εἶναι γραμμένα ἀπὸ ἀνθρώπους πού τὸν ἐγνώρισαν σὰν πνευματικὸν πατέρα καὶ καθοδηγητὴ, πού συνεργάσθηκαν μαζί του καὶ ἄρα εἶναι σὲ θέσι νὰ μιλῶσιν ὑπεύθυνα γιὰ τὸν ἀπλοῦν πρεσβύτερον, πού γνῶρισαν καὶ ἀγάπησαν. Νεκρολογία καὶ συλλυπητήρια διαφόρων περιοδικῶν καὶ ἀτόμων συμπληρῶν τὸν εἰς μνήμην αὐτὸν τόμον. Ὅλοι δὲν φείδονται καθόλου ἐπαίνων καὶ μεγάλων χαρακτηρισμῶν προκειμένων νὰ σαγαγραφῶσιν τὴν ἱερατικὴν φυσιογνωμίαν του, τὴν ποικίλην ἐκκλησιαστικὴν καὶ κοινωνικὴν δράσιν του, τὸ ὅλον πνευματικὸν του ἔργον. Καὶ εἶναι ἀπὸ τίς λίγες ἐκείνες φορὰς πού ὅλοι οἱ ἔπαινοι καὶ οἱ χαρακτηρισμοὶ ἀνταποκρίνονται πέρα γιὰ πέρα μετὰ τὴν ἀλήθειαν, γιὰτὶ ὁ πρεσβύτερος Σπυρίδων Σγουρόπουλος ἴταν πράγματι ἕνας ἄξιος λειτουργὸς τοῦ Ἰησοῦ. Ε. Ε. Κ.

Διον. Α. Ζακυθηνῶ: «Ἡ πολιτικὴ ἱστορία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος». Εἰσαγωγικά μαθήματα, ἐν Ἀθήναις 1962.

Τὸ ἔργον αὐτὸ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ζ. προσθέτει μίαν ἀκόμη μονάδα στὸν μακρὸν κατάλογον τῶν ποικίλων δημοσιευμάτων τοῦ πολυγραφεστάτου συγγραφέως.

Τὸ σύγγραμμα (102 σελίδες) διαρκεῖται σὲ τέσσερα κεφάλαια. Στὸ πρῶτον ἐξετάζει ὁ σ. τὶς γενικὰς ἔννοιαι καὶ τοὺς ἐπιστημονικοὺς ὅρους τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Στὸ δεῦτερον κεφάλαιον ἐξετάζεται ἡ σπουδὴ καὶ ἡ ἔρευνα τῆς ἱστορίας τοῦ νεωτέρου ἑλληνισμοῦ. Ἰδιαίτερος σημεῖωνομεν ἀπὸ τὸ κεφάλαιον αὐτὸ τὴν παράγραφον «Ἡ ἱστορικὴ σχολὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ αἱ γενικὰ συνθέσεις τῆς ἱστορίας τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος», καθὼς καὶ τὴν ἐπομένη «Αἱ σύγχρονοι σπουδαὶ καὶ ἡ συστηματικὴ ἔρευνα» (σελ. 26 κ. ἐ.), ὡς ἐξαιρετικὰ διαφωτιστικὰ καὶ καταποτιστικὰ γιὰ τὸν σημερινὸν σπουδαστὴ καὶ μελετητὴ τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους μας.

Τὸ τρίτον κεφάλαιον ἀσχολεῖται μετὰ τὶς καθολικὰς ἀρχὰς τοῦ ἐθνικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων. Καὶ τέλος στὸ τέταρτον ἀναφέρονται οἱ σταθμοὶ καὶ αἱ περίοδοι τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἀπὸ τὸ 1821 μέχρι τοῦ 1961, ὁπότε ἡ Ἑλλὰς ἀναγνωρίζεται καὶ ἐπίσημως ὡς εὐρωπαϊκὴ δύναμις, μετὰ τὴν σύνδεσιν τῆς μετὰ τὴν εὐρωπαϊκῶν καὶ διεθνῶν οργανισμῶν, ὅπως εἶναι τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης, τῆς Βορείου Ἀτλαντικῆς Συμμαχίας (18 Φεβρουαρίου 1952), καὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος (9 Ἰουλίου 1961).

Τὰ δύο πρῶτα κεφάλαια τοῦ βιβλίου, τελείως ἐνημερωμένα ὡς πρὸς τὴν πλουσιωτάτην βιβλιογραφίαν, ἑλληνικὴν καὶ ξένην, πού ἀφορᾷ τὴν σπουδὴν καὶ τὴν ἔρευνα τῆς ἱστορίας τοῦ νεωτέρου ἑλληνισμοῦ, εἶναι ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέροντα καὶ προσφέρουν τόσον στὸν σπουδαστὴ, γιὰ τὸν ὁποῖον καὶ κυρίως προορίζεται τὸ βιβλίον αὐτὸ, ὅσο καὶ στὸν κάθε μελετητὴν μίαν πλήρη εἰκόνα τῆς ἱστορικῆς ἐξελλίξεως αὐτῆς τῆς περιόδου καὶ λεπτομερῆ βιβλιογραφικὴν ἐνημέρωσιν. Συγκεντρωμένα καὶ ἐπιστημονικῶς ἐπιθετιμένα ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα προσφέρουν θετικὴ καὶ ἐξαιρετικὴ δόθησιαν στὸν ὁποιοδήποτε μελετητὴ, πού θὰ ἤθελε νὰ ἔχη πλήρη εἰκόνα τῆς βιβλιογραφίας τῆς περιόδου αὐτῆς.

Ὁ καθηγητὴς κ. Ζ. κινεῖται μετὰ τὴν ἴδια γνώσιν μας ἀνεῖσι καὶ στὸν χῶρον τῆς ἱστορίας τῶν νεωτέρων χρόνων, ὅπως καὶ στὴ μακρὰ περίοδο τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας.

Ε. Ε. Κ.

Ν. Β. Δρανδάκη: «Ὁ Ἐμμανουὴλ Τζάνε Μπουνιαλῆς, θεωρούμενος ἐξ εἰκόνων του σφαιροζομένου κυρίως ἐν Βενετίᾳ». Ἐν Ἀθήναις

1962. "Εκδοσις αρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀριθ. 1690.

Ὁ ἔφορος βυζαντινῶν ἀρχαιοτήτων κ. Δ. μᾶς δίδει στὸν ἐκτεταμένο τοῦτο τόμο ἐναργαστάτη εἰκόνα τοῦ μεγάλου Κρητὸς ζωγράφου Μπουνιαλῆ καὶ γιὰ πρώτη φορὰ θὰ γνωρίσωμε τόσο καλὰ τὴν καλλιτεχνικὴν προσφορὰ του. Γεννήθηκε στὸ Ρέθυμνο τῆς Κρήτης, δὲν ξεύρομε ἀκριβῶς τὸ ἔτος, καὶ πέθανε στὴ Βενετία τὸ 1690, σὲ ἡλικία περίπου 80 ἐτῶν. Καταγόταν ἀπὸ εὐγενῆ οἰκογένεια καὶ ἤδη ἀπὸ τὸ 1636, σὲ ἡλικία δηλ. περίπου 26 ἐτῶν ὑπογράφει τὰ ἔργα του ὡς ἱερεὺς καὶ λίγο ἀργότερα ὡς πρεσβύτερος. Ἐπομένως ἀπὸ νεαρῶς ἡλικίας κατέταξε τὸν ἑαυτό του στὶς τάξεις τῶν ἐγγάμων κληρικῶν. Ὅταν τὸ 1646 τὸ Ρέθυμνο κατελήφθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὁ ἱερεὺς ζωγράφος ἀναγκάσθηκε νὰ ἐκπατρισθῆ καὶ ἀρχικῶς κατέφυγε στὴν Κέρκυρα, ὅπου ἔμεινε μέχρι τὸ 1655. Ἐκεῖθεν ἀνεχώρησε στὴ Βενετία, ὅπου τὸ 1659 ἐξελέγη ἐφημέριος τῆς ἑλλητικῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ὅπου ὑπηρέτησε κατὰ διαλείμματα ἐπὶ 26 ὀλόκληρα χρόνια.

Ὁ ἁγιογράφος ἱερεὺς ἦταν καὶ ποιητὴς καὶ συνθέτης ἱερῶν Ἀκολουθιῶν. Τὴ μεγάλη ὅμως σὺνθεση τοῦ ὀρεῖλει σὴν φροητὲς εἰκόνες ποὺ ἐζωγράφησε καὶ ἡ ἁγιογραφικὴ του δράσι καλύπτει 53 ὀλόκληρα χρόνια. Ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰκόνων ποὺ ἐφιλοτέχνησε εἶναι τεράστιος, πολλὲς μᾶς εἶναι γνωστὲς, ἀλλ' ἀσφαλῶς ὑπάρχει καὶ ἓνας ἄγνωστος ἀκόμη ἀριθμὸς μέχρι τώρα. Ὁ ἁγιογράφος Μπουνιαλῆς ἦταν μετριοφρων, ἀφιλοκερδῆς, φιλόδηλος καὶ βαθύτατα πιστός.

Στὸν τόμο αὐτὸ ὁ κ. Δ. μᾶς δίδει τὸ πορταῖο τοῦ καλλιτέχνου ἱερέως καὶ ὄχι τοῦ ἀνθρώπου. Ἐξετάζει κατ' ἀρχὴν τὸ περιβάλλον μέσα στὸ ὁποῖο γεννήθηκε καὶ ἀνετράφη ὁ ζωγράφος καὶ ἀναφέρει, ὅτι ἦταν ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένο ἀπὸ καλλιτεχνικῆς πλευρᾶς, γιατί ἡ ἐλευθέρω ἀσκησι τοῦ ἔμπορίου ἐξησφάλιζε στοὺς κατοίκους τῆς Κρήτης μεγάλο πλοῦτο. Ἐξοχοὶ καλλιτέχνες, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Κρητες, διαμορφώνουν τὴν ὀρθόδοξο ζωγραφικὴ τῶν τοιχογραφιῶν καὶ τῶν φροητῶν εἰκόνων σὲ ἰδιαιτέρα σχολή, τὴν γνωστὴ ὡς Κρητικὴ σχολή, ποὺ συνεχίζει τὴ βυζαντινὴ παραδόσι. Μέσα σ' αὐτὴ τὴν διάχυτὴ καλλιτεχνικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ 17ου αἰῶνος ἐκπαιδεύεται καὶ ὁ νεαρὸς Ἐμμανουὴλ Μπουνιαλῆς.

Ἀπὸ τὴν σελίδα 17-170 ὁ κ. Δ. ἐξετάζει καὶ ἀναλύει τὸ καλλιτεχνικὸ ἔργο τοῦ ἱερέως ζωγράφου, τὸ ὁποῖον διαμερὶ σὲ τρία κυρίως μέρη. Στὸ πρῶτο ἀναλύει καὶ περιγράφει τὶς εἰκόνες τοῦ Τζάνε, ποὺ φέρουν ὑπογραφή καὶ χρονολογία. Αὐτὲς εἶναι καὶ οἱ περισσότερες καὶ ἡ ἀνάλοισί τους καταλαμβάνει τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ συγγράμματος, (σελ. 17-106). Στὸ δεύτερο μέρος ἐξετάζει τὶς εἰκόνες ποὺ εἶναι μὲν ὑπογεγραμμένες, ἀλλὰ δὲν ἔχουν χρονολογία. Καὶ τέλος στὸ τρίτο μέρος ἀναλύονται οἱ ἀνυπόγραφες καὶ ἀχρονολογητὲς εἰκόνες, τὶς ὁποῖες δια-

ρεῖ: α) σ' ἐκείνες ποὺ εἶναι ἐξακριβωμένο, ὅτι εἶναι ἔργα τοῦ Τζάνε καὶ αὐτὲς εἶναι τρεῖς καὶ β) σ' ἐκείνες ποὺ ἀποδίδονται στὸν Τζάνε ἢ προέρχονται ἀπὸ τὸ ἐργαστήριό του.

Χωρὶς καμμία ἐπιφύλαξι πρὲπει νὰ λεχθῆ, ὅτι ἡ περιγραφὴ τῶν εἰκόνων ἀπὸ τὸν κ. Δρανδάκη εἶναι ἀριστοτεχνικὴ, λεπτομερὴς καὶ ζωντανή, ποὺ ἀποδεικνύει τὸν συγγραφέα βαθύ γνώστη τῆς βυζαντινῆς ἁγιογραφίας καὶ τῆς σχετικῆς πλουσιωτάτης βιβλιογραφίας. Δὲν περιορίζεται δὲ μόνον στὴν περιγραφή, ἀλλὰ προχωρεῖ βαθύτερα, ἐκφέρει τὶς αἰσθητικὲς καὶ καλλιτεχνικὲς κρίσεις του, διατυπώνει παρατηρήσεις, κάνει συγκρίσεις μὲ ἔργα ἄλλων παλαιωτέρων καὶ συγχρόνων ζωγράφων, Ἑλλήνων καὶ ξένων καὶ ἔρευνᾷ τὸ θέμα τῆς ἐπιδράσεως ὅλων αὐτῶν τῶν τεχνολογιῶν καὶ τὴν σύλληψι τοῦ θέματος κάθε εἰκόνης.

Μετὰ τὴν ἀνάλυσι τοῦ ἔργου τοῦ ὁ συγγραφεὺς, στὸ ἐν συνεχείᾳ κεφάλαιο, ἐξετάζει τὴν τέχνη τοῦ Τζάνε στὸ σύνολό της καὶ τὶς ἐπιδράσεις ποὺ ὑπέστη ἀπὸ τὴν βυζαντινὴ καὶ Ἰταλικὴ ἁγιογραφία. Ἡ τέχνη ἐπέτελει δὲν εἶναι ἡ ἴδια σὲ ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Τζάνε, παρουσιάζει μίᾳ μεγάλῃ ποικιλία στὸν τρόπο τῆς ζωγραφικῆς τῶν εἰκόνων του καὶ ἡ χρωματικὴ του κλίμαξ εἶναι πλουσία. Τὰ πρόσωπα τῶν μορφῶν του εἶναι περισσότερο ἐγκόσμια παρὰ ἐξαιλωμένα καὶ ἴσως νὰ ἔχη ἐπηρεασθῆ ἀπὸ τὴν φυσικότητα τῶν μορφῶν τοῦ Giovanni Bellini.

Καὶ στὸ κεφάλαιο αὐτὸ ὁ κ. Δ. στηρίζει τὶς ἀπόψεις του ἐπ' αὐτῶν στὴ συγκριτικὴ μελέτη ἄλλων ζωγράφων καὶ στὴ συγκριτικὴ μελέτη τῶν εἰκόνων τοῦ ἰδίου Τζάνε. Ἐβδομήκοντα πίνακες, ἐκτὸς κειμένου, σὲ καλλιτεχνικὴ ἐκτύπωσι, καθὼς καὶ λεπτομερὲς γενικὸ καὶ εἰκονογραφικὸ εὑρετήριο συμπληρώνουν τὴν ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρουσα πραγματεία αὐτὴ τοῦ κ. Δ. Ἡ δημοσιεύσι τῶν πινάκων βοηθοῦν ἐξαιρετικὰ τὸν μελετητὴ νὰ σχηματίσῃ σαφεστάτῃ εἰκόνα γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ ἀξία τοῦ ζωγραφικοῦ ἔργου τοῦ ἁγιογράφου Μπουνιαλῆ. Ὅλοι οἱ δημοσιευόμενοι πίνακες δὲν προέρχονται μόνον ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ Τζάνε. Ὁ σ. δημοσιεύει καὶ μερικὸς πίνακες ἄλλων ζωγράφων, ποὺ συντελοῦν στὸ νὰ ἀντιληφθοῦμε καλύτερα τὶς ξένες ἐπιδράσεις στὸ ἔργο του.

Τὸ σύγγραμμα αὐτὸ ὑπεβλήθη ὡς διδακτορικὴ διατριβὴ στὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν καί, ὅπως ἦταν φυσικὸ, ἔτυχε ἐξαιρετικῆς ὑποδοχῆς. Ὅπως καὶ τὰ ἄλλα δημοσιεύματα τοῦ κ. Δ. ἔτσι καὶ τοῦτο εἶναι ἐξαιρετικὰ φροντισμένο στὴ γλῶσσα, στὴν σαφῆ διατύπωσι τῶν ἀπόψεων καὶ στὴν ἐπιστημονικὴ ἐνημέρωσι.

E. E. K.

W. Shirer: «The rise and fall of the third Reich, N, York 1962».

Ἐνα βιβλίον ποὺ γνώρισε τεράστια ἐπιτυχία στὴν Ἀμερική καὶ γιὰ πολλὴν καρὰ ἐξακολούθει νὰ εἶναι ἓνα best-seller, περιγράφει μὲ μοναδικὸ

τρόπο ένα πράγματι μοναδικό φαινόμενο στην Ιστορία: Την άνοδο και την πτώση του 3ου Ράιχ. Η ιστορία της ναζιστικής Γερμανίας, όσο κι' αν μιάς είναι γνωστή, τόσο τραγικά γνωστή, όμως έχει τόσες άγνωστες πλευρές, ιδίως για τη νέα γενιά, που άκουσε μόνο, αλλά δεν γνώρισε τη «Νέα Τάξις» της Ευρώπης του Χίτλερ. Το βιβλίο του Shirer, ντοκουμενταρισμένο, απόλυτα αντικειμενικό, παρουσιάζει όλη τη φρίκη του χιτλερισμού με συντριπτικά στοιχεία και αριθμούς, αλλά και την ευθύνη όλων εκείνων που με την υποστήριξή τους ή με την άνοχή τους ή με τη δειλία τους έγιναν, λίγο πολύ, συνένοχοι στο ένα από τα δύο μεγαλύτερα έγκλήματα που γνώρισε ποτέ ο κόσμος. Έδώ είναι τα εκατομμύρια των Εβραίων που έξωντώθηκαν συστηματικά για ν' αρίσουν τόπο στη γερμανική φυλή, τα εκατομμύρια των Ρώσων αιχμαλώτων που αφήθηκαν να πεθάνουν από την πείνα και τις κακουχίες στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως, τα εκατομμύρια των ανθρώπων στις κατεχόμενες χώρες που πέθαναν της πείνας, γιατί οι Γερμανοί άπλούστατα πήραν όλα τα τρόφιμα, αρίνοντας με ψυχρό υπολογισμό τους πληθυσμούς να πεθάνουν. "Ας αρίσουμε τα εκατομμύρια που σκοτώθηκαν στις μάχες ή όσους εξετελέστησαν για «άντιποινα», ή ξησαν χειρότερα κι' από ζώα, σαν σκλάβοι στα γερμανικά εργοστάσια μέχρις ότου οι πού πολλοί πέθαναν εις αυτά. "Ας αρίσουμε τα στρατόπεδα συγκεντρώσεως με όλη την απέραντη φρίκη τους, τα ανθρώπινα πειραματόζωα (τό σχετικό κεφάλαιο είναι το πιο φρικιαστικό άνάγνωσμα που μπορεί ποτέ να διαβάσει κανείς), κι' όλα τα επακόλουθα της Νέας Τάξεως που έφερε ο Χίτλερ στον κόσμο.

Άλλά ο Χίτλερ δεν ήταν μόνος. Οί γερμανικοί ψ ή φ ο ι τον έφεραν στην αρχή, ή μεγάλη πλειοψηφία του γερμανικού λαού τον άκολούθησε με ένθουσιασμό και άναριθμητοί «σοβαροί» άνθρωποι, από τους μεγαλύτερους στρατηγούς έως τον τελευταίο Ες-Ες άκολούθησαν άδιαμαρτύρητα τις διαταγές του να έξολοθρεύσουν σαν μύγες όλους τους «άντιπαλούς» του Χίτλερ, φυλές και λαούς όλοκληρους. Πόσοι άντέδρασαν στις διαταγές αυτές, πόσοι έβαλαν τον άνθρωπο και τη συνείδησή τους πάνω από τις προσωπικές τους μικροφιλοδοξίες ή έστω από την δειλία για την ίδια τους τη ζωή; Δυστυχώς ή αντίστασις στη Γερμανία ύπηρξε τόσο άσημαντη! Ύπηρξαν οί στρατιωτικοί που συνωμότησαν κατά του Χίτλερ, ύπηρξαν μερικοί πάστορες σαν τον Νιμέλερ, ύπηρξαν μερικοί σπουδαστές. Κι' όμως αυτοί που μπορούσαν να σταματήσουν τον Χίτλερ δεν το έκαναν. Κι' ο λαός προτίμησε την τυραννία του Ναζισμού από τη Δημοκρατία γιατί θα έδινε τάχα το θρίαμβο στη Γερμανία, έστω κι' αν θυσίαζε λαούς όλοκληρους για αυτό το σκοπό.

Άλλά το βιβλίο του Shirer έχει και μιá σειρά από παρές άλήθειες. Παρουσιάζει την άπίστευτη δειλία των δυτικών Δημοκρατιών, όταν θα μπορούσαν να έξολοθρεύσουν τον Χίτλερ μόλις άρχιζε τις «κατακτήσεις» του κι' ήταν ακόμη καιρός. Την άπίστευτη ύποχωρητικότητα των νικητών του πρώτου παγκοσμίου πολέμου, όταν τα πρώτα θύματα του Ναζισμού, ή Αυστρία κι' ή Τσεχοσλοβακία έπεφταν άδοθήτητα. Την όλοκληρωτική συμμαχία του Στάλιν στα πρώτα στάδια του πολέμου, που βοήθησε τον Χίτλερ να φθάσει, σχεδόν να κερδίσει τον πόλεμο-συμμαχία που έγινε με βάσι το να μοιρασθούν τον κόσμο οί δύο άπόλυτοι τύραννοι, και διαλύθηκε άκριβώς ποτέ διεφώνησαν στη μοιρασιά του κόσμου...

Σωστά έλέχθη ότι το βιβλίο αυτό «έδόνησε τη συνείδηση του κόσμου». Όσο κι' αν θέλουν σήμερα πολλοί να το άρνηθούν, όμως πολλοί ευθύνονται λίγο-πολύ για όλα τα έγκλήματα του Ναζισμού. "Ολοι αυτοί που πολέμησαν τα ιδανικά της Πίστεως και της Δημοκρατίας, κι' άφησαν έτσι τον άνθρωπο θηρίο άχαλίνωτο να ξεσπάσει πάνω στους συνανθρώπους του άφου κανείς φραγμός δεν τον κρατούσε. "Ολοι αυτοί οί χλιαροί «χριστιανοί» που άνέχονταν τόσα έγκλήματα γύρω τους δεν είχαν καμιά ήθική δύναμη αντίστασεως στο κακό. "Ολοι οί ήττοπαθείς στις δυτικές δημοκρατίες που εργάστηκαν ούσιαστικά για το θρίαμβο του Χίτλερ. Και τόσοι άλλοι...

"Όλα αυτά είναι τόσο δυσάρεστα που θα θέλαμε να μη τα θυμόμαστε. Έχουμε ειρήνη πιά, ή Γερμανία είναι σύμμαχος (ή μισή με την Άνατολή, ή μισή με τη Δύση), οί νεκροί είναι καλά θαμμένοι και ξεχασμένοι, και μερικοί βγήκαν κερδισμένοι από τον πόλεμο. "Ας ξεχάσουμε λοιπόν τον πόλεμο και την άπειλή ενός νέου πολέμου. "Όλα τα προβλήματα λύνονται άπλούστατα, άρκει να παραδεχθούμε ότι ο πόλεμος είναι πιά άδύνατος, και ή ειρήνη έχει έξασφαλισθή. Κι' αν ή «Νέα Τάξις» έχει μεταφερθή τώρα πίσω από το Παραπέτασμα, αυτό είναι δυσάρεστο (δεν μιάς άφίνει να κοιμηθούμε έντελώς ήσυχα), αλλά τί να γίνει; Μόνο να μη θυμίζουμε ξανά και ξανά τη φρίκη του πολέμου.

Άλλά «αυτοί που δεν θυμούνται το παρελθόν καταδικάζονται να το ξαναζήσουν». Αήτη ή φράσις του Santayana είναι στο έξοφυλλο του βιβλίου του Shirer. "Όμως θα διδαχθούμε άρα γε από το παρελθόν; Το βιβλίο του Shirer θυμίζει πολλά. Κι' έχει τόσα πολλά που το κάνουν ιδιαίτερα ένδιαφέρον και αξιόλογο, ώστε θα-ξίζε ιδιαίτερα να μεταφρασθή στα ελληνικά, σαν ένα ντοκουμέντο της συγχρόνου ιστορίας του κόσμου.

G. Π.

Ο Τομέας Προνοίας Χ.Ε.Ε. κυκλοφορεί τη «Λογία», ένα δισέλιδο πολυγραφημένο δελτίο ένημερώσεως. Από τη «Λογία» τής 23-11-62 μεταφέρουμε εδώ μια πρόταση:

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

«*Ημέρα τής Διότητος.*»

«*Έν παντί και έν πάσι μεμύημαι και χορηγήσθαι και πεινάν, και περισσεύειν και ύστερείσθαι.*» Ο Άπ. Παύλος (Φιλιπ. 4, 12).

«Ζούμε σέ μια περίοδο χτυπητών αντιθέσεων. Άπ' τή μια μεριά ή προκλητική σπατάλη (δείγμα μιας πνευματικής δουλείας) και από την άλλη ή άφόρητη πείνα. «Ός μέν πεινά, ός δέ μεθύει».

Ο Τομέας Προνοίας τής Χ.Ε.Ε., δέν έχει κληθή νά λύση τό κοινωνικό πρόβλημα. Η άποστολή του τή στιγμή αυτή είναι ή διακονία τής αγάπης. Γι' αυτό καλεί ΟΛΑ ΤΑ ΜΕΛΗ τής Χ.Ε.Ε σέ μια εύκολη και άποτελεσματική ύποβοήθησι του έργου τής διακονίας.

Προτείνει νά καθιερώσουμε μια ΗΜΕΡΑ ΛΙΤΟΤΗΤΟΣ. Κάθε σπιτικό τών μελών τής Χ.Ε.Ε, μπορεί μια μέρα την έβδομάδα νά κάνει συνειδητή οικονομία στα έξοδα διατροφής του. Τό ποσόν που θά έξοικονομηται θ' άποτελή «όϊνον και έλαιον» για τίς πληγές τών αδελφών του Ίησού που έπεσαν στα χέρια τής φτώχειας.

Πάρτε σήμερα ένα μικρό κουμπαρά στόν όποίο ρίξετε τήν προσεχή Παρασκευή τό προϊόν τής ΛΙΤΟΤΗΤΟΣ.

Καθένας άς χρησιμοποιή τό ποσόν αυτό όπως νομίζει. Για όσους όμως θά ήθελαν, ό Τομέας θά έχη νά προτείνει τήν ειδική χρησιμοποίησί του. Έτσι τούς τρεις μήνες (Δεκέμβριος 1962-Φεβρουάριος 1963) θά χρησιμοποιηθή για τή ΣΤΕΓΗ ΓΙΑ ΤΟ ΑΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ.

Στό τέλος του τριμήνου ή κάθε μήνα ρίξετε στό κουτί τής «Λογίας» τό φακελλάκι σας με τή σημείωσι «άπό τήν ΗΜΕΡΑ ΛΙΤΟΤΗΤΟΣ». Από τήν έπαρχία στείλτε τα με ταχ. έπιταγή στό όνομα του κ. Σπ. Ζευγαρίδη, όδός Καρύτση 14, Άθήνας (124).

Η ΗΜΕΡΑ ΛΙΤΟΤΗΤΟΣ θά μάς κάνει πιο αίσθητή τήν έλευθερία και τήν άνεξαρτησία του πνεύματος που έκφράζει ό Άπ. Παύλος στό χωρίο Φιλιπ. 4.12.»

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΣΤΕΓΗ ΓΙΑ ΤΟ ΑΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ

Τήν περασμένη άνοιξη ή Όμάς Άγάπης (τόυ τομέως Προνοίας) παρουσίασε στις έβδομαδιαίες συναντήσεις της διάφορες προσωπικότητες τής κοινωνικής εργασίας στην Ελλάδα και άλλαχού. Σε μια συνάντησι, μια έπιμελήτρια του Δικαστηρίου άνηλικών μάς έ γνώρισε τήν δουλειά τής έπιμελητριάς άνηλικών και ειδικώτερα τή δυσκολία που συναντούν, όταν θελήσουν ν' άπομακρύνουν τό παιδί που παρακολουθούν, από τό σπίτι του, από τήν γειτονιά ή τήν παρέα. Δέν έχουν πού νά εμπιστευθούν. Οίκογένειες που ν' άναλαμβάνάνου νά του χάρισουν τήν οικογενειακή φροντίδα δέν υπάρχουν πολλές. Ίδρυμα; Μόνον τό άναμορφωτικό ύπάρχει στην Άθήνα σέ έντελώς άκατάλληλη περιοχή (μεταξύ γηπέδου «Παναθηναϊκού» και σχολείων άρρένων) και με πολλά παιδιά ώστε νά διστάζουν νά τό συστήσουν.

Έμείς οι άκροάτριες τότε, άναλογισθήκαμε τήν ευθύνη μας για τήν άδυναμία τής κοινωνίας νά δώση μια εύκαιρία στα άτυχα παιδιά της και έκαναμε ένα όνειρο: Νά φτιάξωμε ένα σπίτι όπου νά μπορή τό κορίτσι, τό έγκαταλελειμμένο, που ζή χω-

ρίς τήν φροντίδα τής οικογένειας, ν' άκουμπάη, νά παίρνη δύναμι και νά ξεκινήη για τήν ζωή με μια τέχνη, με μια μόρφωσι.

Η πρώτη εμφάνισις του σχεδίου μας έγινε με τήν Έκθεσι Δώρων και Χειροτεχνημάτων του Δεκεμβρίου, στην αίθουσα τής όδου Καρύτση 14. Τα έξοδα τής θ' άποτελέσουν τό πρώτο κεφάλαιο, διότι δέν ξεκινήσαμε παρά με πολλή αγάπη, προσεχή και έλπίδα. Μερικοί θέλησαν φαίνεται νά ένθαρρύνουν τήν έλπίδα μας με τήν αγάπη τους και έσπευσαν νά καταθέσουν προσφορές μερικών χιλιάδων δραχμών.

Θ' ακολουθήσουν πολλές άλλες προσπάθειες. Είμεθα όμως λίγες και ή δουλειά πολλή. Γι' αυτό ζητούμε τό ενδιαφέρον και τήν συνεργασία όσων θέλουν νά βοηθήσουν. Ένα σημείωσι με μια πρότασι, συμβουλή ή ύπόδειξι μάς είναι πολύτιμα.

Άσφαλώς δέν θά λύσωμε μόνο έμεις τό πρόβλημα του άπροστατευτου κοριτσιού. Θέλουμε νά βοηθήσουμε όσα κορίτσια μπορούμε, όσο είναι άκόμη καιρός, για νά μη ντρεπώμαστε διότι δέν άπλώσαμε τό χέρι στό κορίτσι που τό προσπερνάμε έμείς οι δυνατοί με οίκτο και άδιαφορία.